

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

**SONDA DO POTŘEB UKRAJINCŮ A MOŽNOSTÍ JEJICH
NAPLŇOVÁNÍ VE VYBRANÝCH OBCÍCH
JIHOČESKÉHO KRAJE**

Vedoucí práce: Mgr. David Urban, Ph.D.

Autor práce: Mgr. Jana Zassiedko, DiS.

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: 3.

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č.111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

19. března 2011

.....
Mgr. Jana Zassiedko, DiS.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Davidu Urbanovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 UKRAJINCI V JIHOČESKÉM KRAJI	9
1.1 STATISTICKÉ ÚDAJE	9
1.2 ZMĚNY V POSLEDNÍCH LETECH	9
2 REFLEXE POTŘEB UKRAJINCŮ A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ Z HLEDISKA VÝZNAMNÝCH INSTITUCÍ.....	11
2.1 STÁT	11
2.2 POMÁHAJÍCÍ ORGANIZACE	13
2.3 CÍRKEV.....	15
3 POTŘEBY UKRAJINCŮ VE VYBRANÝCH OBLASTECH JEJICH ŽIVOTA.....	18
3.1 POBYT A PRÁCE	18
3.1.1 POTŘEBY	19
3.1.2 NAPLŇOVÁNÍ POTŘEB.....	22
3.2 BYDLENÍ.....	23
3.2.1 POTŘEBY	23
3.2.2 NAPLŇOVÁNÍ POTŘEB.....	24
3.3 ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	25
3.3.1 POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ	26
3.4 ORIENTACE VE SPOLEČNOSTI	27
3.4.1 POTŘEBY	28
3.4.2 NAPLŇOVÁNÍ POTŘEB.....	29
4 METODOLOGIE	32
4.1 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
4.2 METODIKA VÝBĚRU RESPONDENTŮ	32
4.3 METODIKA SBĚRU DAT.....	33
4.4 METODIKA ANALÝZY DAT.....	34
4.5 METODIKA PREZENTACE VÝSLEDKŮ.....	34
5 PREZENTACE VÝSLEDKŮ	35
5.1 POBYT A PRÁCE	35
5.2 BYDLENÍ.....	42
5.3 ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	43
5.4 ORIENTACE VE SPOLEČNOSTI	43
5.5 POMÁHAJÍCÍ ORGANIZACE	45
5.6 DISKUSE.....	45

ZÁVĚR	50
PROSTUDOVANÁ LITERATURA:.....	52
SEZNAM PŘÍLOH.....	57
Příloha I. - Rozhovor pomocí návodu.....	58
Příloha II. - KAZUISTIKA č. 1 - manželé AB	60
Příloha III. - KAZUISTIKA č. 2 - manželé CD.....	65
Příloha IV. - KAZUISTIKA č. 3 - paní E	69
Příloha V. - KAZUISTIKA č. 4 - manželé FG.....	72
Příloha VI. - KAZUISTIKA č. 5 - paní H.....	75
Příloha VII. - KAZUISTIKA č. 6 – slečna I.....	78
Příloha VIII. - KAZUISTIKA č. 7 – pan J.....	81
Příloha IX. - KAZUISTIKA č. 8 – pan K.....	84
Příloha X. - KAZUISTIKA č. 9 – paní L.....	86
Příloha XI. - KAZUISTIKA č. 10 – manželé MN.....	88
Příloha XII. - KAZUISTIKA č. 11 – manželé OP	93
ABSTRAKT	99
ABSTRACT.....	100

ÚVOD

Ukrajinci tvoří v České republice již mnoho let nejpočetnější migrační skupinu. Od devadesátých let, kdy se Česká republika stala zemí velmi přitažlivou pro ukrajinskou migraci, se charakter této migrace proměnil, dočasná cirkulační migrace se stala imigrací trvalou. Dá se říci, že „Ukrajinci jsou v Česku a na jeho trhu práce již trvalou konstantou“¹.

Od doby, kdy k nám začali přijíždět, bylo uskutečněno množství studií, které se snažily tuto migrační komunitu popsat a charakterizovat. Hlavními tématy bylo především jejich postavení na trhu práce, dlouhodobé trendy jejich migrace a integrace do české společnosti². Výzkum této komunity stojí dodnes v popředí zájmu současných výzkumných pracovišť³ a právě pracovní migranti z Ukrajiny se stanou na následujících čtyřiceti stránkách i středem mého zájmu.

Ukrajinci přijíždějí do ČR z mnoha důvodů, někteří zde studují, někteří působí jako vědečtí či umělečtí pracovníci, někteří jsou zde přechodně a po uskutečnění svého cíle se vrátí do země původu, někteří touží po tom usadit se zde natrvalo; o většině ale platí, že sem přijíždějí za prací. A právě to jsou lidé, kterými se ve své práci hodlám zabývat, protože právě s těmito lidmi se sociální pracovník může setkat nejčastěji. Protože i tato cílová skupina by byla pro práci bakalářského rozsahu příliš široká, zaměřím se jen na Ukrajince, kteří zde pobývají na základě dlouhodobého pobytu za účelem zaměstnání, za účelem podnikání na živnostenský list nebo za účelem sloučení rodiny. K nim pak ještě přiřadím Ukrajince, kteří již v současné době mají trvalý pobyt, ale jejich předchozí dlouhodobý pobyt byl vázán právě na některý z výše jmenovaných účelů.

---

¹DRBOHLAV, D., LUPTÁK, M., JANSKÁ, E. a kol. *Ukrajinská komunita v České republice. Výzkumná zpráva grantu MV č.j.: U-2116/99*. Praha: Přírodovědecká fakulta UK, 1999, str. 8.

²Např. DRBOHLAV, D., LUPTÁK, M., JANSKÁ, E. a kol. *Ukrajinská komunita v České republice. Nebo: GABAL, I.: Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků. Pracovní studie*. [online] 4.2.2005 [cit. 2010-12-22] Praha: Ivan Gabal Analysis a Consulting, 2004. Dostupné na WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957158>> A dále: TOLLAROVÁ, B.: *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* [online] [cit. 2010-12-04] Biograf, 2006, č. 39: 107 odst. Dostupné na WWW: <<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=v3902>>

³Sociologický ústav AVČR, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VUPSV), Katedra soc. geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty UK v Praze, Centrum pro studium migrace Křesťanské teologické fakulty UK (CMS KTF UK), Institut pro výzkum reprodukce a integrace společností Fakulty soc. studií Masarykovy univerzity v Brně (IVRIS MU), Multikulturní centrum Praha (MKC Praha).

Jak vyplývá z názvu, tato bakalářská práce si klade za cíl zmapovat problémy, se kterými se vymezená cílová skupina ve svém životě v ČR setkává a pokusit se vyvodit z nich potřeby, které má.

Za účelem naplnění shora stanoveného cíle budu v teoretické části při formulování potřeb vycházet jednak z dostupné odborné literatury a výzkumů, které byly mezi Ukrajinci doposud uskutečněny, jednak z mých osobních zkušeností jakožto člověka, který je dlouhodobě v kontaktu s cílovou skupinou a pracuje s ní.⁴ Cílová skupina je mi blízká, s Ukrajinci se stýkám nejen v rovině pracovní, takže si myslím, že dokážu leckdy nahlédnout i pod pokličku imaginárního hrnce, kterou bych nenadzvedla, kdybych jen seděla za psacím stolem kanceláře.

Druhá část práce bude věnována kvalitativnímu výzkumu, který jsem mezi Ukrajinci sama uskutečnila. Cílem výzkumného šetření bylo popsat, jaké problémy řeší Ukrajinci z vybraných obcí Jihočeského kraje, zda jsou tyto problémy i potřeby shodné s těmi, které jsem vymezila v teoretické části práce nebo se tito Ukrajinci potkávají s problémy odlišnými.

Hlavní výzkumná otázka tedy zní: Jaké jsou subjektivně nejzávažnější problémy Ukrajinců v Jihočeském kraji a jaké potřeby z nich vyplývají?

Jak je patrné z názvu, jedná se pouze o sondu do potřeb Ukrajinců. Jsem si vědoma toho, že zvláště z důvodu omezeného rozsahu práce nemohu obsáhnout všechny oblasti, kterými by bylo potřeba se zabývat, kladla-li bych si za cíl pojmout problém komplexně a v celé jeho hloubce i šířce. Popisované se snažím dát do úzké souvislosti s Jihočeským krajem, hledám příklady ve vybraných obcích, na kterých bych dokumentovala poznatky z odborné literatury i vlastního výzkumného šetření. Rovněž i výběr respondentů je proveden tak, aby jejich současné bydliště obsáhlo několik vybraných obcí Jihočeského kraje. Hlavně co se týče naplňování potřeb Ukrajinců, často budu hovořit pouze o Českých Budějovicích, protože právě ty jsou jako jediné centrem různých služeb a aktivit.

Nyní ke struktuře práce. V první kapitole se stručně zmíním o několika statistických údajích, které nám pomohou k lepší představě cílové skupiny a jejího rozmístění v rámci Jihočeského kraje. Za důležité považuji také nastínit migrační trendy

---

⁴Nejdříve v rámci Diecézní charity a jejího Multikulturního centra (léta 2004-2009), poté v rámci Řeckokatolické charity (od roku 2010 doposud).

v posledních letech, ty totiž způsobily menší změny ve skladbě cílové skupiny, kterou se hodlám dále zabývat.

Ve druhé kapitole se pokusím zamyslet se nad tím, jak vidí potřeby Ukrajinců některé významné instituce, protože jejich pohled je v úzkém vztahu zejména k naplňování těchto potřeb. Uvedu stanovisko a roli státu, pomáhajících organizací a církve, vše s ohledem na konkrétní situaci v Jihočeském kraji. Stát je tím, kdo tvorbou legislativy určuje životní podmínky migrantů, jejich povinnosti i práva. Stát je ten, kdo určuje, kudy se bude migrační politika ubírat a migranty vidí zejména z pohledu jejich integrace do české společnosti. Práci s cizinci většinou deleguje na neziskový sektor, svými dotacemi podporuje různé pomáhající organizace. Jejich role v naplňování potřeb Ukrajinců je významná, jsou jakýmsi pomyslným můstkem vedoucím od cizinecké legislativy státu k migrantům. Vzhledem k tomu, že Ukrajinci jsou nábožensky založení, představuje pro ně církve jednu z mála institucí, kterou po svém příjezdu do ČR pravděpodobně vyhledají. Proto považuji za důležité zamyslet se i nad postojem církve k Ukrajincům.

Třetí kapitola je věnována již konkrétním potřebám a jejich naplňování. V jednotlivých podkapitolách popisují aktuální problémy, se kterými se Ukrajinci setkávají, a na tomto základě pak vyvozují hlavní potřeby. V závěru podkapitol se zaměřuji na možnosti jejich naplňování, které Jihočeský kraj poskytuje. Půjde zejména o stát, neziskový sektor a církve, které budou přispívat k tomuto naplňování. Protože to rozsah práce neumožňuje, zaměřila jsem se pouze na několik životních oblastí Ukrajinců. Těmi se staly pobyt a práce, bydlení, zdravotní pojištění a orientace ve společnosti. Tyto oblasti považuji za základní nejen z pohledu naplňování soukromých lidských potřeb, ale i z pohledu integrace do majoritní společnosti.

Čtvrtá kapitola je popisem metodologie, která byla použita ve výzkumu. Pro výzkum jsem zvolila jeho kvalitativní formu. Ta sice neumožňuje zobecnění výsledku na širší populaci, zato dovoluje prozkoumat problém do hloubky. V páté kapitole pak prezentuji samotné výsledky výzkumu, její závěrečná část je věnována diskusi nad nimi.

1 UKRAJINCI V JIHOČESKÉM KRAJI

Abychom si lépe uvědomili, jak velká je cílová skupina, kterou se budu v této práci dále zabývat, dovolím si na úvod stručně charakterizovat tuto skupinu z pohledu statistického. Podívám se na celkový počet Ukrajinců v ČR, nastíním situaci v Jihočeském kraji. Dále se podívám na migrační trendy, které nastaly v posledních letech.

1.1 STATISTICKÉ ÚDAJE

K 31.12.2009 bylo na území ČR zaevidováno celkem 432 503 cizinců, z toho 131 932 Ukrajinců.⁵ Na rozmístění cizinců má významný vliv možnost uplatnění na pracovním trhu. Ukrajinci jsou na území České republiky nejčastěji koncentrováni ve velkých vnitrostátních městech a jejich okolí (Praha, Mělník, Litoměřice, Liberec, Hradec Králové, Brno, Plzeň, Pardubice).⁶ I počty cizinců v Jihočeském kraji se víceméně řídí tímto pravidlem. V Českých Budějovicích bylo k pobytu přihlášeno 1 503 Ukrajinců, ve Strakonících 1 080, Českém Krumlově 620, Táboře 544, Písku 326, Prachaticích 256 a v Jindřichově Hradci 246. Je-li celkový počet Ukrajinců v České republice 131 932, v Jihočeském kraji se jich nachází 4 575⁷.

Protože je pobyt Ukrajinců úzce svázán s jejich zaměstnáním, uvádím pro ilustraci, že Ukrajinců, kteří byli v ČR zaměstnaní, bylo k 31.12.2009 celkem 83 701, z toho evidovaných úřady práce (tedy v postavení zaměstnanců a dále společníci či členové družstev) jich bylo 57 478, s platným živnostenským oprávněním pak 26 223.⁸

1.2 ZMĚNY V POSLEDNÍCH LETECH

Na vývoj migrace má velký vliv hospodářská krize, která se projevila na sklonku roku 2008⁹. Nárůst migrace cizinců ze třetích zemí je od roku 2009 výrazně nižší než

---

⁵*Cizinci v České republice*. Praha: Český statistický úřad, 2010. ISBN 978-80-250-2039-5, str. 31—34. 37-38.

⁶Srov. NEŠPOROVÁ, O. *Rodiny přistěhovalců I*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2007. ISBN 978-80-87007-55-6.

⁷*Cizinci v České republice*. Praha: Český statistický úřad, 2010. ISBN 978-80-250-2039-5, str. 37-38.

⁸*Tamtéž*, str. 113.

⁹Srov. *Zpráva o realizaci koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu*. [online] [cit. 2010-12-04]

Praha: Ministerstvo vnitra, 2009. Dostupné na WWW:

<http://www.cizinci.cz/files/clanky/611/KIC_2009_Finalni_verze_23032010.pdf>

v posledních letech. Z důvodu preventivního opatření vlády¹⁰ bylo nejdříve zcela zastaveno nabírání žádostí o dlouhodobá víza, později bylo úplné zastavení zrušeno, dosud ale platí velké početní omezení. To se projevilo zejména omezením příchodu nových pracovníků. V důsledku hospodářské krize došlo také k přesunům Ukrajinců do větších měst, kde mají vyšší možnost pracovního uplatnění. „Řada cizinců se v době krize stáhla do Prahy z jiných oblastí v důsledku ztráty zaměstnání a růstu nezaměstnanosti v ostatních oblastech. V Praze bylo zaměstnáno na konci roku 2009 34 % všech cizinců, což bylo o 2 % více nežli na konci roku 2008“.¹¹

Podíváme-li se do Jihočeského kraje, můžeme migrační vývoj dokumentovat příkladem z Benešova nad Černou, obci ležící v jihovýchodní části okresu Český Krumlov, na úpatí Novohradských hor, asi 40 km od Českých Budějovic. Zdejší firma Bentex zde zaměstnává dělníky z Ukrajiny již od první poloviny 90. let. Nejvíce cizinců zde žilo před vypuknutím ekonomické krize v roce 2008, kolem 450 cizinců, z toho 200 Ukrajinců. V důsledku ekonomické krize došlo k propouštění agenturních zaměstnanců, firma Bentex Elektro propustila 23 Ukrajinek, firma Bentex Automotive propustila kolem 200-300 lidí. V současnosti pracuje v Bentex Elektro na stálý úvazek 6 Ukrajinců s dlouhodobým pobytem, v Bentex Automotive asi 150 cizinců, v porovnání s minulostí převažují Vietnamci nad Ukrajinci.¹²

Změny v posledních letech způsobené zvláště hospodářskou krizí mají za následek proměnění struktury ukrajinské komunity přebývajících v Jihočeském kraji. Noví pracovníci v podstatě nepřijíždějí, mnoho Ukrajinců dočasně ztratilo práci a bylo nuceno vycestovat (čímž není vyloučeno, že se v brzké době nevrátí), další zase byli nuceni přestěhovat se za prací do většího města, v našem případě nejčastěji Českých Budějovic.

---

¹⁰Srov. Usnesení vlády č. 171 ze dne 9. února 2009 k „Zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize“. Tímto usnesením vláda schválila souhrn komplexních opatření, jejichž cílem bylo předejít možným bezpečnostním rizikům spojeným s pobytem většího množství cizinců v bezprizorní situaci na území ČR a poskytnout pomoc cizincům v nouzi.

¹¹HORÁKOVÁ, M. *Vývoj pracovních migrací v České republice v období hospodářské recese*. [online] Praha: VÚPSV, v.v.i, 2010. ISBN 978-80-7416-069-1, str. 52. Dostupné na WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/711/Vyvoj_pracovnich_migrac.pdf>

¹²SYKORA, L., MATOUŠEK R., BRABEC, T.: *Případová studie lokality Benešov nad Černou z hlediska prostorové segregace cizinců: ekonomický rozvoj a důsledky ekonomické krize*. [online] [cit. 2010-12-04] 2010. Dostupné na WWW: <http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par%5Bid_v%5D=1075&par%5Blang%5D=CS>

2 REFLEXE POTŘEB UKRAJINCŮ A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ Z HLEDISKA VÝZNAMNÝCH INSTITUCÍ

Životní potřeby Ukrajinců můžeme vidět z různých pohledů, a to nejen očima samotných Ukrajinců, ale i několika dalších subjektů, které ovlivňují jejich život v ČR. Jak jsem již předeslala v úvodu práce, základním subjektem, který určuje podmínky života cizinců v ČR, je stát. Podívám se proto, jak se tento staví k Ukrajincům a jak se jeho postoj konkrétně odráží na krajské úrovni. Dále bude předmětem mého zájmu neziskový sektor, který do jisté míry zrcadlí politiku státu, na druhé straně ale žije vlastním životem a flexibilněji reflektuje problémy a potřeby svých klientů – Ukrajinců. Do třetice se budu zabývat pohledem církví, protože ty v životě Ukrajinců sehrávají také významnou roli.

2.1 STÁT

Potřeby Ukrajinců z hlediska společnosti, do které přišli a v níž hodlají žít, jsou viděny zejména z hlediska jejich integrace do této společnosti. Hlavním aktérem, který určuje, kudy se integrační politika bude ubírat, je samozřejmě stát.

*Politika integrace cizinců je komplementární součástí politiky legální migrace; imigrace může být bezproblémová a prospěšná majoritní společnosti i cizincům, pouze pokud na ni přímo navazují integrační opatření, která cizincům napomohou začlenit se do společnosti. Úspěšnost integrace přímo podmiňuje prospěšnost a efektivitu migrace.*¹³

Potřeba jednotné integrační politiky vyvstala až po roce 1989, spolu s prvním velkým přílivem migrantů do republiky. V roce 1999 byly zformulovány Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky, ty jsou pak od následujícího roku přepracovávány v Koncepci integrace cizinců. K ní pak každým rokem vychází Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců, jež obsahuje referenci o úkolech vykonaných v průběhu minulého roku a přináší opět nové úkoly pro následující rok. Jak se píše v Koncepci, „*záměrem integrační politiky MV je reflektovat potřeby cizinců.*“¹⁴

---

¹³Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců na území České republiky a návrh dalšího postupu v roce 2011. Str. 20.

¹⁴Zpráva o realizaci koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu, str. 38.

Koncepce integrace cizinců vytyčuje čtyři oblasti, které mají být klíčové pro úspěšnou integraci. Jsou to: znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, orientace ve společnosti a vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti.¹⁵

Cílovou skupinou integračních aktivit se nověji stávají nejen cizinci, kteří zde pobývají alespoň jeden rok, ale aktualizovaná koncepce již počítá s tím, že „*aktivní zapojení cizince do společnosti je žádoucí a potřebné, ať již se cizinec hodlá po čase vrátit do země původu nebo se trvale usídlit na území České republiky. Doba, po kterou cizinec pobývá v České republice, není pro přístup k integračním opatřením rozhodujícím faktorem.*“¹⁶

Na krajské úrovni se integrační opatření promítají tak, že krajské úřady mají svého pracovníka pro koordinační a iniciační činnost směrem k obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, NNO a dalším institucím (zejména úřady práce, cizinecké policii).¹⁷ Za prvořadou prioritu je považováno poradenství cizincům, oblast sociální práce s klientem podle kraje spočívá na NNO, což pro kraj znamená vyhlášovat dotační programy také pro cílovou skupinu migrantů. Jihočeský kraj od r. 2005–2009 každoročně vyhlášoval dotační program na podporu integrace národnostních menšin, cizinců a azylantů.

S cizinci (předpokládejme tedy i Ukrajinci) Jihočeský kraj počítá i ve Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na rok 2011-2013¹⁸. Jsou zakomponováni do skupiny osob v akutně nepříznivé sociální situaci a vztahuje se k nim zejména opatření podpory poskytovatelů odborného sociálního poradenství ve smyslu rozšíření dostupnosti bezplatného právního poradenství v Českých Budějovicích, Písku, Táboře a Jindřichově Hradci.

Konkrétním nástrojem realizace integrace ze strany státu jsou regionální **Centra na podporu integrace cizinců** (dále jen **CIC**). Integrační centra by měla být střediskem integračních aktivit v regionu, měla by zajistit poskytování informací, poradenství, kurzy, socio-kulturní orientaci cizinců ve společnosti. Úkolem Integračních center je

---

¹⁵Srov. Zpráva o realizaci koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu, str. 32.

¹⁶Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců na území České republiky a návrh dalšího postupu v roce 2011. str. 14.

¹⁷V současnosti je tímto pověřeným pracovníkem Mgr. Bohumila Vančurová, Csc. Mgr. Bohumila Vančurová CSc.: Informace. Message to: Jana Zassiedko. 5.ledna 2011 [cit.31.1.2011]. Osobní komunikace, citováno se svolením autora.

¹⁸Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na rok 2011-2013. Tento dokument byl schválen usnesením Zastupitelstva Jihočeského kraje č. 383/2010/ZK-18 ze dne 2. 11. 2010. [online] 2.10.2010 [cit. 2011-02-28] Dostupné na WWW: <http://www.kpss.cz/index.php?art=publish&obce=obce&art_id=1&article=214>

zároveň podpořit rozvoj občanské společnosti prostřednictvím úzké spolupráce a podpory NNO a dalších subjektů v daném regionu. V Jihočeském kraji funguje toto centrum od roku 2010¹⁹. Centrum poskytuje cizincům, tedy i Ukrajincům, tyto služby: poradenství, nízkoprahové kurzy českého jazyka, provoz internetového pracoviště a knihovny, PC kurzy.

2.2 POMÁHAJÍCÍ ORGANIZACE

Tím, kdo reflektuje potřeby Ukrajinců a nabízí jim pomocnou ruku, je zajiště neziskový sektor. V Jihočeském kraji působí několik nestátních neziskových organizací, které se zabývají cizinci. Všechny jsem oslovila s tím, že by mě zajímalo, jak vidí potřeby Ukrajinců, zda a s jakými problémy se na ně Ukrajinci obracejí a konečně jaká je jejich odpověď na tyto jejich potřeby.

V této podkapitole tedy stručně představím jednotlivé, přičemž se zaměřím zejména na typ služeb, které poskytují právě Ukrajincům. Informace jsem získala jednak osobními rozhovory se zástupci organizací, jednak telefonicky či emailem, případně z webových stránek organizací. Ne všechny organizace byly stejně ochotné a sdílné, nedělám si nárok na to, že by tyto informace byly vyčerpávající, ale pro splnění účelu této práce jsou dostačující. Na tyto organizace a jejich nabízené služby či aktivity dále konkrétně odkazuji v další kapitole, protože se významnou měrou podílí na možnostech naplňování konkrétních potřeb Ukrajinců.

Patně největší organizací v Jihočeském kraji, která má dlouhou tradici v poskytování služeb Ukrajincům, je **Diecézní charita České Budějovice**, která provozuje **Poradnu pro migranty a uprchlíky**, a to už od roku 1994. Poradna má sídlo v Českých Budějovicích.²⁰ Poskytuje tyto služby: sociálně-právní poradenství, doprovod k jednání, asistence na úřadech, pomoc při zprostředkování bydlení a zaměstnání, přímou materiální pomoc v nouzi, pomoc při prosazování práv a zájmů, pomoc při integraci do společnosti. Dalšími aktivitami jsou výuka českého jazyka a angličtiny, kurz práce na počítači. V případě potřeby spolupracuje s externím právníkem. Pořádá vzdělávací přednášky a besedy. Od roku 2003 do roku 2009 při

---

¹⁹Toto centrum najdeme na adrese Kněžskodvorská 2296, 370 04 České Budějovice. Další informace jsou dostupné na <<http://www.integracnicentra.cz/JihoceskyKraj/JK.aspx>>

²⁰Adresa: Kanovnická 16/405, České Budějovice. Kontaktovaný pracovník: Mgr. Jana Nováková. Kontaktní email: cizinci@charitacb.cz

Diecézní charitě fungovalo Multikulturní centrum, které cizince sdružovalo a nabízelo jim množství volnočasových aktivit.

Dále v Jihočeském kraji najdeme několik dalších organizací, které poskytují poradenství a ve své praxi přijdou do styku i s Ukrajinci. Jsou to tyto: **ICOS** (Informační centrum občanského sektoru) **Český Krumlov o.s.**²¹, se sídlem v Českém Krumlově, který poskytuje bezplatné právní poradenství. Dále **Organizace pro pomoc uprchlíkům** (dále jen **OPU**)²² se sídlem v Českých Budějovicích, ta poskytuje sociálně – právní poradenství. Do třetice je tu **Jihočeská rozvojová, o.p.s.**²³ sídlící také v Českých Budějovicích, ta v rámci občanské poradny poskytuje sociálně-právní poradenství. Ostatní oslovené občanské poradny v Jihočeském kraji do styku s Ukrajinci přijdou minimálně, proto se o nich nebudu zmiňovat.

V Českých Budějovicích dále pracuje **Multikulturní centrum o.s.**²⁴ Centrum poskytuje komplexní poradenské služby, terénní asistenční práci, v minulosti i výuku českého jazyka a práce na PC.

Dalším subjektem pracujícím s Ukrajinci je **Řeckokatolická charita České Budějovice.**²⁵ Nabízí kurzy českého jazyka, kurzy počítačové gramotnosti (v češtině, ukrajinštině a ruštině), doprovod na úřady. Věnuje se organizaci volného času Ukrajinců, uskutečňuje příležitostné kulturní akce a také pravidelné exkurze po památkách ČR. Kromě toho provozuje Klub maminek v Kaplici a Strakonících, terénní pracovník působí i v Benešově nad Černou.

Na závěr si dovoluji zmínit se o dvou organizacích, které sice nejsou neziskovými organizacemi v tom smyslu jako výše jmenované, ale pomoc Ukrajincům tvoří velkou část jejich pracovní náplně. První z nich je **Ruský klub**²⁶. Ten je dobrovolným samosprávným společenstvím občanů a cizinců za účelem péče o rusky hovořící cizince nacházející se na teritoriu ČR, má postavení právnické osoby soukromého práva dle zákona č. 83/1990Sb., o sdružování občanů, s působností na území České republiky.

---

²¹Adresa: Náměstí Svornosti 2, 381 01 Český Krumlov. Kontaktovaný pracovník: Bc. Tereza Lysoňková. Kontaktní email: lysonkova@latran.cz

²²Adresa: Žižkova tř. 1, 370 01 České Budějovice. Kontaktovaný pracovník: Bc. Petra Texlerová, DiS. Kontaktní email: petra.texlerova@opu.cz

²³Adresa: Riegrova 1756/51, 370 01 České Budějovice. Kontaktovaný pracovník: Mgr. Miloslava Hanousková. Kontaktní email: hanouskova@jr-spolecnost.cz

²⁴Adresa: Žižkova 1, 370 01 České Budějovice. Kontaktovaný pracovník: Irina Mečířová. Kontaktní email: multikulturni@centrum.cz

²⁵Kontaktní údaje: Mgr. Ruslan Zassiedko, 776 642 186. Kontaktní email: mkcentrum@centrum.cz

²⁶Více viz <<http://www.rusklub.cz/>>

Sdružení se zabývá jednak organizací a prováděním kulturních a společenských akcí, jednak ochranou lidských práv rusky mluvících cizinců žijících na území ČR. Ruský klub provozuje občanskou poradnu.

Druhou z nich je **Infocentrum Ukrajina o.s.**²⁷, která byla založena poté, co její předsedkyně odešla z Ruského klubu. Podle sdělení předsedkyně sdružení se jedná o dobrovolné společenství občanů a cizinců založené za účelem péče o rusky hovořící cizince, převážně Ukrajince. Má postavení právnické osoby. Hlavním posláním sdružení je organizování pomoci v adaptaci a pobytu Ukrajinců po celém Jihočeském kraji. Sdružení se zabývá ochranou lidských práv Ukrajinců a jiných rusky mluvících cizinců žijících na území ČR, sociálně-právním poradenstvím a zastoupením při jednáních na úřadech ČR. Infocentrum Ukrajina funguje na základě bezplatného poskytování pomoci, nezávislosti a diskrétnosti.²⁸ Dle mých neoficiálních zdrojů, výpovědí Ukrajinců, kteří s těmito organizacemi přišli do styku, se obě naposledy jmenované organizace zabývají např. prodejem zdravotního pojištění, prodlužováním pobytu, vyřizováním dokumentů, to vše ale za úplatu, můžeme je proto zařadit do skupiny soukromých komerčních agentur.

Jak vyplývá z Analýzy aktuální situace v oblasti integrace cizinců, „v České republice existuje řada nestátních neziskových organizací, které se zabývají problematikou cizinců ze třetích zemí, některé z nich již řadu let. Velkým problémem však zůstává jejich soustředěnost především do větších měst (zejména Prahy)“.²⁹ To platí bohužel i pro Jihočeský kraj, kdy k největší části služeb mají přístup pouze Ukrajinci z Českých Budějovic a blízkého okolí.

2.3 CÍRKEV

Ukrajinci přijíždějí do České republiky z mnoha oblastí Ukrajiny. Podle toho, odkud jsou, se dá přibližně určit, jakého jsou náboženského vyznání. Dá se říci, že obecně se Ukrajinci vyznačují větším náboženským cítěním než jaké je vlastní českým občanům, a že většina z nich dříve nebo později „svůj“ (nebo co nejpodobnější) kostel

---

²⁷Adresa: Lannova 53, 370 01 České Budějovice. Kontaktovaný pracovník: Mgr. Nella Larikova. Kontaktní email: nella.larikova@gmail.com

²⁸Dle písemného sdělení předsedkyně sdružení v emailové komunikaci.

²⁹Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců na území České republiky a návrh dalšího postupu v roce 2011. Přijata usnesením vlády č. 99 ze dne 9.2.2011. [online] [cit. 2011-02-28] Dostupná na WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/741/Usneseni_vlady_09022011.pdf>

vyhledá. „Církev – zvláště ty, které působí jak na Ukrajině, tak v ČR – jsou pro migranty ze začátku jedněmi z mála institucí, jež mají tu výhodu, že jsou pro migranty známé a nerozpakují se je ve své nové vlasti vyhledat a navštívit.“³⁰ Neziskové organizace nejsou ze začátku tak důvěryhodné, jako mohou být církve, jejich práci totiž ze své původní země neznají.³¹

„Kromě účasti na bohoslužbách a svátostném životě církve se návštěva farnosti stává společenskou záležitostí. Často je jedinou možností, jak komunikovat se svými krajany a jak navázat tolik chybějící vřelé mezilidské vztahy. Kostely a farní společenství se tak stávají místy, kde je možné slyšet mateřský jazyk a mluvit jím, dozvědět se zprávy z Ukrajiny, obdržet ukrajinské časopisy, informační letáky a pozvání na ukrajinské kulturní akce. V kostele bývají dostupná i zahraniční periodika.“³²

Ukrajinci z velké většiny patří buď k Řeckokatolické církvi nebo Pravoslavné církvi. Pojdme se tedy podívat, jaké možnosti praktikovat svou víru (a nejen to) mají v Jihočeském kraji.

Pravoslavná církev má v Jihočeském kraji dvě církevní obce, a to v Jindřichově Hradci a v Českých Budějovicích. Podle vyjádření pravoslavného popa (kněze) Jana Týmala jsou však mezi věřícími překvapivě Ukrajinci v menšině, v Jindřichově Hradci se jedná asi o pět Ukrajinců (volyňských Čechů), v Českých Budějovicích asi o 10 Ukrajinců. Jiné aktivity než duchovní asistenci kněz nenabízí.

Řeckokatolická církev má v Jihočeském kraji jednu farnost, která však pokrývá celý kraj. Bohoslužby probíhají v Českých Budějovicích (kostel Obětování Panny Marie na Piaristickém náměstí), dále pak v Kaplici, Strakonících a Písku. Kromě duchovní asistence a vysluhování svátostí je duchovní o. Mgr. Ruslan Zassiedko aktivně činný v Řeckokatolické charitě, jejíž zřizovatelem je právě Řeckokatolická církev. O aktivitách této organizace jsem pojednala již výše.

Právě církve mají výbornou příležitost ke spolupráci s neziskovými organizacemi. Buď mohou své farníky nasměrovat k odborné pomoci z rukou neziskového sektoru nebo mohou samy vyvíjet sociální a charitativní činnost na odborné úrovni, jak se i děje právě v Řeckokatolické církvi.

---

³⁰PAVLÍKOVÁ, E., SLÁDEK, K. a kol. *Sociální situace a religiozita ukrajinských migrantů v ČR*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009, str. 31.

³¹Srov. tamtéž, str. 45.

³²Tamtéž, str. 26.

„Pomoci církví v integraci ukrajinských migrantů bude stále více zapotřebí, jelikož jsou a budou na našem území stále početněji zastoupeni. Existenciální a sociální problémy přistěhovalců mohou být snáze vyřešeny v křesťanském společenství, které nabídne pomocnou ruku a pomůže překonat počáteční odcizení.“³³ Církev tak má velký potenciál stát se ještě výraznějším prostředníkem mezi příchozími migranty a hostitelskou společností.

---

³³PAVLÍKOVÁ, E., SLÁDEK, K. a kol. *Sociální situace a religiozita ukrajinských migrantů v ČR*, str. 29.

3 POTŘEBY UKRAJINCŮ VE VYBRANÝCH OBLASTECH JEJICH ŽIVOTA

Chceme-li se zamyslet nad životními potřebami Ukrajinců, kteří žijí a pracují v ČR, musíme se podívat na jednotlivé oblasti jejich života. V každé následující podkapitole se proto nejdříve pokusím popsat aktuální situaci, zamyslím se nad praktickými problémy, které Ukrajinci v této oblasti mají, a z toho vyvodím a zformuluji konkrétní potřebu.

Jako oblasti významné z hlediska potřeb Ukrajinců jsem vybrala oblast pobytu a práce, dále se podívám na oblast bydlení a také zdravotního pojištění. Nakonec se zamyslím nad orientací cizince ve společnosti, která tvoří jednu z priorit Koncepce integrace cizinců.

3.1 POBYT A PRÁCE

Protože pobyt a práce jsou v životě Ukrajince vzájemně velmi úzce svázány, pojednám o nich v následujícím textu společně. Základním právním dokumentem, který upravuje podmínky pobytu všech cizinců, tedy i Ukrajinců, na území ČR, je zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky (dále cizinecký zákon). Poslední novela tohoto zákona začala platit 1.1.2011.

Považuji za důležité zmínit se na tomto místě o několika podstatných změnách, které tato novela přináší. Cizinec, který chce v ČR pracovat, k tomu musí mít nejdříve platné pracovní povolení. O to si žádá na Ukrajině. Podle znění cizineckého zákona před jeho novelizací mohl být ve správním řízení zastoupen zaměstnavatelem nebo jinou osobou, a to na základě plné moci, kterou jim udělil. Tady zpravidla nastupoval do hry „klient“, kterého Ukrajinec kontaktoval už ve své rodné zemi. *V kontextu ukrajinské migrace označuje tento termín člověka, který organizuje ukrajinskou pracovní sílu a za účelem vlastního výdělků ji nabízí na českém pracovním trhu.*³⁴ Tento „klient“ ho pak provázal všemi úskalími české administrativy, vyřídil za svého člověka vše potřebné, zajistil mu práci, potřebné vízum a po příjezdu do ČR i ubytování a nástup do práce. Za to vše si samozřejmě vzal svou provizi. *„Zprostředkovatelský systém nevnímají cizinci vyhraněně. Přestože bývá státem často zahrnován do sféry šedé ekonomiky, imigrantům*

---

³⁴NEKORJAK, M. *Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky*. [online] 15.9.2009 [cit. 2010-12-22] 2009. Dostupné na WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2197596>>

na druhé straně umožňuje určité zapojení do pracovního trhu.³⁵ Zde dochází k první významné změně: novela cizineckého zákona neumožňuje ve správním řízení cizinci někoho zplnomocnit, cizinec si musí své záležitosti vyřizovat osobně. Druhou změnou je převod pobytové agendy z cizinecké policie na Ministerstvo vnitra, konkrétně na odbor azylové a migrační politiky (dále jen OAMP).

Co se týče oblasti práce, tu upravuje jednak cizinecký zákon, jednak zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti či zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání.

3.1.1 POTŘEBY

K žádosti o dlouhodobé vízum nebo prodloužení dlouhodobého pobytu na území ČR je potřeba dokládat mnoho náležitostí a tento administrativní proces se každoročně opakuje. Cizinec nemá žádnou garanci, že jeho žádosti o prodloužení pobytu bude vyhověno, na prodloužení neexistuje žádný právní nárok³⁶, i několik měsíců žije v nejistotě, zda v ČR zůstává nebo bude muset odcestovat zpět. Tolarová přímo hovoří o „pobytové nejistotě, která je pro tuto skupinu cizinců charakteristická a která je výrazně protiintegrační“³⁷. Její hlavní příčinou je složitost a nepřehlednost zákona o pobytu cizinců, jakož i jeho restriktivnost. Tato nejistota je někdy důvodem, proč dokonce cizinci s trvalým pobytem váhají nad tím, zda do země přivést děti. Často nechávají děti v péči svých rodičů či jiných příbuzných. Bojí se, jak zvládnou časově zkombinovat péči o rodinu a své náročné zaměstnání. Markantní je to u rodin s dětmi předškolního věku – v mateřských školách není dostatek místa ani pro děti Čechů, natož pak cizinců. Předškolní vzdělávání si cizinci ještě k tomu musí platit. U dětí školního věku je situace trochu jiná, častou praxí ale je, že je dítě zařazeno do nižšího ročníku, než který by navštěvovalo v zemi svého původu. Důvodem je jazyková bariéra, jak dětí, tak i rodičů, kteří si často neumí ve škole vyjednat příznivější podmínky. Přechodný pobyt s sebou nese množství nejistot, což není pro rodinu příznivé. Formuluji tedy **a) potřebu pobytové jistoty**.

---

³⁵Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice. Výzkumná zpráva. [online] Praha: MPSV, 2007. Posl. aktualizace 18.2.2008. [cit. 2010-12-22] Dostupné na WWW: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=484>> Pro více informací o „klientském systému“ odkazují na další literaturu, např. ČERNÍK, J. Co znamená organizovaný zločin v prostředí pracovní migrace v České republice. [online] Dostupné na WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/29d4ce1d6569d67f57a3dfcdf46778c8/ORGANIZOVANY_ZLOCIN_V_PROSTREDI_P_RACOVNI_MIGRACE_1.pdf>

³⁶Srov. TOLLAROVÁ, B. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Str. 8.

³⁷Tamtéž, str. 8.

Další těžkostí svázanou s pobytem je instituce cizinecké policie. Její obraz není v jeho povědomí nikterak hezký. Mohli bychom hovořit o dlouhých frontách, které je třeba vystát dříve, než se Ukrajinec vůbec dostane do kanceláře. O povýšeném chování a neochotném přístupu pracovníků cizinecké policie, jimž ve většině případů „*chybí schopnost přistupovat k cizincům jako ke klientům s legitimními požadavky*“³⁸ Ukrajinci často z úst samotných policistů nedostávají úplné a dostatečné informace o požadovaných dokladech nutných k vyřízení různých žádostí. Stává se, že to, co stačí jednomu úředníkovi, nestačí jinému, který žádost vyřizuje napříště, tato volnost výkladu o podobě náležitostí, které mají cizinci předkládat, vede jak k maximální přísnosti, tak naopak ke značné benevolenci, v závislosti na tom kterém policistovi. Jak zmiňuje Tollarová, „*respondenti podávají obraz o cizinecké policii jako o instituci, která na mnoha úrovních udržuje svou moc nad klienty, kteří jsou na ní závislí*“³⁹ Za stávající situace formulují **b) potřebu lepšího přístupu úředníků k cizincům.**

Již jsem se zmínila o tom, že pobyt a práce jsou v životě Ukrajince s dlouhodobým pobytem těsně svázány. Zamysleme se nad **c) potřebou snadnější změny zaměstnání.** Jak píše Leontiyeva: „*Obzvlášť riziková situace může nastat ve chvíli, kdy mu (cizinci) skončí sjednané zaměstnání, poněvadž rozvázání pracovního poměru ze dne na den znamená téměř okamžitý zánik platnosti povolení k pobytu, jelikož získání nového pracovního povolení v termínu, který umožní návaznost stávajícího povolení k pobytu, je málo pravděpodobné.*“⁴⁰ Existuje zde tzv. ochranná lhůta ke hledání nového zaměstnání, která činí 60 dní. Ta se ale uplatňuje jen v případech, že cizinec ztratil zaměstnání ne vlastní vinou. Bohužel v řadě případů je velmi těžké toto nezavinění prokázat. „*Zaměstnavatel má více možností, jak pracovní poměr rozvázat tak, aby cizinec v podstatě nemohl nárokovat svá práva i přesto, že například má sjednanou smlouvu na dobu neurčitou.*“⁴¹ Jak píše Tollarová, mnoho cizinců, kteří chtějí mít možnost změnit zaměstnání, řeší tuto situaci tak, že si zřídí živnost a požádají o pobyt za účelem podnikání, protože pak nejsou závislí na zaměstnavateli a trvání pracovní smlouvy.⁴²

---

³⁸GABAL, Ivan: *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků. Pracovní studie*, str. 16.

³⁹TOLLAROVÁ. *Praktické problémy života cizinců*. In: ŠANDEROVÁ, J., ed.: *Nerovnosti kolem nás. Pracovní texty projektu „Reprodukce sociálních nerovností v podmínkách politiky rovnosti“*. Praha. ISBN 80-239-8209-5, str. 7.

⁴⁰LEONTIYEVA, Y. *Uplatnění a integrace migrantů z Ukrajiny na českém trhu práce*. In TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.). *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. [online] [cit. 2011-02-28] Praha: VÚPSV, v.v.i, 2010. ISBN 978-80-7416-067-7. Dostupné na WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/710/Vybrane_aspekty.pdf>

⁴¹Tamtéž, str. 55.

⁴²Srov. TOLLAROVÁ, B. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Str. 12.

Vhodným řešením závislosti na „klientovi“ a systému agenturního zaměstnávání by byla možnost být zaměstnán na přímo, bez zprostředkovatele, v přímém zaměstnaneckém poměru u českého zaměstnavatele. Bohužel se zaměstnavatelé obávají náročnosti potřebného administrativního procesu a nejsou ochotni jej podstoupit. Často odmítají Ukrajince s tím, ať se obrátí na tu a tu agenturu, pak že jej (přes zmíněnou agenturu) zaměstnají. Ačkoli Ukrajinci s trvalým pobytem žádné pracovní povolení nepotřebují, svou roli může hrát už jen to, že jsou pořád „cizinci“. *„Důvodem nepřijetí do zaměstnání či znevýhodnění v něm nemusí být jen to, že se cizinec nedorozumí vůbec nebo jen částečně; může hovořit relativně plynně česky, problémy však může působit jiný přízvuk nebo tzv. jazykové interference“*⁴³ Obdobně to dokládá i Tollarová: *...“ve chvíli, kdy se ukázalo, že je člověk cizinec, se začala situace problematizovat, zejména při hledání zaměstnání a podnájmu“*.⁴⁴ Formulují proto **d) potřebu být zaměstnán na přímo.**

Další potřebou, kterou bychom mohli najít, by byla **e) potřeba přijetí majoritní společností.** *„Pozice cizince ve společnosti není daná pouze typem jeho pobytu, ekonomickou aktivitou a sociálním životem, ale také tím, jakým způsobem ho majorita přijme. ... Očekávání společnosti vůči sobě cizinci konstruuji hlavně na základě každodenních reakcí konkrétních lidí, s nimiž se setkávají. Oficiální přistěhovalecká politika pro ně není dostatečně zřetelná.“*⁴⁵ Česká společnost je ve výzkumech hodnocena jako uzavřená vůči cizincům, plná předsudků, která nedává imigrantům šanci být přijat, najít si práci a začlenit se do sousedské komunity⁴⁶ *Cizinec v znevýhodněném postavení je v očích respondentů pro českou společnost zcela normální představou, nerovnost jakoby k definici cizince patřila.*⁴⁷

Ačkoli Ukrajinci v ČR většinou pracují na sekundárním trhu práce, pro který nepotřebují zvláštní kvalifikaci, nemusí to pro ně znamenat, že by tento stav byl neměnný a definitivní. Zvláště poté, co si lépe osvojí jazyk a jejich životní podmínky se odlehčí, sami vidí potřebu posunout se někam dál, případně se jim i nějaká šance již sama nabízí. Vystává zde **f) potřeba zvyšování kvalifikace a dalšího vzdělávání.**

---

⁴³Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice, str. 30.

⁴⁴TOLLAROVÁ. *Praktické problémy života cizinců.* Str. 2.

⁴⁵TOLLAROVÁ, B. *Je normální, že cizinec není normální.* In: ŠANDEROVÁ, J. *Sociální nerovnosti v kvalitativním výzkumu.* Institut Sociologických studií Fakulty sociálních věd Karlovy univerzity, Praha 2007. ISBN 978-80-254-0812-4, str. 75.

⁴⁶Srov. TOLLAROVÁ, B. (2006): *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Str. 18.

⁴⁷TOLLAROVÁ, B. *Je normální, že cizinec není normální.* Str. 85.

Podle výzkumů mají vedle českého jazyka *“imigranti největší zájem o kurzy počítačové gramotnosti, v jejichž rámci se vedle práce se základními programy (především s textovými editory) často naučí také některé praktické dovednosti, jako je sestavování životopisu nebo vyhledávání informací na internetu.”*⁴⁸

3.1.2 NAPLŇOVÁNÍ POTŘEB

Co se týče potřeby bytové jistoty (a) a potřeby snadnější změny zaměstnání (c), musíme se obrátit na stát. Už jsem naznačila, že současná legislativa nenabízí v těchto oblastech prozatím žádné zlepšení. Těžkosti v naplňování těchto potřeb jsou výrazně protiintegrační, Ukrajinci jeho situaci v nové zemi neulehčují. Je otázkou, kudy se bude imigrační politika ubírat v budoucnu.

Už jsem zmiňovala, že od 1.1.2011 platí novela cizineckého zákona. Ta de facto nějakým způsobem reflektuje další potřeby. Jednak potřebu být zaměstnán na přímo (d), jednak potřebu lepšího přístupu úředníků (b). Novela převádí většinu pravomocí cizinecké policie do správy OAMP. K tomu účelu byla zřízená nová pracoviště, která obsadili „noví“ civilní úředníci. To by na jedné straně mohlo vést k tomu, že tito „nezkažení“ úředníci budou mít k cizincům lepší, lidštější přístup, na druhé straně je to ovšem svázáno s tím, že noví pracovníci nebudou schopni podat adekvátní a úplné informace k novým pravidlům. Je zde tedy vidět snaha státu o zlepšení situace a jen čas ukáže, zda ke zlepšení opravdu dojde. S potřebou být zaměstnán na přímo (d) souvisí druhá významná změna novely cizineckého zákona. V tuto chvíli není nikdo schopen hodnotit, k čemu tato změna vlastně v budoucnu povede, je to nová situace, se kterou se Ukrajinci budou muset vypořádat.

Naplňování potřeby přijetí majoritní společností (e) je dlouhodobá záležitost. Spočívá v překonávání předsudků vůči cizincům obecně, v dobrých osobních zkušenostech s cizinci. Je zapotřebí vytvářet programy, které budou napomáhat sbližování majoritní komunity s minoritami, které ukáží přínosné a obohacující stránky jiných kultur a národů. Na tomto poli by se mělo v Jihočeském kraji angažovat například CIC, které by mělo (do budoucna, dle jejího zřizovacího záměru) organizovat přednáškovou a vzdělávací činnost na školách a také organizovat společenské, kulturní a sportovní akce, kde bude docházet k setkání cizinců a majoritní společnosti.

---

⁴⁸Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice, str. 35.

V Jihočeském kraji se již několik let realizuje projekt občanského sdružení Slovo 21⁴⁹ s názvem Rodina odvedle. Jednou za rok v listopadu, ve 13 hodin zasednou celorepublikově k jednomu nedělnímu stolu rodiny cizinců a rodiny Čechů. V přátelském domácím prostředí mají obě rodiny možnost se poznat, zprostředkovat si hodnoty své kultury a sblížit se. Od roku 2004 se projektu účastnilo už 15 ukrajinských rodin.

Řeckokatolická charita se na tomto poli také již několik let angažuje, a to ve smyslu pořádání prezentací ukrajinské kultury. Mohla bych zmínit např. program s názvem Vánoce na Ukrajině,⁵⁰ Žijí tu s námi⁵¹ a dále organizaci tzv. Setkání Ukrajinců, několika kulturních večerů, které byly příležitostní ke sblížování Ukrajinců s majoritou a dalšími národnostmi.

Co se týče naplňování potřeby zvyšování kvalifikace a dalšího vzdělávání (f), mají Ukrajinci možnost navštěvovat kurzy PC, které nabízejí uživatelům základy počítačové gramotnosti. Tyto kurzy jsou poskytovány zdarma, v Jihočeském kraji pouze v Českých Budějovicích, a poskytuje je CIC, dále Řeckokatolická charita a Poradna pro migranty a uprchlíky. S dalším vzděláváním souvisí jistě i kurzy českého jazyka, o těch však pojednám v podkapitole 3.4.

3.2 BYDLENÍ

Problematiku vlastnictví a nabývání nemovitostí cizinci řeší zákon č. 219/1995 Sb., tzv. devizový zákon. Podle tohoto zákona může cizinec s dlouhodobým pobytem („cizozemec“) nabývat nemovitostí jen v několika výjimkách,⁵² koupit je nemůže.

Cizinec s trvalým pobytem je považován za „tuzemce“, tudíž může v ČR nabývat nemovitosti jakýmkoli způsobem. Může také využívat státní podpory při stavebním spoření či si vyřídit hypotéku.

3.2.1 POTŘEBY

„Bydlení naplňuje základní lidskou potřebu a zásadním způsobem ovlivňuje životní úroveň a případně i kvalitu života obyvatel.“⁵³ Můžeme tedy zformulovat a) potřebu

---

⁴⁹Od roku 2004 ve spolupráci s Jihočeským krajským úřadem (Mgr. Bohumila Vančurová, CSc.), od roku 2007 s Řeckokatolickou charitou (Mgr. Ruslan Zassiedko).

⁵⁰České Budějovice, prosinec 2009 a 2010, literární kavárna Měsíc ve dne.

⁵¹Borovany, více na WWW: <http://www.nazaret.cz/uvod.php?stranka=foto_ukrajina>

⁵²Viz § 17 devizového zákona. Tyto případy nejsou typické pro většinu Ukrajinců v ČR, proto se jimi zabývat nebudu.

zajistit si kvalitní, ale ne drahé ubytování. Ukrajinec se z počátku svého pobytu spolehne nejčastěji na svého „klienta“, který mu zprostředkovává práci. Ten mu zajistí i ubytování, ať už na ubytovně či v nějakých prostorách, které si sám pronajímá. V těchto případech mu pracovník často nájem neplatí, je to součástí jejich dohody o mzdě, za kterou pracuje. Podmínky pro bydlení jsou často nevyhovující, pracovník si samozřejmě může najít vlastní bydlení, hodinová mzda se mu ale nezvýší a přibudou mu značné náklady na pronájem. Zvláště jednotlivcům, kteří jsou zde dočasně a za účelem vydělání finančních prostředků, kolektivní ubytování postačí, ať už ve formě ubytovny nebo pronájmu bytu s mnoha jinými spolubydlícími dohromady. Rodinný dům či byt pak podle výzkumu ve většině obývají až Ukrajinci s trvalým pobytem⁵⁴.

Jiná situace nastává, rozhodne-li se Ukrajinec přivést do ČR i svou rodinu. „*Pro rodiny je tento způsob ubytování nedostačující. Pro správné fungování rodiny i její integraci do české společnosti je samostatné bydlení základní podmínkou.*“⁵⁵ Formulují tedy **b) potřebu zajistit samostatné bydlení pro rodinu.**

Velkou překážkou v oblasti trhu s bydlením je pak nedostatečné právní povědomí cizinců⁵⁶, nedostatečná orientace v legislativě (např. při uzavírání nájemních smluv), případně jazyková inkompetence. Formulují tedy **c) potřebu odborné pomoci při uzavírání nájmu.**

3.2.2 NAPLŇOVÁNÍ POTŘEB

V ČR existuje státní program na podporu bydlení pro azylanty, tzv. Státní integrační program (SIP), ten se však vztahuje pouze na azylanty, nikoliv na cizince s přechodným či trvalým pobytem, ti žádnou zvláštní podporu v oblasti bydlení nedostávají.

Překážkou naplňování potřeby zajistit si kvalitní, ale ne drahé ubytování (a) a rovněž potřeby zajistit samostatné bydlení pro rodinu (b) je zejména neochota majitelů bytů – Čechů – pronajmout svůj byt cizincům. „*Tato neochota či strach se týká zejména cizinců "z východu"*“⁵⁷. Ukrajinci většinou nemají nikoho, kdo by se za ně zaručil a podal o nich pozitivní reference. Tady by mohla sehrát významnou roli třeba církevní komunita, která by mohla dát jistou záruku za svého člena.

---

⁵³NEŠPOROVÁ, O. *Rodiny přistěhovalců I.* Str. 39.

⁵⁴Srov. *Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice*, str. 45.

⁵⁵NEŠPOROVÁ, O. *Rodiny přistěhovalců I.* Str. 40.

⁵⁶Srov. *Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice*, str. 45.

⁵⁷TOLLAROVÁ, B. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Str. 13.

Co se týče potřeby odborné pomoci (c), zde nacházíme praktickou odpověď ze strany NNO i státu, a to ve formě právního poradenství. To bezplatně nabízí CIC, Poradna pro migranty a uprchlíky, Řeckokatolická charita, dále OPU. Tyto organizace nabízejí právní poradenství v Českých Budějovicích, OPU také jednou za čtrnáct dní v Kaplici⁵⁸.

Na závěr této podkapitoly bych ještě uvedla jeden problém. Nešporová uvádí: „*V zájmu eliminování sociálního vyloučení cizinců z majoritní společnosti je nezbytné vyhybat se řešením, která by vedla k sestěhování cizinců do konkrétních lokalit*“⁵⁹ Pokud budeme chtít přiblížit tento problém na příkladu z Jihočeského kraje, můžeme se znovu podívat do Benešova nad Černou. Tato lokalita byla Ministerstvem pro místní rozvoj a Ministerstvem vnitra vytipována jako místo se zvýšenou koncentrací cizinců, kteří se nacházejí v důsledku hospodářské krize v nepříznivé sociální a ekonomické situaci, což může mít závažný důsledek vzhledem k jejich segregaci a izolaci od většinové společnosti. Bylo provedeno šetření na místní ubytovně Titanik a okolí a vypracována případová studie lokality Benešov nad Černou z hlediska prostorové segregace cizinců⁶⁰, výchozí předpoklad se ovšem nepotvrdil, a proto nebylo třeba intervence ve smyslu emergentního projektu ze strany státu.

3.3 ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

*Přístup migrantů ke zdravotnictví je důležitým předpokladem jejich sociální integrace. Výraznou překážkou pro plnohodnotné využití zdravotnických služeb u migrantů z Ukrajiny je omezení přístupu k veřejnému zdravotnímu pojištění.*⁶¹

Okolnosti zdravotního pojištění a péče u cizinců upravuje jednak zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, jednak zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění. Tudíž i každý Ukrajinec musí mít zdravotní pojištění. Pokud je zaměstnancem (a jeho zaměstnavatel má sídlo v ČR) nebo získal trvalý pobyt, účastní se veřejného zdravotního pojištění. Při získání trvalého pobytu samo ministerstvo sdělí Ústřední pojišťovně Všeobecné zdravotní pojišťovny den, kdy

⁵⁸A to v budově Městského úřadu, Linecká 391, aktuálně se tak děje ve čtvrtek od 10.30 do 13.30.

⁵⁹NEŠPOROVÁ, O. *Rodiny přistěhovalců I*. Str. 40.

⁶⁰Srov. SÝKORA, L., MATOUŠEK R., BRABEC, T.: *Případová studie lokality Benešov nad Černou z hlediska prostorové segregace cizinců*.

⁶¹TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.). *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. [online] [cit. 2011-02-28] Praha: VÚPSV, v.v.i, 2010. ISBN 978-80-7416-067-7. Dostupné na WWW:

<http://www.cizinci.cz/files/clanky/710/Vybrane_aspekty.pdf>

rozhodnutí o povolení k trvalému pobytu nabylo právní moci, aby tak mohl být žadatel zařazen do registru pojištěnců všeobecného zdravotního pojištění.

Pokud ale nespĺňuje podmínky výše uvedené a má prozatím pouze přechodný pobyt, musí si sjednat komerční pojištění. Toto pojištění musí uzavřít u pojišťovny, která je oprávněna provozovat toto pojištění na území České republiky,⁶² jeho krytí musí být nově minimálně 60 000 EUR⁶³.

3.3.1 POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ

Základní potřebou většiny lidí bude zajisté potřeba být zdravý, která odpovídá **a) potřebě starat se o své zdraví**. Zdá se, že Ukrajinci, kteří jsou včleněni do systému veřejného zdravotního pojištění, s tím nebudou mít žádný větší problém. Ten ale patrně nastane u těch, kteří si musí zajistit pojištění komerční. Situace před platností novely cizineckého zákona umožňovala, že si Ukrajinci většinou zvolili komerční zdravotní pojištění pouze v režimu nutné a neodkladné (akutní) péče. Pojistné je vyšlo na přibližně 7000 korun ročně, to zahrnovalo krytí do výše 1 200 000 Kč. Pojištění krylo náklady vynaložené na ošetření při náhlém onemocnění nebo úrazu, na ambulantní ošetření, hospitalizaci, nutnou přepravu (rychlá záchranná služba), odstranění bolesti zubů (ne léčení!), repatriaci a převoz tělesných ostatků.⁶⁴ Tento režim ale pravděpodobně vede k tomu, že víceméně odsouvají své zdravotní problémy do pozadí, neřeší je, nebo si léčbu případných nemocí plánují na dobu, kdy budou na Ukrajině. Tam sice také zaplatí za ošetření, ale pravděpodobně ne tolik, co v ČR v pozici de facto samoplátců. *„Cizinci, kteří mají pouze pojistné produkty komerčních zdravotních pojišťoven zanedbávají péči o své zdraví, neboť zejména preventivní lékařská péče nebývá většinou hrazena a cizinci nejsou ochotni či schopni zaplatit tuto péči ze svých vlastních prostředků.“*⁶⁵ Kromě toho komerční pojištění s sebou nese množství nejistot, cizince nikdo nemusí vůbec pojistit, smlouva může být pojišťovnou bez udání důvodu kdykoli vypovězena, cizinec nemá jistotu, že mu vynaložené náklady vůbec budou

---

⁶²Platí nově podle Zákona č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví; to, zda je pojišťovna řádně registrována, lze ověřit na webových stránkách České národní banky, dostupné na WWW: <<http://www.cnb.cz>>

⁶³Novela cizineckého zákona § 180j.

⁶⁴Pojištění cizinců Slavia - Pojištění.cz, [online] 14.5.2010 [cit. 2011-02-14] dostupné na WWW: <<http://www.pojisteni.cz/clanky/a/153/pojisteni-cizincu-slavia.html>>

⁶⁵TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.). *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*, str. 37.

propřaceny a množství dalšího.⁶⁶ Potřeba starat se o své zdraví tedy většinou není naplňována.

Novela cizineckého zákona přináší velkou změnu v tom, že cizincům nařizuje zakoupení komerčního pojištění v režimu komplexní péče. Zde ale vyvstává problém finanční. Jednak je toto pojištění finančně náročné samo o sobě (pojištění na tzv. nutnou a neodkladnou péči lze získat zhruba za 5000 Kč na rok, pojištění na tzv. komplexní péči stojí zhruba 3000 Kč na měsíc⁶⁷), jednak si Ukrajinec toto pojištění musí zřídit a zaplatit na celou dobu pobytu dopředu! Což pravděpodobně velká část Ukrajinců zde pracujících finančně nezvládne a bude muset odjet z ČR. Vyvstává zde **b) potřeba komplexní, ale levnější zdravotní péče**. Řešením, a tedy naplněním této potřeby, by mohlo být začlenění cizinců do systému veřejné zdravotní péče. Jak uvádí Čížinský, „i při nejnižší kalkulaci příjmů do rozpočtu veřejného zdravotního pojištění tedy vychází, že částka příjmů by převyšovala výdaje o zhruba 100 milionů Kč a začlenění cizinců, všech cizinců, kteří jsou nyní odkázáni na smluvní zdravotní pojištění, do systému veřejného zdravotního pojištění by tedy bylo vysoce ziskové.⁶⁸ Tento autor také naznačuje, že odkládání řešení zdravotního stavu až na dobu, kdy Ukrajinec získá trvalý pobyt a s ním se dostane do systému veřejné zdravotní péče, povede k tomu, že bude v horším zdravotním stavu a jeho léčba bude daleko nákladnější (pro stát) než by tomu tak bylo v prvních letech po příjezdu do ČR.⁶⁹

3.4 ORIENTACE VE SPOLEČNOSTI

Orientace cizince ve společnosti je jednou z klíčových priorit, které stanovuje Koncepce integrace cizinců. Aby tato orientace byla úplná, je třeba ji podmínit dobrou znalostí českého jazyka. Znalost jazyka je nesporně klíčová pro vstup na trh práce a tím ekonomickou soběstačnost, pro přístup k informacím, právům i povinnostem, je nezbytná pro každodenní život a následně dobrou integraci do české společnosti.

---

⁶⁶Pro více informací k problematice komerčního pojištění odkazují např. na: HNILICOVÁ, H., DOBIÁŠOVÁ, K., ČIŽINSKÝ, P. *Komerční zdravotní pojištění cizinců v ČR*. [online] [cit. 2011-02-28] Dostupné na WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2219641>>

⁶⁷Srov. ČIŽINSKÝ, P. *Co je to komerční zdravotní pojištění cizinců?* [online] [cit. 2011-02-28] Dostupné na WWW: <http://www.inbaze.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=181&catid=52>

⁶⁸ČIŽINSKÝ, P. *Smluvní zdravotní pojištění cizinců jako příklad neadekvátnosti bezpečnostně-humanitárního diskurzu o migraci*. In TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.). *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. [online] [cit. 2011-02-28] Praha: VÚPSV, v.v.i, 2010. ISBN 978-80-7416-067-7. Dostupné na WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/710/Vybrane_aspekty.pdf>

⁶⁹Tamtéž, str. 37.

3.4.1 POTŘEBY

Pokud si Ukrajinec přiveze do ČR s sebou své dítě, je povinen přihlásit ho ke školní docházce. Komplikované je, že dítě doposud v ČR nepobývalo a nemá tedy často ani základy českého jazyka. Vystává zde **a) potřeba výuky českého jazyka pro školní děti**.

Co se týče dospělých cizinců, od 1.1.2009 je nutné k žádosti o trvalý pobyt doložit potvrzení o složení zkoušky z českého jazyka na úrovni A1, kterou žadatel prokazuje dostatečnou znalost českého jazyka. Vystává zde **b) potřeba zajištění výuky českého jazyka**, která by byla pro Ukrajince cenově dostupná, časově vyhovující, dosažitelná z místa jejich bydliště. Motivaci pro jazykový kurz již zákon vytvořil. Úroveň A1 ale z druhé strany není pro Ukrajince nijak náročná, složení zkoušky nedělá větší problémy těm, kteří zde žijí pět let potřebných k podání žádosti o trvalý pobyt. Kvalita jejich jazykového projevu je ale různorodá, jim samotným by pro integraci prospělo, kdyby se opravdu zapsali do kurzu českého jazyka, a ne tvrdili, že přece oni „česky umí“. Problémem se může jevit velká pracovní vytíženost Ukrajinců. *„Přílišná pracovní zaneprázdněnost je jedním z důvodů nízké účasti také v případě příslušníků nejpočetnější skupiny imigrantů – Ukrajinců. Nalézt vhodný čas pro výuku není podle zástupců neziskových organizací snadné.“*⁷⁰

Ukrajinec má výhodu, že pochází z podobného socio-kulturního prostředí. I přesto se ale po svém příjezdu setkává s řadou odlišností v kultuře, mentalitě lidí. Neorientuje se v systému různých institucí, postupu různých úřadů. Vystává zde **c) potřeba seznámení s novým prostředím**, do kterého vstupuje.

*„Řada imigrantů identifikovala jako vážnou překážku ve svém podnikání a práci neznalost českých zákonů....“*⁷¹ Nabízí se tedy **d) potřeba znalosti českých zákonů a úředních postupů**.

Jak vyplývá z výzkumu Tollarové, „...respondenti kritizovali, že neexistuje žádná přehledná informace pro cizince, kde by byla představena Česká republika a postavení cizinců a kde by bylo možno najít odpovědi na většinu otázek a praktických problémů. Některé organizace sice vydávají své vlastní brožury, které rozdávají svým klientům, ale z výpovědí vyplývá, že by si respondenti přáli, aby informace pro cizince o pravidlech jejich pobytu v ČR byly oficiální, transparentní a aktivně nabízené státem. Dokonce ani

⁷⁰Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice, str. 34.

⁷¹Srov. Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice, str. 26.

*existující webová stránka www.domavcr.cz, kde jsou praktické informace pro cizince, nebyla uváděna jako využívaný a známý zdroj spolehlivých informací“.*⁷² Vidíme zde **e) potřebu snadného přístupu k informacím.**

Ukrajinci ze své země neznají práci neziskového sektoru. Obracejí se proto na nějakého známého nebo na cizineckou zprostředkovatelskou firmu. Tam ale nezřídka dostávají mylné informace, které je mohou přivést do dalších potíží. Poslední potřebou, kterou tedy vyvozují, je **f) potřeba bezplatného poradenství.** Jak píše Tollarová, „...cizinci jsou proto odkázáni na to, že jim někdo poradí nebo pomůže řešit obtížnou nebo i velmi banální situaci. Jen málo cizinců ví o tom, že existují bezplatné poradenské NNO, na které se lze obrátit.“⁷³

3.4.2 NAPLŇOVÁNÍ POTŘEB

Co se týče potřeby výuky českého jazyka pro děti školou povinné (a), sama Koncepce integrace cizinců upozorňuje na zranitelnou skupinu dětí a mladistvých ze třetích zemí. Mluví o situaci, kdy je výuka českého jazyka zajištěna prozatím pouze dětem ze států Evropské unie, a shledává, že tato situace je nedostatečná. V usnesení vlády České republiky ze dne 22.3.2010 je uloženo konkrétní opatření, že totiž MŠMT (ministerně) má do 31. 10. 2011 předložit návrh legislativního opatření k systémovému zajištění výuky češtiny i pro žáky - cizince ze třetích zemí.⁷⁴ „Do doby, než toto legislativní opatření vstoupí v účinnost, podpoří MŠMT poskytování kurzů češtiny a doučování žákům-cizincům ze třetích zemí na základních školách prostřednictvím projektů v dotačním řízení.“⁷⁵ Uvidíme tedy v budoucnu, zda bude tato potřeba naplněna.

Jak stát, tak neziskový sektor podporuje výuku českého jazyka, čímž odpovídá na potřebu zajištění výuky českého jazyka (b). Kurzy jsou díky podpoře projektů neziskových organizací ze strany státu i Evropské unie pro Ukrajince bezplatné. Otázkou je však stále jejich dostupnost z hlediska místa. Dle mého pátrání probíhají kurzy v Českých Budějovicích, zde je nabízí CIC, Poradna pro migranty a uprchlíky, Multikulturní centrum o.s., Řeckokatolická charita. Mimo České Budějovice jsou kurzy nově od února 2011 organizovány CIC v Jindřichově Hradci a Táboře, v minulosti

⁷²TOLLAROVÁ, B. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Str. 15.

⁷³Tamtéž, str.16.

⁷⁴Usnesení vlády České republiky ze dne 22. března 2010 č. 224 ke *Zprávě o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009*, str. 3.

⁷⁵*Zpráva o realizaci koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu.* Str. 32.

probíhaly několik let také v Benešově nad Černou.⁷⁶ V dostupnosti kurzů z hlediska času se jeví jako nejvhodnější večerní hodiny během pracovního týdne a soboty a dále neděle (jakožto často jediný volný den). Všechny zmíněné organizace organizují kurzy právě v těchto termínech.

Co se týče potřeby seznámení s novým prostředím (c), v Konceptu integrace cizinců se k tomu píše: „*Orientace cizince v hostitelské společnosti bude zajišťována zejména prostřednictvím úvodních kurzů socio-kulturní orientace.*“⁷⁷ Tyto kurzy chce stát zajišťovat prostřednictvím CIC. V Jihočeském kraji k tomu doposud nedochází, předpokládám, že jisté socio-kulturní minimum je obsaženo ve všech kurzech českého jazyka, které nabízejí výše zmíněné organizace.

Co se týče dostupnosti informací cizincům (e), MV ve spolupráci s MPSV průběžně aktualizuje webovou stránku www.cizinci.cz. Dále poskytuje informace na www.mvcr.cz v sekci Azyl, migrace a integrace a také v sekci Cizinec na portálu www.portal.gov.cz. Ministerstvo pro místní rozvoj údajně také připravuje jazykovou mutaci svých stránek. Doposud bylo také vydáno několik informačních brožur pro cizince, a to v několika jazykových variantách. Jedná se o Bydlení cizinců v České republice⁷⁸, materiál pro cizince z tzv. třetích zemí s dlouhodobým pobytem⁷⁹, Informace pro cizince s trvalým pobytem v ČR⁸⁰, Informační publikace pro cizince Česká republika⁸¹ a Informační materiál pro zahraniční fyzické osoby podnikající podle živnostenského zákona na území České republiky.⁸² Určitě zajímavým by se jevílo dohledání, v jakém nákladu informační publikace vychází, kam se distribuují a nakolik je jejich distribuce k cílové skupině úspěšná.

Potřeba znalosti českých zákonů (d) je úzce svázána s poslední potřebou poradenství cizincům (f). Jak už jsem řekla, množství problémů Ukrajinců pramení z toho, že se dostatečně neorientují v pracovně-právní problematice, neznají českou legislativu a daňový systém. Pokud potřebují poradit, obracují se nejčastěji na své známé, kteří měli podobný problém či již udělali nějakou zkušenost s úřady, se

---

⁷⁶Kurzy organizovalo Multikulturní centrum při Diecézní charitě ČB, toto centrum již dnes neexistuje.

⁷⁷Zpráva o realizaci koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu. Str. 33.

⁷⁸Bydlení cizinců v České republice. Informační brožura pro cizince. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009, ISBN 978-80-87147-09-9. Brožura byla kromě češtiny vydána v těchto jazykových variacích: anglicky, ukrajinsky, vietnamsky, v roce 2010 plánován dotisk v mongolštině a ruštině.

⁷⁹Dostupné také na WWW: <<http://www.cizinci.cz>>

⁸⁰Informace pro cizince s trvalým pobytem v ČR. Praha, Ministerstvo vnitra, prosinec 2008.

⁸¹Informační publikace pro cizince Česká republika. Praha: Ministerstvo vnitra, 2009. ISBN 978-80-254-5998-0

⁸²Informační materiál pro zahraniční fyzické osoby podnikající podle živnostenského zákona na území České republiky. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, září 2008. Dostupné také na WWW: <<http://www.mpo.cz>>

zaměstnavatelem atd. Stává se pak bohužel, že v podobné situaci jen zopakují chybu těch, kteří jim poradili. Zvláště v Českých Budějovicích je dostatek organizací, které poskytují odborné poradenství (případně právní poradenství). Jsou to CIC, Poradna pro migranty a uprchlíky, OPU, Multikulturní centrum o.s. a částečně také Jihočeská rozvojová, o.p.s. Problémem je poskytování poradenství mimo České Budějovice. Jedinou organizací je aktuálně OPU, která 1x za 14 dní dojíždí do Kaplice. V ostatních městech mohou cizinci využívat bezplatné občanské poradny (např. ICOS Český Krumlov), otázkou ale je, nakolik je opravdu využívají. Ostatní organizace poskytují poradenství za úplatu (Ruský klub, Infocentrum Ukrajina).

Ještě bych se mohla zmínit o tom, že příležitostně bývají nabízeny široké veřejnosti přednášky na různá témata týkající se např. zadluženosti, osvětlení zákona, besedy s cizineckou policií, přednášky ohledně zdravotního pojištění a dalších praktických oblastí, které cizince zajímají a vzdělávají. Tyto přednášky organizuje hlavně Poradna pro migranty a uprchlíky a CIC.

Na závěr se chci ještě zmínit o dalších službách, které reflektují celkové potřeby cizinců ohledně jejich orientace ve společnosti. Pokud si Ukrajinci nejsou jisti svou schopností komunikovat v češtině či dobře neznají svá práva a povinnosti, mohou využít asistenčních služeb, které nabízejí některé neziskové organizace. Jedná se o doprovod na úřady, pomoc při podávání žádostí, vyplňování formulářů a celkovou asistenci při jednáních. Tato služba je poskytována pouze v Českých Budějovicích, a to Poradnou pro migranty a uprchlíky a také Řeckokatolickou charitou.

4 METODOLOGIE

4.1 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

V teoretické části jsem se snažila nastínit hlavní problémy, se kterými se Ukrajinci ve svém životě v ČR potkávají, a následně jsem vyvodila potřeby, které v různých oblastech svého života mají. Hlavními oblastmi přitom byly pobyt a práce, bydlení, zdravotní pojištění a orientace ve společnosti. Poznatky o problémech i potřebách z nich vyplývajících vycházely jednak z dostupné literatury a výzkumů, které byly mezi Ukrajinci doposud uskutečněny, jednak z mých osobních zkušeností jakožto člověka, který je dlouhodobě v kontaktu s cílovou skupinou a pracuje s ní.⁸³

Cílem následně uskutečněného kvalitativního výzkumu bylo popsat, jaké problémy řeší Ukrajinci z vybraných obcí Jihočeského kraje, zda jsou tyto problémy i potřeby shodné s těmi, které jsem vymezila v teoretické části práce nebo se tyto Ukrajinci potkávají s problémy odlišnými.

Hlavní výzkumná otázka tedy zní: Jaké jsou subjektivně nejzávažnější problémy Ukrajinců v Jihočeském kraji a jaké potřeby z nich vyplývají?

4.2 METODIKA VÝBĚRU RESPONDENTŮ

Strategie volby výběru zahrnovala několik důležitých kritérií. Prvním z nich byla alespoň určitá dávka důvěry k mé osobě či organizaci, ve které pracuji. Důvěra je totiž základním předpokladem k poskytnutí delšího rozhovoru i poskytnutí pravdivých informací. Ukrajinci dle mých zkušeností nejsou příliš ochotni sdělovat jakékoli informace týkající se jejich osobního života, mají strach ze zneužití těchto informací, nemají důvěru v oficiální instituce a od „cizích“ očekávají spíše nepříjemnosti než pomoc. Dalším kritériem byla délka pobytu v ČR, ne méně než 1 rok. Tato doba je důležitá i z pohledu vnímání migrace. Záměrem bylo oslovit lidi, kteří v ČR žijí dostatečně dlouho a mají tak s životem v ČR dostatečnou zkušenost, zároveň měli čas poznat i různé pomáhající organizace. Důležitým kritériem byla také schopnost dotazovaných se k tématu vyjádřit, jejich komunikační schopnosti. Dalším kritériem byl druh pobytu – dlouhodobý za účelem zaměstnání, za účelem podnikání na živnostenský

---

⁸³Nejdříve v rámci Diecézní charity a jejího Multikulturního centra (léta 2004-2008), poté v rámci Řeckokatolické charity (od roku 2009 doposud).

list, za účelem sloučení rodiny a dále pak pobyt trvalý, kterému ale předcházela některý z výše jmenovaných účelů pobytu dlouhodobého. Posledním kritériem výběru bylo současné bydliště (ve vybraných obcích Jihočeského kraje – Benešov nad Černou, Kaplice, České Budějovice, Strakonice).

Celkem jsem uskutečnila 11 rozhovorů, a to se 4 ženami, 2 muži a 5 manželskými páry. Dohromady jsem tedy získala informace od 16 účastníků. Co se týče rozmístění jejich bydliště po Jihočeském kraji, výsledek byl takový: 9 Ukrajinců bylo z Českých Budějovic, 1 z Plané u Českých Budějovic, 2 ze Strakonice, 2 z Kaplice a 2 z Benešova nad Černou. Co se týče jejich pobytového statusu, trvalý pobyt mělo 8 dotazovaných, dlouhodobý pobyt za účelem zaměstnání 5, dlouhodobý za účelem sloučení rodiny 2 a dlouhodobý za účelem podnikání.

4.3 METODIKA SBĚRU DAT

Použitou metodou byl rozhovor pomocí návodu, jehož obsah je součástí příloh této práce. Hlavní témata rozhovoru jsou shodná s hlavními oblastmi popsány v teoretické části práce, jsou jimi: pobyt a práce, bydlení, zdravotní pojištění a orientace ve společnosti. Navíc ještě přibývalo jedno téma, a to pomáhající organizace, které mělo za cíl zjistit, kdo Ukrajincům v naplňování jejich potřeb pomáhá, zda a s jakými pomáhajícími organizacemi se dotazovaní setkali, případně jaké jejich služby využívají.

Sběr dat probíhal od října 2010 do února 2011, rozhovory jsem uskutečnila sama, výhodou byla moje jazyková vybavenost, kromě českého jazyka ovládám aktivně i jazyk ukrajinský, pasivně pak jazyk ruský. Rozhovory byly vedeny v jazyce, který vyhovoval účastníkům, nejčastější variantou bylo střídání češtiny, ukrajinštiny a ruštiny v průběhu rozhovoru.

Rozhovor probíhal v domácím prostředí dotazovaných. Na počátku byli účastníci ujištěni o anonymitě a bezpečnosti vyzlechnutých informací, byl jim prezentován obsah a cíl tohoto výzkumu, nastíněny jednotlivé oblasti mého zájmu. Také byli seznámeni s časovým rozvržením rozhovoru, který jsem stanovila na hodinu až hodinu a půl.

Po úvodní neformální konverzaci na běžná témata, kdy byla navozena atmosféra vzájemné důvěry a nenucenosti, jsme dále postupovali podle návodu k rozhovoru.

4.4 METODIKA ANALÝZY DAT

Zápis rozhovorů proběhl co nejdříve po uskutečnění rozhovoru, aby nedošlo ke zkreslení nebo opomenutí vyslechnuté informace. Rozhovory jsem zaznamenala do formy shrnujících protokolů, jež jsou součástí příloh pod názvem Kazuistika č. 1-11. V případě manželských párů nebylo vhodné vést rozhovory s každým z manželů zvlášť, jejich osud byl společný, podobný byl i náhled na problémy, které většinou řešili společně; rovněž i jejich výpovědi jsou proto zaznamenány ve společném shrnujícím protokolu. Ústředním bodem analýzy bylo kódování, kterým jsem si kategorizovala jednotlivé úseky dat. Zároveň jsem si protokoly opatřovala poznámkami, které mi pomáhaly hledat vztahy mezi kódy v jednotlivých výpovědích. Výsledek analýzy nalezneme v další kapitole.

4.5 METODIKA PREZENTACE VÝSLEDKŮ

Výsledky výzkumného šetření jsem prezentovala následovně: hlavní podkapitoly kopírují rozdělení třetí kapitoly této práce, jsou jimi pobyt a práce, bydlení, zdravotní pojištění a orientace ve společnosti. Poslední podkapitolou jsou ještě pomáhající organizace, protože mě zajímalo, kdo Ukrajincům pomáhá, zda pomoc potřebují, vyhledávají a s jakým úspěchem.

Jednotlivá témata, kterých jsme se v rozhovorech dotkli, jsou prezentována v nadpiscích odstavců, ve kterých se o nich pojednává, a jsou graficky zviditelněna tučným písmem. Vyprávění respondentů ilustruji přímými citacemi, které jsou zaznamenány ve shrnujících protokolech. Analýza výzkumného šetření je pak součástí diskuse, která tvoří poslední podkapitolu.

5 PREZENTACE VÝSLEDKŮ

5.1 POBYT A PRÁCE

Život bez rodiny

Jakožto první velkou překážku spokojeného života 6 dotazovaných uvádí život bez rodiny (C, E, H, J, OP). Jedná se o Ukrajince, kteří sem přijeli v době, kdy už na Ukrajině měli vybudováno jisté rodinné zázemí. Hned za tíživými pracovními podmínkami, které je fyzicky vyčerpávají, stojí v počátcích jejich pobytu v ČR i tíživý psychický stav způsobený odloučením od vlastní rodiny. Člověk se ocitá v cizím, jemu nepřátelském prostředí, a je úplně sám. Spojení se svou rodinou může navazovat zřídka, protože minimálně ze začátku má omezené finanční prostředky.

Například paní C poukazuje na to, že právě to, že mnoho mužů a žen je nuceno žít v ČR samo, bez svých manželů a manželek, je zdrojem velkých problémů. Svou dočasnou osamělost mnoho lidí nezvládá a uchyluje se k nevěře či alkoholu.

Paní O si je také vědoma toho, že rozdělení rodiny může být začátkem jejího konce. Říká, že tady v Čechách mnoho takto osamělých žen se přímo vnucuje osamělým mužům a odvádí je od rodiny. I ona sama má tuto zkušenost, byť v jejím případě vše nakonec dopadlo dobře.

Prokazování prostředků pro zajištění rodiny

Některým z Ukrajinců se podařilo do ČR přivést své rodiny, jako problematické ale vidí prokazování prostředků pro existenční zajištění rodiny. Paní C například musel pomoci její zaměstnavatel, který jí vydal potvrzení o dostatečných příjmech, ačkoli takových nedosahovala. Paní E zase byla nucena obrátit se na Ruský klub, který za poplatek zařídil prokázání prostředků na účtu, které tam paní E také neměla. Problém měla i rodina OP.

Někteří Ukrajinci zase ani neuvažují o tom, že by sem přivezli rodinu (H, J, L). Důvodem je většinou to, že sem přijeli jen vydělat peníze na současný i budoucí život rodiny na Ukrajině, podporují své děti na studiích, peníze posílají domů a sami pak domů příležitostně dojíždějí.

Nejistota pobytu

Zejména pro rodinu je tíživá nejistota jejich pobytu (AB, CD, OP), která se týká hlavně rodin, které ještě nezískaly trvalý pobyt. Všechny manželské páry prozatím neplánují dalekou budoucnost, nerealizují a odkládají to, čeho by případně chtěli v ČR dosáhnout. Paní A prozatím nenastoupila do autoškoly, manželé CD se pomalu vzdávají svých nadějí na pobyt zde, manželé OP se prozatím zříkají početí dalšího dítěte.

Trvalý pobyt jako zlepšení situace

Trvalý pobyt pro všechny určitě znamená zlepšení jejich situace. ManželPro 3 manželské páry (FG, MN, OP) se stal příležitostí ke koupi nemovitosti, manželé FG si na hypotéku pořídili vlastní domeček na okraji Českých Budějovic, který opravují, manželé MN si za ušetřené peníze koupili malou garsonku v Kaplici.é OP prozatím na trvalý pobyt čekají a musí se tak spokojit s ubytováním na ubytovně, které jejich rodině naprosto nevyhovuje. Trvalý pobyt je dále také spojen i s možností pracovat na přímo, o čemž mluví paní E.

Cítím se jako cizinec

Výrazným problémem, na který narazilo 13 z 16 dotazovaných (AB, CD, E, FG, K, L, MN, OP) bylo, že se v ČR cítí jako cizinci, a to i po mnoha letech. Pan G říká: *„Jsi cizí a vždycky budeš cizí. I když máš trvalý, i když máš občanství.“*

Pan P: *“Jsme tady cizí, nikdo nás tu nepotřebuje, leda tak na práci.”* A paní O rezignuje: *“Kdo jsme tady? Cizinci.”*

Dotazovaní si všimají zajímavého rysu – srovnávají situaci v ČR s jinými státy:

Paní A říká: *„Tohle na Ukrajině není, tam není rozdíl mezi cizincem a domácím, nikdo v tom nedělá rozdíl.“* A pan G dodává: *... „To třeba ve Španělsku není, říkal mi jeden známý.“*

Vztah Čechů k cizincům

Mnoho dotazovaných vnímá, že Češi nemají rádi cizince. Paní C dokládá: *„Když se to netýká práce, tak se Češi chovají k cizincům dobře. Ale jinak se na ně dívají jako na odpadky.“* Paní C také vidí velkou nenávist Čechů k Rusům: *..“Ti pitomci včera vyhráli v hokeji.“* Ukrajinci jsou s Rusy házeni do jednoho pytle. Paní C nechápe, že si Češi

mohou stěžovat na to, že je Rusové (za komunismus) „nutili“ učit se rusky. Říká: „*Kdyby mě někdo „nutil“ učit se německy, tak jsem mu přece později vděčná...*“

To, že Češi vnímají Ukrajince jako Rusy, vidí i paní E: „*Češi nerozlišují, že jsme z Ukrajiny, berou nás jako Rusko.*“ Pan G to vidí podobně: „*Na začátku nás berou jako Rusáky.*“ Pan K se dokonce v jednom rozhovoru snažil bránit protiútokem: „*Jednou jsem jednomu Čechovi řekl, že když on mi říká Rusák, tak já mu budu říkat, že je třeba cikán – pro mě to taky bude jedno, v Evropské unii mají i Rumuny, cikány... tak já ho budu brát jako cikána. Vytřeštil na mě oči, nechápal proč.*“

Paní E hovoří o rozdílném chování Čechů k cizincům: „*Ti s vyšší úrovní se k nám chovali dobře, třeba na Temelíně. Když jsou lidé inteligentní, je to jiné.*“ Nakonec paní E konstatuje: „*Jsou dobří lidi, jsou špatní lidi.*“ Postoj, že někteří Češi se k Ukrajincům chovají dobře, někteří špatně, sdílela většina dotazovaných.

Nepříjemné zážitky má paní M, a to z porodnice, kde se k ní personál choval velmi neprofesionálně (viz kazuistika č. 10) i paní O, které se dotklo nařčení lékaře o neoprávněném využití rychlé záchranné služby (viz kazuistika č.11).

Vztah Čechů k cizincům se dobře demonstruje ve vztahu k práci. Paní L poukazuje na to, že když je hodně práce, je všechno v pořádku. Když je ale práce méně, dívají se Češi na cizince jako na ty, kdo jim berou práci. Slečna I se vyjadřuje takto: „*Oni si myslí, že cizinci jim berou práci. Tím, že pracujeme za menší peníze.*“ Na druhé straně je vidět rozpor s tím, jakou zkušenost s Čechy má paní A. Ta se setkává s tím, že Čechům nevadí, že tu Ukrajinci budou pracovat, ale automaticky předpokládají, že se tak bude dít za menší odměnu: „*Ty jsi cizinka, tak musíš chtít míň peněz, než Češi.*“

Chování Čechů k Ukrajincům je úzce svázáno s tím, že na počátku, v 90. letech, sem přijížděli za prací nejdříve Ukrajinci ze Zakarpatské Ukrajiny, která je České republice nejbližší. Pan G k tomu říká: „*Na začátku sem jezdili Zakarpatci, ti nám udělali špatnou reputaci.*“ Podle paní C si Češi zvykli na to, že Ukrajinci ze Zakarpatí berou jakoukoli práci za jakýchkoli podmínek.

Novela cizineckého zákona

Někteří z dotazovaných se vyjádřili i k novele cizineckého zákona. Manželé CD ji jednoznačně vnímají negativně, jako „*horší pro obyčejné lidi.*“ Paní H zase vypravuje o tom, že kdysi bylo „klientovi“ nevýhodné, aby zaměstnával lidi s trvalým pobytem, dnes ale sám chodí za lidmi na ubytovnu a prosí je, aby si o trvalý pobyt zažádali.

„Klientský systém“

„Klientský systém“ by mohl být kapitolou sama o sobě. Kromě manželů CD všichni dotazovaní měli či stále ještě mají vlastní zkušenost s „klienty“. Vnímání „klientského systému“ není ani jednoznačně negativní, ani jednoznačně pozitivní. Kategoricky proti je jen pan J, i když i ostatní mluví o nevýhodách práce pod „klientem“.

Paní A k tomu říká: *„Od samého začátku vám schválně neřeknou celou pravdu, počkají, až člověk přijede, pak se bude muset nějak přizpůsobit.“* Paní L zase dosvědčuje, že „klienti“ naslibují, člověka sem přivezou, na první měsíce mu dají práci, postarají se o to, aby se jim prostředky vložené do člověka vrátil, *„namastí si kapsu“* a pak už se o člověka příliš nestarají.

Velkou výhodou „klientského systému“ je to, že se pracovníci nemusejí starat o vyřizování dokumentů ohledně pobytu. 9 dotazovaných uvádí, že „klient“ nachystal potřebné dokumenty, dal jim balíček do rukou a oni jen zašli na cizineckou policii, kde dokumenty podali.

Ve výzkumu jsem se ovšem setkala i s tím, že pracovníci zůstávají pracovat u „klienta“, i když už mají trvalý pobyt a mohli by si práci najít sami. Pan K takto pracuje už 16. rok a chválí si svou „nezávislost“: *„Domluvím se s „klientem“ a můžu jet domů. Kdykoli, na jak dlouho chci.“* Paní L, která pracuje přes „klienta“ už 8. rok, zase vyhovuje, že jako agenturní zaměstnanec může pracovat víc hodin, než by mohla, když by byla zaměstnána na přímo. Chválí si, že když chce, může odpracovat přesčasů kolik chce, to Češkám se smlouvou zákon nedovolí.

„Klient“ samozřejmě své služby neposkytuje zadarmo. První poplatky jsou za vyřizování dokumentů (víza, pas) ještě před příjezdem z Ukrajiny. Někteří si ještě vzpomínají na částky, které tehdy zaplatili: pan G 440 dolarů, pan N 600 dolarů, paní O 430 dolarů. Tyto náklady byli schopni odpracovat za přibližně půl roku. Paní A, E a H měly vlastní zkušenost s tím, že nejdříve musely „na klienta“ odpracovat nějakou dobu. Paní H uvádí: *„Než se můžeš podívat domů, musíš na „klienta“ odpracovat aspoň rok.“* Další poplatky přicházejí jednou za rok, když se prodlužuje platnost víza a pracovního povolení. I zde jsou taxy různé. Pro srovnání: ty, kdo pracují na přímo, vyjde prodloužení dokumentů asi na 1.000 Kč (OP), ty, kterým to zprostředkuje „klient“, například na 5.000 Kč (H, I), podle zkušenosti paní H a I to však zvláště ve větších městech bývá i několikanásobně více.

Další výhodou je, že „klient“ na počátku svým pracovníkům sežene ubytování, takto zprostředkované ubytování využilo 12 dotazovaných (B, E, G, H, I, J, K, L, MN, OP). Většinou toto ubytování není příliš vyhovující (jako v případě B, E, H, I, MN, OP), slečna I například uvádí: „*Málem nám ten barák spadnul na hlavu*“, najdou se však i takoví, kteří v prvotním bydlení zůstali už natrvalo (J, K, L).

Cizinecká policie

Co se týče cizinecké policie, 4 dotazovaní (AB, CD) vyjádřili s přístupem úředníků cizinecké policie spokojenost. Paní A uvádí: „*Jednání na cizinecké policii se nám vždycky líbilo, nemůžu si stěžovat, vždycky na nás byli moc příjemní, řekli nám všechno, co jsme potřebovali.*“ Ostatní se k tématu nevyjádřili.

Potřeba zvyšování kvalifikace

Potřebu zvyšování kvalifikace ve smyslu touhy posunout se v budoucnu dál vidíme u 4 dotazovaných. Paní A má tajný sen zřídit si úklidovou firmu a někoho zaměstnávat, slečna I čeká na zkrácení pracovní doby, aby se mohla začít učit česky. Paní M říká, že ona je pouhá švadlena, nikdy si nenajde lepší práci, ale chtěla by, aby alespoň manžel šel dopředu. Je ráda, že si nostrifikoval diplom a našel lepší pozici v práci. Teď shledává, že by se k dalšímu růstu potřeboval naučit německy. Už si pořídili učebnice, do budoucna budou uvažovat o jazykovém kurzu, momentálně na to ale bohužel nemají finanční prostředky.

S potřebou zvyšování kvalifikace souvisí ještě jedna potřeba, o které se zmínili 3 dotazovaní, a to **potřeba mít kromě práce ještě něco jiného**. Paní H říká: „*Kromě práce potřebuju ještě kulturu, potřebuju se zaměstnat ještě něčím jiným, i když vlastně kromě práce není na nic jiného čas. Tady v Čechách je to dobré, běž si kam chceš, všude je pořádek, můžeš jít do divadla, můžeš sportovat, máš hodně možností.*“ Paní H touží například po tom chodit na kurz tance, dokonce se už byla poptat v IGY centru. Brání jí v tom ale nedostatek času, při 12hodinových směnách by musela odcházet dříve z práce, z důvodu střídání nočních a denních směn by mohla docházet na lekce jen každý druhý týden.

I manželé AB zdůrazňují, že pro ně je důležitou potřebou mít kromě práce ještě něco jiného. Často tomu ovšem brání nedostatek fyzických sil nebo nedostatek času nebo peněz.

Nezaměstnanost

Prvním zásadním problémem, na který jsme v rozhovoru narazili, bylo, že momentálně není dostatek práce. S tímto problémem se potýkají hlavně pánové J a K, kteří již druhý měsíc nepracují, objeli všechny firmy v blízkém i dalekém okolí a práci nenašli. S obecným nedostatkem pracovních míst na trhu se setkala i paní E, hovořili o něm i pan B a G pracující na živnostenský list a shánějící si práci sami. Nejistota práce je aktuální i pro pana P, kterému firma dává smlouvu jen na krátký časový úsek.

Těžké pracovní podmínky

Častým tématem byly špatné pracovní podmínky. Na dlouhou pracovní dobu si stěžovalo 5 dotazovaných, paní C říká: „*Zaměstnavatel potřebuje, abys pracoval ve dne i v noci*“. Slečna I pro sebe vidí 8hodinovou pracovní dobu jako základ pro jakékoli další aktivity: „*Při 12hodinové pracovní době už nic jiného nestíháš*.“ I paní H je stejného názoru: „*Je to jenom práce, doma si připravit jídlo, vyprat nejnnutnější a spát. A znovu do práce*.“ Taková pracovní doba pro ni byla od začátku velmi namáhavá, myslí ale, že jinak to nejde, protože pro firmy by nebylo výhodné, aby Ukrajinci pracovali méně hodin. I když si Ukrajinci mnohdy stěžují na to, že musí pracovat dlouho, na druhé straně jsou někteří rádi za možnost výdělků (L, M, O).

O špatných pracovních podmínkách se zmiňuje i paní A: „*Dělali jsme tuhu, všude spoustu prachu, já tam stála bez masky, jednou jsem z té chemie měla i halucinace*.“ Práce byla těžká, normy vysoké. „*Ještě měsíc poté jsem vysmrkávala ten prach*“.

O normách, nemožnosti jejich plnění a jejich častém, až několikanásobném zvedání mluví i paní M a O. Na druhé straně ale paní M uvádí: „*Naši lidi v práci moc spěchají, udělají normu a pak chodí a nemají co dělat. Naši už jsou prostě takoví*.“

Paní A k tématu dodává: „*Pochopila jsem, že když jsi specialista, práci si seženeš, když specialista nejsi, budeš dělat ty nejhorší práce*.“

Problémem je změnit zaměstnání

Se změnou zaměstnání má přímou zkušenost pan M, který se setkal s vyhrožováním ohledně zrušení víza. Jiní řeší svou potřebu změny zaměstnání například tím, že si zřídí živnostenský list jako pan B. Nejhorší zkušenost má paní C, která z důvodu nepodařené změny zaměstnání nakonec bude muset úplně odjet z ČR.

Paní C je zklamána z toho, že je schopna si najít zaměstnání, domluví se se zaměstnavatelem, který si ji osobně vybere, a přitom ji nemůže zaměstnat (viz kazuistika č. 2).

Cizince zaměstnáme jen přes „klienta“

7 dotazovaných (E, F, G, J, K, MN) se osobně setkalo s tím, že firmy nechtějí zaměstnat cizince na přímo, a to dokonce ani když už mají trvalý pobyt (např. paní E). Někteří tuto situaci nazývají přímo diskriminací v přístupu k zaměstnání. Pan G vypráví: *„Jste Čech? Ne? Tak to my bychom vás vzali jen přes pana X.“* Zaměstnavatelům je výhodnější, aby nebrali zaměstnance na přímo, nemusejí pak platit odstupné, jak říká paní F: *„Můžou nás kdykoli vyhodit“*, s agenturními zaměstnanci nemají žádné starosti.

Práce na živnostenský list jakožto nezávislost

V rozhovorech se objevila zajímavá myšlenka, že totiž živnostenský list znamená tolik potřebnou nezávislost. Tak to vnímají 4 dotazovaní. Dotazovaní A, B, J si jej zřídili, aby unikli z „klientského systému“, paní C o něm uvažuje jako o poslední možnosti, jak zůstat v ČR.

Není školka, není práce

Maminky malých dětí (A, M, O) se vyjadřovaly k tématu práce hlavně v tom smyslu, že nejdříve je potřeba umístit dítě do školky a pak ony mají volné ruce k tomu, aby po rodičovské dovolené mohly také pracovat. Jak uvádí paní M, školky jsou přeplněné, nechtějí brát děti cizinců, podávají rozporuplné informace. *„Jedné známé odmítli vzít dítě do školky z důvodu, že nemá trvalý pobyt. Když ho pak měla, vadilo jim zase něco jiného.“* Dcerka paní O dosáhne 3 let v dubnu. Do školky jí ji vezmou, pokud vůbec, nejdříve od září. Paní O bude muset dočasně řešit svou situaci tím, že se zaregistruje úřadu práce (naštěstí má trvalý pobyt) a bude doufat jednak v to, že od podzimu dítě bude moct dát dítě do místní školky, jednak v to, že sama najde zaměstnání.

5.2 BYDLENÍ

Cizincům byt nepronajmeme

Největší problém v oblasti bydlení se ukázal jako ten, že Češi nechtějí pronajímat byt cizincům, s touto situací mělo zkušenost 5 dotazovaných. Paní E i pan G hovoří o tom, že dříve byl problém hlavně se záměnou pojmů trvalý pobyt a trvalé bydliště. Paní E říká: *“Dříve byl problém, že Češi nechtěli dávat smlouvu, protože si mysleli, že když tam Ukrajinec bude mít trvalé bydliště, znamená to totéž jako trvalý pobyt, takže pak budou mít na byt nějaký nárok.”*

Manželé AB měli sami problém s pronájmem bytu: *“Když slyší, že jste cizinec, nechtějí vám byt pronajmout. Pronajmou jen ti, kdo už tě znají, kdo už s tebou mají nějakou zkušenost... Nám s bytem hodně pomohl náš kněz, šel s námi, trochu nám vypomáhal s překladem, když bylo třeba.... Hnedka jsme na toho majitele působili tak nějak solidněji.”* Nutnost osobní známosti nebo referencí od známých Čechů dokládá i paní C.

Ubytovna není vyhovující

K tomuto tématu jsem se již vyjadřovala výše u popisu problémů spojených s „klientským systémem“, zbývá jen situaci ilustrovat. Pro většinu dotazovaných je potřeba vhodného bydlení spojena zároveň s potřebou minimalizovat náklady na bydlení (např. paní H, I). Proto někteří setrvávají na ubytovně, ačkoli je tento druh ubytování pro ně naprosto nevyhovující. To se týká zvláště rodin. Rodiny MN i OP popisují hluk, nedostatek soukromí, špatné podmínky, vodu na koupání dcery musí ohřívat v rychlovarné konvici, protože ve sprchách není dostatek horké vody. Dále také problémy v soužití různých kultur, paní O uvádí například pro ně nesnesitelný zápach šířící se z kuchyněk, když si jídlo připravují Vietnamci. Není výjimkou, že ze sušárny zmizí hezčí kousky vypraného prádla. Problémem je vaření i praní, paní O musí dceru nechat v pokoji samotnou nebo ji vezme s sebou, ale neustále ji musí zklidňovat, protože různí obyvatelé ubytovny pracují v různých směnách a podle toho také spí v různou denní dobu.

Dalším příkladem by mohla být paní H, které není bydlení s pěti lidmi na pokoji příjemné, která ale zároveň potřebuje, aby náklady na bydlení byly co nejmenší. Teď za ubytování de facto neplatí (cena je součástí dohody o mzdě), kdyby si našla jiné bydlení, musela by ho platit sama a hodinová mzda by vyšší nebyla.

Spokojenost s podmínkami bydlení

Se svým bydlením jsou naprosto spokojeni 3 dotazovaní (J, K, L).

5.3 ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

V současné době má veřejné zdravotní pojištění z titulu trvalého pobytu nebo zaměstnaneckého poměru 10 dotazovaných, ostatní mají pojištění komerční.

Nemám žádné problémy

Na otázku problémů se zdravotním pojištěním 8 dotazovaných uvedlo, že nemá žádné problémy (C, E, F, G, H, J, L, M) a jsou spokojeni.

Určité problémy tu jsou

Podle manželů OP je komerční pojištění drahé, nákladné a paní O je ráda, že alespoň ona s dcerou už má nárok na pojištění veřejné.

Slečna I je nespokojena s tím, že nezná konkrétní podmínky zdravotní pojišťovny, neví, k jakému lékaři může jít, k jakému ne, jaké má pravomoci.

Problémem je kvalita péče

Někteří dotazovaní nemají problém s pojišťovnou, ale stěžují si na kvalitu lékařské péče. Pan G se, ač má trvalý pobyt, raději jezdí léčit na Ukrajinu. Mluví o tom, že lékaři nemají opravdový zájem o pacienta, že neléčí komplexně, každý jako by byl specialistou jen ve svém vlastním, úzce vymezeném oboru. Pan K problém ilustruje vlastní zkušeností, kdy jej lékařka nepřijala s tím, že na cizince nemá čas. Pan K k tomu dodává: „*Nechtějí léčit svoje, natož cizí.*“

5.4 ORIENTACE VE SPOLEČNOSTI

Znalost českého jazyka

Úroveň zvládnutí českého jazyka je u dotazovaných různá. Například paní A uvádí: „*Všemu rozumím, dokážu už pochopit i žert, ale s mluvením je to horší. Když mám čas si to promyslet, tak to poskládám, ale když čas nemám, tak...*“ Paní H v zaměstnání pracuje mezi Čechy, kteří ještě znají ruštinu, takže se s nimi dorozumí. Uvádí, že první rok jí čeština vůbec nešla, nemohla promluvit ani slovo.

Kurzů českého jazyka se účastnilo 9 dotazovaných (AB, C, H, I, MN, OP) naopak nikdy se neúčastnilo 8 dotazovaných (D, EF, G, J, K, L). 3 dotazované se učí nebo učily češtinu společně se svými dětmi, které chodí či chodily na základní školu (A, C, E). Někteří dotazovaní soudí, že kurzy nejsou potřebné, že stačí to, co se člověk naučí při komunikaci v práci (J, K, L), jiní si zase kurzy chválí, i když pro ně nebylo lehké najít si na ně čas při vyčerpávajícím pracovním tempu (OP).

Na otázku, zda v této oblasti mají nějaké ambice, zda by se chtěli zlepšit v českém jazyce, odpovídají dotazovaní také různě. Paní C říká: „*Musíš se učit češtinu, aby sis mohla sama najít práci. Musíš mít vyšší cíle.*“ Naopak paní F míní: „*Na takovou práci, co děláme, to stačí.*“ Pan G vzpomíná na to, že hlavně zpočátku mu vadilo, že se neumí bránit: „*Nejhorší bylo, že jsem je nedokázal odpálkovat. A oni mě pak měli za blbce...*“ Slečna I by se zase ráda česky učila, považuje to za důležité, ale nemá na učení čas. Obává se toho, jak bude muset za několik let skládat zkoušku potřebnou k získání trvalého pobytu. Paní M pomohly ke zvládnutí jazyka kurzy a také stresy s končícím vízem, které ji donutily mluvit. Nyní vnímá, že ač bude mluvit sebelíp, vždycky ji prozradí její přízvuk.

Informovanost

Nejčastěji se dotazovaní s prosbou o informace obraceli na cizineckou policii (AB, C, MN). Manželé AB dokládají: „*Vždycky jsme šli na cizineckou policii, když jsme potřebovali nějaké ověřené informace.*“

Pro manžele MN je teď hlavním zdrojem informací internet, paní M dále uvádí, že už se nebojí zavolat na nějaký úřad a informaci si následně ověřit. Na internetu si našli i kontakt na CIC, kde dostanou vždy správné informace. A velmi oceňují, že jim CIC posílá emaily s různými pracovními informacemi. Zbytek dotazovaných se obrací nejčastěji na své známé a spoléhá na jejich zkušenosti a rady (např. pan J).

Manželé FG nemají dobré zkušenosti s českými úřady jako je úřad práce, sociální odbor atd. Pan G dokládá: „*Na pracáku už vím, k jaké paní mám jít a k jaké nemám jít.*“ Oběma vadí, že na úřadech jim nikdo nechce sám od sebe poradit.

Na úřadech se cítí bezradnými 7 dotazovaných (AB, F,G, H, OP). Přiznávají, že by potřebovali **pomoc s papírováním**. Paní H například považuje za problém vyplňování formulářů, na pojišťovně, poště, v bance, na policii. Paní O jen díky své známé Češce

vymohla nazpět nevyplácenou mateřskou. Manželé AB zase raději nechávají komunikaci se zdravotní pojišťovnou na tom, kdo jim pojištění prodal.

5.5 POMÁHAJÍCÍ ORGANIZACE

Někteří z dotazovaných považují za velmi důležité církevní společenství (AB, H, J, L). Manželé AB říkají: „*V kostele ti poradí podle toho, co je nejlepší pro tebe. Všude jinde ti poradí tak, aby to bylo výhodné především pro ně.*“ Kdo nepatří do žádného církevního společenství, musí podle nich bohužel jít jinam. I pro paní L je církevní společenství místem, kde se dají sehnat různé informace a rady. Pan J oceňuje, že se tam dozví zajímavé informace o změnách v zákonech, o tom, kdo nabízí bydlení a kdo je shání, kdo může nabídnout nějakou práci. Věřící si tak pomáhají navzájem. Paní H ilustruje: „*Moje spolucestující z Brna mě hned v prvních dnech zavedla do kostela. Do první výplaty (1,5 měsíce) to bylo hrozné, chodila jsem tam doslova hladová. Kněz nás podporoval, nenápadně nám nabídnul třeba půjčit nějaké peníze, přinášel nám všelijaké potraviny, byly jsme tehdy za to moc vděčné.*“

Další zase kladou největší důraz na kamarády (K, L). Ohledně pomáhajících organizací paní F uvádí: „*Kdysi nic takového nebylo, ti, kdo přijíždějí dneska, mají všechno hotové, všude se jim nabízí pomoc, to za našich časů nebylo.*“ Paní L s nostalgií vzpomíná na Červený kříž, který jí a dalším pomáhal ve Španělsku.

I když většina dotázaných primárně nepřiznává potřebu existence nějakých pomáhajících organizací, většina z nich s nimi nějakým způsobem přišla do styku. Řeckokatolickou charitu zná a využívá 12 dotazovaných (AB, C, EF, G, H, I, MN, OP), Diecézní charitu 6 dotazovaných (AB, MN, OP), CIC 5 dotazovaných (C, MN, OP), OPU jedna (C), s Ruským klubem přišlo do styku 5 dotazovaných (AB, E, MN) a s organizací Infocentrum Ukrajina 2 (AB).

5.6 DISKUSE

Jaké je tedy vnímání samotných Ukrajinců ohledně vlastních potřeb? Jsou potřeby formulované v teoretické části navrženy správně nebo dotazovaní Ukrajinci považují za prioritní něco úplně jiného? A jak jsou jejich potřeby naplňovány? V následujících řádcích se pokusím odpovědět.

Co se týče pobytu a práce, z dostupných výzkumů⁸⁴ vyplývá, že pro Ukrajince je velmi důležitá pobytová jistota (kapitola 3.1.1a). Podle vnímání dotazovaných znamená novela cizineckého zákona spíše překážku v naplňování této potřeby, dotazovaní zmiňují přísnější podmínky, obavy z nového, neznámého. Touha po dosažení jistoty v pobytu v ČR se odráží v touze po získání trvalého pobytu, až poté je možno (alespoň teoreticky) změnit zaměstnání, najít si lepší práci, pořídit si lepší bydlení.

Další důležité potřeby se týkají práce, a to ve smyslu být zaměstnán na přímo a možnosti změnit zaměstnání (kapitoly 3.1.1c a 3.1.1d). Protože naplňování obou těchto potřeb se setkává s překážkami, řešením může být zřízení si živnostenského listu. Problémem jsou české firmy, které nechtějí zaměstnat cizince (a to ani s trvalým pobytem), protože je jim agenturní zaměstnávání výhodnější⁸⁵.

Jakožto prioritní v této oblasti se jeví potřeba přijetí majoritní společností (kapitola 3.1.1e), dotazovaní Ukrajinci velmi jasně vnímají, že vztah Čechů k cizincům není pozitivní, že je zde Češi nechtějí, když už, tak jen na práci, a to ještě co nejméně kvalifikovanou. Téměř všichni respondenti se cítí v ČR jako cizinci, a to i po dlouholetém pobytu zde. Touha po dosažení uznání, respektu a úcty je u nich velmi zřetelná. Stejně zkušenosti popisují i dostupné výzkumy⁸⁶. Dotazovaní si ve většině všimají toho, že je Češi berou jako příchozí z Ruska, „Rusáky“.⁸⁷

Potřebu zvyšování kvalifikace a dalšího vzdělávání (kapitola 3.1.1f) reflektují dotazovaní jen do jisté míry. Někteří mluví o tom, že kromě práce potřebují mít ještě něco jiného. Bohužel naplňování těchto potřeb brání zejména náročné zaměstnání s dlouhou pracovní dobou, nedostatek volného času a nakonec i finančních prostředků.

Důležitou potřebou, které jsem se v teoretické části práci nedotkla, je potřeba života s rodinou, potřeba nebýt v cizině sám. Podle vnímání dotazovaných je právě osamělý život příčinou mnoha dalších problémů, které zde Ukrajinci mají. Problémem je zejména administrativní a finanční náročnost procesu sloučení rodiny.

Z dalších těžkostí, o kterých jsem se v teoretické části nezmínila, vybírám například obecný nedostatek pracovních míst na trhu práce a dále nedostatek místa ve školách,

---

⁸⁴Např. TOLLAROVÁ, B. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Str. 8

⁸⁵K tomu viz např. TOLLAROVÁ. *Praktické problémy života cizinců*. A dále: LEONTIYEVA Y., NEČASOVÁ, M. *Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu*. In: RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. (eds.) *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: SLON, ISBN 978-80-7419-023-0, str. 127.

⁸⁶TOLLAROVÁ. *Praktické problémy života cizinců*. A dále: NEŠPOROVÁ, O. *Rodiny přistěhovalců I*. Str. 52.

⁸⁷LEONTIYEVA Y., NEČASOVÁ, M. *Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu*. Str. 148.

což trápí zejména matky menších dětí. Odborná literatura zase ve většině popisuje špatné pracovní podmínky Ukrajinců⁸⁸, v mém výzkumu je však zastoupen názor, že je potřeba zkrátit pracovní dobu stejně tak jako názor, že díky dlouhé pracovní době mají dotazovaní možnost vyššího příjmu.

Odborná literatura uvádí, že významná část ekonomických migrantů je silně závislá na zprostředkovatelském servisu,⁸⁹ což se v mém výzkumu také potvrdilo, snad všichni dotazovaní byli minimálně na počátku svého pobytu v ČR nějak svázáni s „klientským systémem“.

Na rozdíl od odborné literatury,⁹⁰ která uvádí, že většina cizinců má negativní zkušenosti s cizineckou policií, z mého výzkumu nic takového nevyplývá. Potřeba lepšího přístupu úředníků k cizincům (kapitola 3.1.1b) není vnímána jakožto důležitá, protože se většina respondentů nesetkává na cizinecké policii (či jiné obdobné instituci) s problémy.

V oblasti bydlení můžeme konstatovat, že za prioritní je považována potřeba zajistit si kvalitní, ale ne drahé ubytování (viz kapitola 3.2.1a). Shodně s odbornou literaturou⁹¹ výzkum ukazuje, že naplnění potřeby přiměřeně bydlet je závislé především na finančních možnostech přistěhovalců. Ubytovny naprosto nejsou vyhovující, a to zvláště pro rodiny. Překážkou je zejména to, že Češi nechtějí pronajmout byty cizincům⁹², mají předsudky, je potřeba osobního doporučení či známostí. Potřebě zajistit samostatné bydlení pro rodinu (viz kapitola 3.2.1b) brání ty samé překážky. Ačkoli odborná literatura hovoří o tom, že problémem v oblasti bydlení se jeví nedostatečné legislativní povědomí cizinců,⁹³ potřebu odborné pomoci při uzavírání nájmu (viz kapitola 3.2.1c) nikdo z dotazovaných nerefletoval. I když, na druhou stranu přichází velmi vhod bezplatné právní poradenství nabízené některými pomáhajícími organizacemi, a to například při uzavírání kupní smlouvy na byt.

---

⁸⁸Např. LEONTIYEVA Y., NEČASOVÁ, M. *Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu*. Str. 126.

⁸⁹*Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice*, str. 71.

⁹⁰LEONTIYEVA Y., NEČASOVÁ, M. *Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu*. Str. 151. Nebo: TOLLAROVÁ. *Praktické problémy života cizinců*. A dále: MORÁVEK, J., URBAN, J. *Uplatňování cizinecké legislativy v praxi: závěrečná zpráva z výzkumu*. 2. prac. verze 2008. [online] [cit. 2011-02-04] Dostupné na WWW: <<http://www.jan-moravek.cz/download/moravek-jan-urban-jan-a-kol-uplatnovani-cizinecke-legislativy-v-praxi.pdf>>

⁹¹NEŠPOROVÁ, O. *Rodiny přistěhovalců I*. Str. 40.

⁹²Srov. např. LEONTIYEVA Y., NEČASOVÁ, M. *Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu*. Str. 141. A dále: TOLLAROVÁ, B. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Str. 13.

⁹³Srov. *Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice*, str. 45.

Co se týče oblasti zdraví, odborná literatura shodně mluví o tom, že právě občané Ukrajiny se nejvíc potýkají s problémem dostupnosti zdravotní péče, dokonce že část Ukrajinců nemá sjednané zdravotní pojištění.⁹⁴ Z mého výzkumu však nevyplývá, že by Ukrajinci měli nějaké potíže při naplňování potřeby starat se o své zdraví (viz kapitola 3.3.1a).

Různí autoři se dále shodují na tom, že výraznou překážkou pro plnohodnotné využití zdravotnických služeb u migrantů je omezení přístupu k veřejnému zdravotnímu pojištění.⁹⁵ Respondenti mého výzkumu doznávají, že až v získání trvalého pobytu, který s sebou nese veřejné zdravotní pojištění, vidí naplnění potřeby komplexní, ale levnější zdravotní péče (viz kapitola 3.3.1b).

V oblasti orientace ve společnosti vnímají dotazovaní Ukrajinci jako prioritní potřebu snadného přístupu k informacím (kapitola 3.4.1e) a také potřebu znalosti českých zákonů a úředních postupů (kapitola 3.4.1d),⁹⁶ s jejich naplňováním ale víceméně nemají problémy, obracejí se bez obav na cizineckou policii. Ukrajinci sami ale upozorňují na potíže v oblasti vyplňování formulářů na různých úřadech.

Co se týče českého jazyka, dotazovaným Ukrajincům ve většině stačí ta úroveň jazyka, které dosáhli bez jazykových kurzů.⁹⁷ Potřeba zajištění výuky českého jazyka (kapitola 3.4.1b) je důležitá asi tak pro polovinu respondentů, ti, kteří se výuky zúčastnili, si ji chválí, i když shodně s literaturou⁹⁸ uvádí, že problémem je nedostatek času. Potřeba výuky českého jazyka pro školní děti (kapitola 3.4.1a) se ukazuje jako neopodstatněná, děti se ve škole rychle učí a přizpůsobují, se zvládnutím češtiny nemají zvláštní potíže. Tento výsledek je spíše v rozporu s odbornou literaturou.⁹⁹ Také potřeba seznámení s novým prostředím (kapitola 3.4.1c) se nejeví jakožto důležitou, Ukrajina není natolik odlišným kulturním prostředím.

---

⁹⁴KŘEČKOVÁ TŮMOVÁ, N. a kol.: *Potřeba a spotřeba zdravotní péče Ukrajinci žijícími dlouhodobě nebo trvale v ČR.* [online] [cit. 2010-12-04] Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2003. Dostupné na WWW: <http://eifzvip.cz/dokumenty/elektronicka_knihovna/Podpora_integrace_cizincu_II.pdf>

⁹⁵LEONTIYEVA Y., NEČASOVÁ, M. *Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu.* Str. 139. Nebo: ČIŽINSKÝ, P. *Smluvní zdravotní pojištění cizinců jako příklad neadekvátnosti bezpečnostně-humanitárního diskurzu o migraci.* Str. 39. Nebo: *Analýza aktuální situace v oblasti integrace cizinců.* Str. 9.

⁹⁶Jak zmiňuje např. TOLLAROVÁ, B. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Str.15.

⁹⁷O tom, že Ukrajinci nepociťují jazyk jako vážnou překážku, se dočteme např. v: *Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice,* str. 32

⁹⁸LEONTIYEVA Y., NEČASOVÁ, M. *Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu.* Str. 143.

⁹⁹Srov. *Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice,* str. 59.

Co se týče poslední potřeby, bezplatného poradenství (kapitola 3.4.f), zde už narážíme na pomáhající organizace, které byly ve výzkumu posledním okruhem mého zájmu. Zdá se, že Ukrajinci jsou zvyklí poradit si sami, vyhledat pomoc ve společenství svých známých případně společenství církevním. O posledně uvedeném hovoří také např. Leontiyeva¹⁰⁰ a právě kostely jsou doporučovány jako místa vhodná k šíření informací pro migranty i ve výzkumu iniciovaném MPSV.¹⁰¹ O práci neziskových organizací toho Ukrajinci příliš nevědí a ani je sami příliš nevyhledávají. Na tom se shodují snad všichni autoři odborných výzkumů.¹⁰² Na druhé straně, pokud se s nimi setkají, jsou za jejich pomoc vděční.

---

¹⁰⁰LEONTIYEVA Y., NEČASOVÁ, M. *Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu*. Str. str. 144-145.

¹⁰¹*Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice*, str. 69.

¹⁰²LEONTIYEVA Y., NEČASOVÁ, M. *Kulturně blízcí? Integrace přistěhovalců ze zemí bývalého Sovětského svazu*. Str. 150. A dále: *Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice*, str. 21. A dále jak zmiňuje např. TOLLAROVÁ, B. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* Str. 15. A dále: RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Str. 45.

ZÁVĚR

Moje práce byla jen malou sondou do života Ukrajinců. Byl to pokus uchopit problematiku života Ukrajinců, kteří chtějí v ČR žít a pracovat. Široké téma jsem zúžila do těchto kategorií: zaměřila jsem se jen na některé obce Jihočeského kraje, do cílové skupiny jsem zahrнула jen Ukrajince s dlouhodobým pobytem za účelem zaměstnání, podnikání na živnostenský list či sloučení rodiny a dále s pobytem trvalým, jejichž předchozí dlouhodobý pobyt byl ale vázán na některý z výše jmenovaných účelů. Také jsem pro zkoumání problematiky volila jen některé oblasti, a to pobyt a práci, bydlení, zdravotní pojištění a orientaci ve společnosti.

V teoretické části jsem se opřela o množství dosud publikovaných výzkumů, které byly mezi Ukrajinci uskutečněny. Na základě této odborné literatury i vlastní zkušenosti z práce s cílovou skupinou jsem popsala nejčastější problémy, se kterými se Ukrajinci potýkají, a pokusila jsem se vyvodit potřeby, které z nich vyplývají. Za pomoci některých důležitých subjektů, které ovlivňují život Ukrajinců v Jihočeském kraji, a mezi něž patří stát, neziskový sektor a církev, jsem nastínila možnosti naplňování těchto potřeb v rámci Jihočeského kraje.

Ve druhé části práce jsem prezentovala výsledky kvalitativního výzkumu, který jsem mezi Ukrajinci sama uskutečnila pomocí rozhovoru. Moje výstupy se víceméně shodují s odbornou literaturou, ze které jsem vycházela v teoretické části. Ukrajince v Jihočeském kraji nejvíce trápí život bez rodiny, který je příčinou mnoha problémů. Potýkají se s nejistotou pobytu, s diskriminací, a to nejen v přístupu k zaměstnání, ale např. i zdravotní péči. Velmi citlivě vnímají negativní postoj české majority vůči nim jakožto „Rusákům“, setkávají se s předsudky, problémem může být i obyčejný pronájem bytu. Při řešení svých problémů jsou Ukrajinci zvyklí poradit si spíše sami, případně se ve složitých situacích obracejí na soukromé komerční agentury, kterým za jejich služby drazé platí. Na pomáhající neziskové organizace se spíše nespolehají, na druhou stranu, pokud už vyhledávají podporu a pomoc společenství, bude se jednat o společenství církevní.

Rozhovory s Ukrajinci byly pro mě obohacím, naslouchání těžkým osudům a nelehkým situacím mě vedlo k zamyšlení nad vlastním, z jejich pohledu určitě lehkým osudem. Ačkoli jsem se snažila uchopit danou problematiku co nejkomplexněji, nakolik to jen rozsah bakalářské práce umožňuje, jsem si vědoma, že dané téma zdaleka není

vyčerpáno a zasloužilo by si další důkladnější studium. Mohu však říci, že cíl bakalářské práce byl splněn.

PROSTUDOVANÁ LITERATURA:

Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců na území České republiky a návrh dalšího postupu v roce 2011. Přijata usnesením vlády č. 99 ze dne 9.2.2011. [online] [cit. 2011-02-28] Dostupná na WWW:

<http://www.cizinci.cz/files/clanky/741/Usneseni_vlady_09022011.pdf>

Analýza přístupu imigrantek a imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v České republice. Výzkumná zpráva. [online] Praha: MPSV, 2007. Posl. Aktualizace 18.2.2008. [cit. 2010-12-22] Dostupné na WWW:

<<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=484>>

Bydlení cizinců v České republice. Informační brožura pro cizince. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj. 2009, ISBN 978-80-87147-09-9.

Cizinci v České republice. Praha: Český statistický úřad, 2010. ISBN 978-80-250-2039-5

ČERNÍK, J. *Co znamená organizovaný zločin v prostředí pracovní migrace v České republice.* [online] Dostupné na WWW:

<http://aa.ecn.cz/img_upload/29d4ce1d6569d67f57a3dfcdf46778c8/ORGANIZOVANY_ZLOCIN_V_PROSTREDI_PRACOVNI_MIGRACE_1.pdf>

ČIŽINSKÝ, P. *Co je to komerční zdravotní pojištění cizinců?* [online] [cit. 2011-02-28]

Dostupné na WWW:

<http://www.inbaze.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=181&catid=52>

DRBOHLAV, D., LUPTÁK, M., JANSKÁ, E. a kol. *Ukrajinská komunita v České republice. Výzkumná zpráva grantu MV č.j.: U-2116/99.* Praha: Přírodovědecká fakulta UK, 1999.

Duchovní a kulturně společenská podpora integrace národnostních menšin. Praha: Apoštolský exarchát v České republice, 2005.

GABAL, I.: *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků. Pracovní studie.* [online] 4.2.2005 [cit. 2010-12-22] Praha: Ivan Gabal Analysis a Consulting, 2004. Dostupné na WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957158>>

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum.* Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-040-2.

HORÁKOVÁ, M. *Vývoj pracovních migrací v České republice v období hospodářské recese.* [online] Praha: VÚPSV, v.v.i, 2010. ISBN 978-80-7416-069-1, str. 52. Dostupné na WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/711/Vyvoj_pracovnich_migrac.pdf>

HNILICOVÁ, H., DOBIÁŠOVÁ, K., ČIŽINSKÝ, P. *Komerční zdravotní pojištění cizinců v ČR.* [online] [cit. 2011-02-28] Dostupné na WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2219641>>

Informační publikace pro cizince Česká republika. Praha: Ministerstvo vnitra, 2009. ISBN 978-80-254-5998-0

Informace pro cizince s trvalým pobytem v ČR. Praha: Ministerstvo vnitra, prosinec 2008.

Informační materiál pro zahraniční fyzické osoby podnikající podle živnostenského zákona na území České republiky. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, září 2008. Dostupné také na WWW: <<http://www.mpo.cz>>

KŘEČKOVÁ TUMOVÁ, N. a kol.: *Potřeba a spotřeba zdravotní péče Ukrajinci žijícími dlouhodobě nebo trvale v ČR.* [online] [cit. 2010-12-04] Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2003. Dostupné na WWW:

<http://eifzvip.cz/dokumenty/elektronicka_knihovna/Podpora_integrace_cizincu_II.pdf>

LEONTIYEVA, Y., VOJTKOVÁ, M. *Výzkum záměru cizinců ze třetích zemí, kteří přijíždějí do ČR pracovat na základě povolení k zaměstnání, usadit se dlouhodoběji či trvale v ČR. Závěrečná výzkumná zpráva projektu.* Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007.

MORÁVEK, J., URBAN, J. *Uplatňování cizinecké legislativy v praxi: závěrečná zpráva z výzkumu.* 2. prac. verze 2008. [online] [cit. 2011-02-04] Dostupné na WWW: <http://www.jan-moravek.cz/download/moravek-jan-urban-jan-a-kol_uplatnovani-cizinecke-legislativy-v-praxi.pdf>

NEKORJAK, M. *Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České republiky.* [online] 15.9.2009 [cit. 2010-12-22] 2009. Dostupné na WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2197596>>

NEKORJAK, M. *Mezisvěty: organizované zaměstnávání migrantů z Ukrajiny v České republice.* Disertační práce. Brno: Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, 2009.

NEŠPOROVÁ, O. *Rodiny přistěhovalců I.* Praha: VÚPSV, v.v.i., 2007. ISBN 978-80-87007-55-6.

PAVLÍKOVÁ, E., SLÁDEK, K. a kol. *Sociální situace a religiozita ukrajinských migrantů v ČR.* Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009.

Pojištění cizinců Slavia - Pojištění.cz, [online] 14.5.2010 [cit. 2011-02-14] dostupné na WWW: <<http://www.pojisteni.cz/clanky/a/153/pojisteni-cizincu-slavia.html>>

RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice.* Praha: Slon, 2009. ISBN 978-80-7419-023-0.

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na rok 20011-2013. Tento dokument byl schválen usnesením Zastupitelstva Jihočeského kraje č.

383/2010/ZK-18 ze dne 2. 11. 2010. [online] 2.10.2010 [cit. 2011-02-28]

Dostupné na WWW:

<http://www.kpss.cz/index.php?art=publish&obce=obce&art_id=1&article=214>

SÝKORA, L., MATOUŠEK R., BRABEC, T.: *Případová studie lokality Benešov nad Černou z hlediska prostorové segregace cizinců: ekonomický rozvoj a důsledky ekonomické krize.* [online] [cit. 2010-12-04] 2010. Dostupné na WWW:

<[\[jihocesky.cz/index.php?par%5Bid_v%5D=1075&par%5Blang%5D=CS\]\(http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par%5Bid_v%5D=1075&par%5Blang%5D=CS\)>](http://www.kraj-</p></div><div data-bbox=)

ŠANDEROVÁ, J. *Sociální nerovnosti v kvalitativním výzkumu.* Praha: Institut Sociologických studií Fakulty sociálních věd Karlovy univerzity, 2007. ISBN 978-80-254-0812-4.

ŠANDEROVÁ, J., ed.: *Nerovnosti kolem nás. Pracovní texty projektu „Reprodukce sociálních nerovností v podmínkách politiky rovnosti“.* Praha: ISS UK FSV, 2006. ISBN 80-239-8209-5.

TOLLAROVÁ, B., STEHLÍKOVÁ, E., BITRICH, T. a kol. *Trh práce a cizinci. Zpráva z výzkumu.* [online] 15.5.2007. [cit. 2011-02-28] Chomutov, 2006. Dostupné na WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2003719>>

TOLLAROVÁ, B.: *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* [online] [cit. 2010-12-04] Biograf, 2006, č. 39: 107 odst. Dostupné na WWW: <<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=v3902>>

TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. (eds.). *Vybrané aspekty života cizinců v České republice.* [online] [cit. 2011-02-28] Praha: VÚPSV, v.v.i, 2010. ISBN 978-80-7416-067-7. Dostupné na WWW:

<http://www.cizinci.cz/files/clanky/710/Vybrane_aspekty.pdf>

Usnesení vlády č. 171 ze dne 9. února 2009 k „*Zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize*“.

Usnesení vlády České republiky ze dne 22. března 2010 č. 224 ke *Zprávě o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009*.

Zpráva o realizaci koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu.

[online] [cit. 2010-12-04] Praha: Ministerstvo vnitra, 2009. Dostupné na WWW:
<http://www.cizinci.cz/files/clanky/611/KIC_2009_Finalni_verze_23032010.pdf>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I.	Rozhovor pomocí návodu
Příloha II.	Kazuistika č. 1 - manželé AB
Příloha III.	Kazuistika č. 2 - manželé CD
Příloha IV.	Kazuistika č. 3 - paní E
Příloha V.	Kazuistika č. 4 - manželé FG
Příloha VI.	Kazuistika č. 5 - paní H
Příloha VII.	Kazuistika č. 6 - paní I
Příloha VIII.	Kazuistika č. 7 - pan J
Příloha IX.	Kazuistika č. 8 - pan K
Příloha X.	Kazuistika č. 9 - paní L
Příloha XI.	Kazuistika č. 10 - manželé MN
Příloha XII.	Kazuistika č. 11 - manželé OP

Příloha I. - Rozhovor pomocí návodu

OSOBNÍ ANAMNÉZA – situace v ČR a na Ukrajině:

Iniciály. Věk. Současná situace v ČR: bydliště v ČR. Zaměstnání. Druh pobytu.

Situace na Ukrajině: bydliště, vzdělání, povolání, rodinná situace. Okolnosti a důvody příjezdu do ČR.

POBYT

Jaký druh pobytu máte? Měl jste někdy potíže s vyřizováním dokumentů? Jaké?

Máte v ČR rodinu? Usiloval jste někdy o to přivést ji sem?

Jaké byly vaše první dojmy po příjezdu? Byl jste něčím překvapen (pozitivně, negativně)?

Jaké potíže mají vaši známí v oblasti pobytu?

Co by potřebovali Ukrajinci v prvních měsících života v ČR? Jakou pomoc (případně od koho) by potřebovali?

PRÁCE

Kde pracujete? Jaká je vaše pracovní doba? Jaký je váš příjem?

Jste spokojen se svou prací? Chtěl byste ji v budoucnu změnit?

Uvažoval jste někdy o nostrifikaci svého diplomu o vzdělání? Chtěl byste pracovat ve svém oboru? Chtěl byste do budoucna hledat jinou, lepší práci odpovídající vašemu vzdělání?

Jaké problémy mají vaši známi v oblasti práce?

BYDLENÍ

Kde bydlíte? Kde všude jste bydlel, jak vypadá úroveň bydlení jiných Ukrajinců?

Měl jste někdy nějaké problémy s bydlením?

Existuje něco, s čím by potřebovali Ukrajinci pomoci – v oblasti bydlení?

ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Máte nějaké problémy se zdravotním pojištěním?

Máte nějaké zdravotní problémy? Jak a kde je řešíte?

ORIENTACE VE SPOLEČNOSTI

Jaká je vaše znalost českého jazyka? Navštěvoval jste někdy nějaký kurz jazyka?
Umíte česky psát? Vystačíte si se svou znalostí češtiny?

Máte dostatek informací o českých zákonech? Kde a od koho je získáváte?

Měl jste někdy nějaké potíže s úřady? Jaké mohou podle vás Ukrajinci mít problémy v této oblasti?

Máte v ČR dostatek sociálních kontaktů? Kdo jsou vaši přátelé – Ukrajinci, Češi?
Jak se k vám Češi chovají?

POMÁHAJÍCÍ ORGANIZACE

Kdo vám v ČR s něčím pomohl?

Víte o tom, že zde jsou neziskové organizace, na které se můžete obrátit?

Obrátil jste se někdy na někoho? S čím? S jakým výsledkem?

Jak jste se o pomáhající organizaci dozvěděl?

Příloha II. - KAZUISTIKA č. 1 - manželé AB

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	A	B
<i>Pohlaví</i>	Žena	Muž
<i>Věk</i>	38	40
<i>Stav:</i>	vdaná	Ženatý
<i>Děti</i>	Chlapec 8 let	
<i>Druh pobytu:</i>	Dlouhodobý za účelem sloučení s rodinou	Dlouhodobý za účelem podnikání - živnostenský list
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	České Budějovice	
<i>Současné povolání:</i>	Podnikání na živnostenský list, úklidové práce v domácnostech	Odborné zednické práce
<i>Profesní život na UA:</i>	vychovatelka v mateřské škole	radiomontér
<i>Bydliště na UA:</i>	Mykolajivská oblast	

KAZUISTIKA:

Paní A je 38 let, panu B 40. Jsou dvacet let manželé, mají jednoho syna. Paní A má střední speciální vzdělání, pracovala jako vychovatelka v mateřské školce. Od roku 1993 s manželem na Ukrajině staví vlastní dům, tento dům staví dodnes. S manželem dohromady měli příjem asi 100 dolarů týdně. Bývaly časy, kdy jí v zaměstnání po 3 léta nevypláceli mzdu, něco málo si mohla vybrat v naturáliích v místním kolchozu. Do práce proto chodit přestala, zřídili si hospodářství, paní A prodávala mléko a všelijak se snažila zajistit nějaký příjem. Příbuzní pomoci nemohli, manželé ještě podporovali matku paní A, kupovali jí uhlí na topení a vše potřebné. Jak říká paní A, na živobytí by to stačilo, ale na nic víc.

Pan B vždy chtěl vyjet za prací do zahraničí, jezdil na stavby do Ruska, chtěl se dostat do Izraele. Původně byl radiomontérem, ale byl nucen se překvalifikovat, získal

specializaci v oboru zednictví. Pak se k nim dostal inzerát nabízející práci v ČR. Firma nabízela dobré pracovní podmínky, zdarma bydlení, pracovní oděv, slušnou mzdu. A tak pan B 14. 9. 2005 odjel do Českých Budějovic. Slibované se neudálo, za bydlení špatné kvality museli platit, práce byla zajištěna jen příležitostně (a to ne v oboru, ale různé výkopové práce či pokládání zámkové dlažby), o pracovních pomůckách si mohl nechat jen zdát. Paní A k tomu říká: „*Pochopila jsem, že když jsi specialista, práci si seženeš, když specialista nejsi, budeš dělat ty nejhorší práce.*“ Tak to bylo i s panem B. Rok pracoval na klienta (slovy paní A „*na mafiána*“), který si bral 30 % jeho platu, ale pak mu známá poradila, jak si udělat živnostenský list tak, aby se o tom klient nedozvěděl a nemohl mu zrušit vízum.

Od té doby již pan B pracoval na sebe. Domů jezdil co půl roku, jednou nebyl doma celý rok. Zvláště jeho syn nesl jeho odjezdy psychicky těžce. Rozhodl se tedy vzít svou rodinu do ČR také. Vyřídil manželce pracovní vízum přes českého „*mafiána*“, pana X. Měla slíbeno pracovat na KOH-I-NOORu, měla skládat kalendáře do krabiček.

Paní A přijela i se synem, byl rok 2007. Její manžel brzo po svém příjezdu vyhledal církevní komunitu řeckokatolíků, takže byl informován o aktivitách, které tato nabízí. Paní A tak takřka okamžitě začala navštěvovat jazykový kurz na Diecézní charitě. Tam jí jedna spolustudentka tak říkajíc otevřela oči, „*pověděla mi pravdu o tom, že pravděpodobně nepůjdu na slíbenou čistou práci ke kalendářům, ale budou mě přehazovat kam se jim zachce, do prachu, špíny a nejhorších pracovních podmínek*“. Po téhle informaci a také proto, že nemohla sehnat mateřskou školku pro syna, šla se přihlásit klientovi až po dvou měsících. To už jí volala sekretářka klienta s vyhrůžkou, že jí zruší vízum, jak že si může tohle dovolit... „*Pomodlila jsem se všechny modlitby k svatému Mikuláši, které znám, a taky jsem pro obměkčení srdce té sekretářky vzala s sebou na pohovor synka*“. Sekretářka byla rozlícená, ale trochu se uklidnila poté, co sama obvolala všechny školky a zjistila, že opravdu nikde není místo.

Po čase se manželé dozvěděli, že domů odjíždí jedni Ukrajinci, jejichž dítě chodilo do církevní mateřské školky Na Sadech. Došli si do školky informaci ověřit a na základě intervence svého řeckokatolického duchovního se jim podařilo, že jim synka do školky přijali (jen na pár měsíců do prázdnin). Paní A nastoupila do práce. Do tuhárný. „*Od samého začátku vám schválně neřeknou celou pravdu, počkají, až člověk přijede, pak se bude muset nějak přizpůsobit.*“ „*Dělali jsme tuhu, všude spoustu prachu, já tam stála bez masky, jednou jsem z té chemie měla i halucinace.*“ Jazyk paní A neuměla,

psychicky na tom byla dost špatně, práce byla těžká, normy vysoké. „*Ještě měsíc poté jsem vysmrkávala ten prach*“. Pracovala tam dva měsíce, pak přišlo léto, paní A chtěla jet domů, ale nechtěli ji pustit, říkali, že musí na klienta odpracovat nejméně rok, pak že dostane dovolenou. „*Zachránilo mě, že byly prázdniny a školky se zavíraly*“.

Po návratu už byl syn přijat do školky v Suchém Vrbném, nemohli ho odmítnout, protože už byl předškolák. Paní A nabídli práci v ASA (odpady) nebo u Kitzbergera. Vybrala si druhé místo. Opět těžké pracovní podmínky, vysoké normy, které se nedaly zvládat. Po půl roce šla na marodku a přemýšlela, jak by si situaci ulehčila. „*Šli jsme na cizineckou. Tam nám poradili, jak si má zrušit vízum a požádat o pobyt za účelem sloučení rodiny. Až poté jsem se začala cítit člověkem!*“

Paní A si začala na černo přivydělávat drobnými úklidy. „*Chtěla jsem pracovat legálně, nechtěla jsem se pořad bát. Ale v té době nebylo možné požádat o vydání živnostenského listu na území ČR, musela bych vycestovat domů nebo třeba do Vídně.*“ A tak si živnostenský list pořídila hned, jak se změnil zákon. Od té doby pracuje jako uklízečka v domácnostech.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt

Manželé AB byli spokojeni se situací na cizinecké policii: „*Jednání na cizinecké policii se nám vždycky líbilo, nemůžu si stěžovat, vždycky na nás byli moc příjemní, řekli nám všechno, co jsme potřebovali.*“

Manželé by rádi v ČR zůstali, když se jim daří, zůstali by tu napořád, když se ale děje nějaká nepříjemnost, hned mají chuť odjet. Po začátku roku (tedy po vstupu novely cizineckého zákona v platnost) žijí v nejistotě, jak to s nimi bude, pan B podal žádost o trvalý pobyt, zatím nepřišla odpověď, nevědí, zda budou moct v ČR zůstat. Tato nejistota způsobila, že úmysl nastoupit do autoškoly paní A zatím odkládá.

Ohledně vztahů s Čechy paní A říká: „*Češi se straní cizinců, nechtějí jim rozumět, je tu bariéra.*“

Práce

K sehnání práce je podle paní A potřebné osobní doporučení, osobní zkušenost: „*Když vás někdo doporučí, tak pak jim chci třeba ukázat živnostenský list, ale oni už jej ani nechtějí vidět.*“

Paní A preferuje raději méně placenou práci, ale takovou, kde si člověka váží.

Paní A uvádí zajímavý postřeh ohledně nerovnoprávnosti v zaměstnání: *„Tohle na Ukrajině není, tam není rozdíl mezi cizincem a domácím, nikdo v tom nedělá rozdíl.“* Uvádí také, že Češi často předpokládají, že jako cizinka bude pracovat za menší finanční ohodnocení: *„Ty jsi cizinka, tak musíš chtít míň peněz, než Češi.“*

Ze svého zaměstnání paní A dokládá: *„Paní, co u ní uklízím, se líbí, že nikoho neznám, že nebudu nikomu vykládat, jaké to mají u nich doma, zda mají pořádek a tak.“*

Paní A mi svěřuje svoji touhu zřídit si jednu vlastní úklidovou firmu, zaměstnat několik lidí a jen dirigovat jejich práci. Pokud manželovi dají trvalý pobyt a oni tu budou moci zůstat, začne si shánět informace, co by k tomu potřebovala.

Bydlení

Manželé AB měli sami problém s pronájmem bytu: *„Když slyší, že jste cizinec, nechtějí vám byt pronajmout. Pronajmou jen ti, kdo už tě znají, kdo už s tebou mají nějakou zkušenost... Nám s bytem hodně pomohl náš kněz, šel s námi, trochu nám vypomáhal s překladem, když bylo třeba.... Hnedka jsme na toho majitele působili tak nějak solidněji.“*

Zdravotní pojištění

„Problémy s komerčním pojištěním jsou, ale zatím nás nikde neodmítli ošetřit. Spíš se mezi sebou ptají a domlouvají a volají někam, aby si ověřili, co s tou pojišťovnou.“

Orientace ve společnosti

Paní A navštěvovala hned od příjezdu kurz českého jazyka na Diecézní charitě, poté v Řeckokatolické charitě. Chválí si, že kurzy nejsou zpoplatněny: *“Jednou jsme čekali na náš kurz češtiny na špatném patře a omylem jsme se dostali na nějaký jiný kurz. Tam nám hned ukazovali, jak nás budou učit, jaké mají materiály a tak brzo jsme pochopili, že to ale nebude zadarmo, tak jsme odešli.”*

Ohledně své úrovně zvládnutí českého jazyka říká: *“Všemu rozumím, dokážu už pochopit i žert, ale s mluvením je to horší. Když mám čas si to promyslet, tak to poskládám, ale když čas nemám, tak...”*

Hlavním zdrojem informací pro manžele vždycky byla cizinecká policie: *“Vždycky jsme šli na cizineckou policii, když jsme potřebovali nějaké ověřené informace. Teď ale máme strach, nikdo neví, co bude, jestli si nás hned neproklepnou.”*

Pomáhající organizace

Manželé AB mají nejvíce zkušeností s charitou, která je organizovaná církví: Církev berou jako zdroj podpory a nezávislé rady: *„V kostele ti poradí podle toho, co je nejlepší pro tebe. Všude jinde ti poradí tak, aby to bylo výhodné především pro ně.“* Kdo nepatří do žádného církevního společenství, musí podle nich bohužel jít jinam.

Další organizací, se kterou se manželé setkávají, je Ruský klub a dále pak Infocentrum Ukrajina. U nich si kupují zdravotní pojištění, podle nich pak proto také mají nárok nechat si od nich již zdarma vyřizovat komunikaci s pojišťovnou.

Infocentrum Ukrajina podle manželů vzniklo proto, že Ruský klub nedělal legální věci (např. prodával falešné pojistky), předsedkyně Infocentra proto založila vlastní organizaci.

Ostatní

Manželé zdůrazňují, že pro ně je důležitou potřebou mít kromě práce ještě něco jiného. Často tomu ovšem brání nedostatek fyzických sil nebo nedostatek času nebo peněz.

Velmi důležité je podle nich mít dostatek sociálních kontaktů, jisté sociální zázemí: *„Kdybych tu neměla známé, nemělo by smysl tu zůstat.“*

Příloha III. - KAZUISTIKA č. 2 - manželé CD

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	C	D
<i>Pohlaví</i>	Žena	Muž
<i>Věk</i>	35	36
<i>Stav:</i>	vdaná	Ženatý
<i>Děti</i>	Chlapec 7 let	
<i>Druh pobytu:</i>	Dlouhodobý za účelem zaměstnání	Dlouhodobý za účelem sloučení s rodinou
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	České Budějovice	
<i>Současné povolání:</i>	pracovník při tiskové přípravě – grafička - operátorka	Bez zaměstnání
<i>Profesní život na UA:</i>	VŠ manažerská, další vzdělání grafička	Grafik
<i>Bydliště na UA:</i>	Východ Ukrajiny	

KAZUISTIKA:

Paní C přijela do ČR v listopadu 2008. S manželem je vždycky lákalo zkusit odcestovat do jiné země, existenční důvody tedy primárně příčinou jejich odjezdu nebyly. Nejdříve si sháněl práci v zahraničí manžel, stalo se však, že práce byla nabídnuta paní C. Manžel měl přijet za ní později. Zaměstnavatel vyřídil všechny potřebné dokumenty, paní C měla pracovat ve stejném oboru jako na Ukrajině, tedy v kvalifikovaném oboru.

Zaměstnavatel pro ni podle jejích slov hodně udělal, dostávala 85 Kč na hodinu, pracovala osmihodinové směny, když bylo potřeba, tak desetihodinové. Zaměstnavatel dokonce pomohl vyřídít dokumenty pro rodinu (např. dodal potvrzení o příjmech dokazující, že rodina bude zajištěna, což vyžadovalo příjem 21.000 Kč čistého výdělku; toho samozřejmě paní C nedosahovala), takže po dvou letech mohli přijet za účelem

sloučení rodiny i manžel a syn. Pan D měl být časem zaměstnán také ve stejné firmě jako paní C, syn začal chodit do české základní školy, do 2. třídy.

Bohužel, podmínky zaměstnávání se časem jaksí proměnily, paní C bylo zadáváno stále více práce bez další odměny, zaměstnavatel vyvíjel i psychický nátlak: „*Dělej dělej, ty jsi ale neschopná, když nechceš dělat přesčasy...*“), takže se paní C rozhodla ze zaměstnání odejít a podala výpověď.

Dle svých slov nikdy neměla strach, že by nesehnala jinou práci, měla dobrou pověst, byla v oboru žádaná. Absolvovala mnoho přijímacích řízení, všude by byla přijata s otevřenou náručí. Avšak – problémem je úřad práce. Paní C vypráví, že se třeba domluvila se zaměstnavatelem (s majitelem!), že by mohla být přijata, zaměstnavatel volal na ÚP a vzápětí paní C řekl, že ji zaměstnat nemůže. Paní C je zoufalá, protože nechápe, v čem je problém. Je schopna si práci sama najít, v práci o ni stojí, ale je zde nějaká překážka, kterou nemůže odhalit.

Teď se tedy paní C rozhoduje, zda si vyřídí živnostenský list nebo i s rodinou odjede domů, jiná cesta pravděpodobně není. Manželé CD mají už jen 6 týdnů na to, aby našli cestu, jak v ČR zůstat.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt

Za nejtěžší překážku ke spokojenému životu považuje paní C život bez rodiny. Poukazuje na to, jak je těžké prokázat dostatek prostředků k zajištění rodiny, pokud sem chcete vzít rodinu na sloučení. Paní C vidí velké problémy, které vyplývají z toho, že spousta Ukrajinců si právě z tohoto důvodu nemůže dovolit do ČR přivést svou rodinu a jsou nuceni žít sami. Z toho podle ní pramení velké problémy, nevěra, alkoholismus.

Co se týče cizinecké policie, manželé CD byli vždycky spokojeni, vždy jim byly poskytnuty adekvátní informace.

Manželé CD hodnotí novelu cizineckého zákona jako „*horší pro obyčejné lidi.*“

Práce

Paní C lituje mnohé své známé, kteří pracují přes „klienta“. Říká, že tito lidé třeba nikdy neviděli smlouvu se zaměstnavatelem, nevědí, za jakých finančních podmínek pracují, jsou odkázáni na to, že jednou za měsíc je „klient“ laskavě navštíví a přinese jim hromádku peněz. Také odsuzuje, že tito lidé pracují za mnohem menší mzdu než

ona a ještě mají být za ni náležitě vděční. Paní C oceňuje nezávislost, kterou sama má díky tomu, že si vše vyřizuje sama a je v pracovní-právní oblasti soběstačná.

Paní C nerozumí tomu, že má nyní takové potíže s nalezením zaměstnáním. Je zklamána z toho, že je schopna si najít zaměstnání, domluví se se zaměstnavatelem, který si ji vybere - a přitom ji nemůže zaměstnat.

Podle postřehu paní C český zaměstnavatel potřebuje a požaduje, abys pracoval ve dne i v noci, to samozřejmě s rodinou nejde. Češi si podle paní C zvykli na to, že Ukrajinci ze Zakarpátí berou jakoukoli práci za jakýchkoli podmínek.

Bydlení

Problémem je zajistit ubytování pro rodinu. Musíš prokázat, že byt je dostatečně velký, minimálně 2+1, už nestačí jeden pokoj.

Problémem je také sehnat pronájem. Češi nechtějí pronajímat cizincům, je třeba mít české známé.

Zdravotní pojištění

V oblasti zdravotního pojištění manželé CD neshledávají potíže. Nevýhodou podle nich samozřejmě je, že z pojištění nejsou hrazeny léky a ošetření u zubního lékaře.

Orientace ve společnosti

Češtinu se paní C učila sama z učebnice z Ukrajiny, pak docházela na kurzy jazyka poskytovanými CIC a Řeckokatolickou charitou, s oběma byla spokojena. Říká: „*Musíš se učit češtinu, aby sis mohla sama najít práci. Musíš mít vyšší cíle.*“

Paní C si všímá chování Čechů k Ukrajincům: „*Když se to netýká práce, tak se Češi chovají k cizincům dobře. Ale jinak se na ně dívají jako na odpadky. Můžeš pracovat jako uklízečka, ale jinak ne.*“ Paní C shledává, že pokud chce mít Ukrajinec v ČR nějaké ambice, nedovolí mu to. Jedou sem podle ní lidé, kteří už opravdu nemají jinou možnost, mají doma bídu.

Paní C si všímá, že Češi chovají velkou nenávisť k Rusům („*Ti pitomci včera vyhráli v hokeji.*“). A že Ukrajinci jsou s Rusy házeni do jednoho pytle. Paní C nechápe, že si Češi mohou stěžovat na to, že je Rusové (za komunismus) „*nutili*“ učit se rusky. Říká: „*Kdyby mě někdo „nutil“ učit se německy, tak jsem mu přece později vděčná...*“

Pomáhající organizace

Paní C má zkušenost s organizací OPU. Narazila na ni náhodou, všimla si kanceláře z ulice. Potřebovala zařídit překlad diplomu s tlumočnickou doložkou. S jejich službami

ale spokojena nebyla, nabídnutá cena za překlad převyšovala asi 3x cenu, kterou obvykle dávala za překlad zprostředkovaný Charitou. V rozhovoru nad tím vyjádřila rozhořčení, že přece pomáhající organizace má pomáhat, ne vydělávat na potřebách druhých lidí.

Má také zkušenost s CIC, o něm se dozvěděla z letáček na cizinecké policii.

Příloha IV. - KAZUISTIKA č. 3 - paní E

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	E
<i>Pohlaví</i>	Žena
<i>Věk</i>	45
<i>Stav:</i>	Vdaná
<i>Děti</i>	2 dospělí chlapci
<i>Druh pobytu:</i>	Trvalý
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	České Budějovice
<i>Současné povolání:</i>	zaměstnankyně Bosche, práce u výrobní linky
<i>Profesní život na UA:</i>	Účetní
<i>Bydliště na UA:</i>	Ivano-Frankivská oblast

KAZUISTIKA:

Paní E odjela z Ukrajiny kvůli špatné finanční situaci, chtěla si vydělat na byt. Byla vdaná (v rozvodovém řízení), ale žila sama se dvěma dětmi. Děti nechala na starosti svému otci a sestře a rozhodla se odjet za výdělkem. Se dvěma kamarádkami přijela do ČR na konci roku 1996, a to na turistický voucher, na 5 dní. Původně měla jet do Příbrami, ale cestou jim nějaká Ukrajinka – spolucestující nabídla, ať jedou do Českých Budějovic, že je tam jistý pan X, který by jim mohl dát práci. Ukázala jim, kam mají jít a se slovy „*Jděte a prostě*“ se s nimi rozloučila. Paní E ani její kamarádky neuměly česky, ale bylo jim porazeno, že pan X rozumí rusky, proto šly. Pan X je opravdu zaměstnal, respektive – slíbil jim, že jim vyřídí dokumenty. Paní E jela domů s tím, že asi za měsíc budou dokumenty hotové. Do ČR přijela znovu v lednu 1997, šla pracovat do KOH-I-NOORu. Říká, že to pro ni byla velmi těžká situace, nejen fyzicky namáhavá práce, ale i psychicky jí nebylo dobře bez dětí. V létě a v zimě se podívala krátce domů a následující léto už si s sebou přivezla své děti (chlapce 7 let a 10 let).

V listopadu 1998 se změnil zákon a paní E dostala od pana X na vybranou – buď si vyřídí živnostenský list nebo už ji nezaměstná. Paní E tedy zaplatila 8000 Kč za vyřízení živnostenského listu, aby mohla dělat dál uklízečku. Tehdy byla nucena obrátit se na Ruský klub, který jí zařídil ostatní dokumenty (např. zařídil, že mohla prokázat

dostatečný finanční obnos k zabezpečení své rodiny, ačkoli žádné peníze na účtu neměla atd.), aby mohla v ČR zůstat. Za služby Ruského klubu samozřejmě musela dobře zaplatit. Jejím dalším zaměstnáním byl úklid na Temelíně, celkem 4,5 roku.

V roce 2001 se vdala za Čecha, a tím získala trvalý pobyt pro sebe i děti. Tehdy ještě chodily kontroly z policie, zda sňatek není fingoaný. Podle paní E si v trvalém pobytu polepšila v práci, mohla už pak shánět práci sama, ale stejně se potkávala se šikanou ze strany Čechů, že je cizinka. Manželství trvalo několik let, poté se paní E rozvedla a dále žila s dětmi sama.

Synové vyrostli, starší se vrátil na Ukrajinu, kde založil rodinu, mladší doposud žije s paní E, ale už se také hodlá osamostatnit. Paní E se v roce 2009 znovu vdala, tentokrát za občana Slovenské republiky, s nímž žije dodnes.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt

Za problematické považuje paní E život bez rodiny, na začátku svého pobytu v ČR. Říká, že to pro ni bylo nejtěžší z celé tíživé situace tehdy.

Po získání trvalého pobytu pro ni bylo samozřejmě všechno snazší.

Práce

Paní E poukazuje na diskriminaci v přístupu k zaměstnání. I když už má dávno trvalý pobyt, setkává se stále s tím, že když se jde ptát někde na práci a na personálním zjistí, že je cizinka, tak ji nechtějí. Jednou byla dokonce v takové situaci, že musela shánět zaměstnání přes klienta, přes kterého pracovala v dobách hned po příjezdu do ČR.

Dnes se paní E potýká s obecným nedostatkem pracovních míst na trhu práce.

Bydlení

“Dříve byl problém, že Češi nechtěli dávat smlouvu, protože si mysleli, že když tam Ukrajinec bude mít trvalé bydliště, znamená to totéž jako trvalý pobyt, takže pak budou mít na byt nějaký nárok.”

Paní E také vzpomíná na strašné podmínky na ubytovně: “Bydleli jsme na ubytovně, 3 ženské společně se 14 chlapy.” A přidává vzpomínku na mafii: “*Mafie přišla na ubytovnu, vykradla všechny skříňky, pobrali všechno zlato, peníze, stříbro dokonce už nechávali. Kdo se chtěl nějak bránit, toho zmlátili.*“ Tehdy to byly podle paní E těžké časy.

Zdravotní pojištění

Ohledně zdravotního pojištění nevidí paní E žádné problémy.

Orientace ve společnosti

„Češi nerozlišují, že jsme z Ukrajiny, berou nás jako Rusko.“

Dále paní E hovoří o rozdílném chování Čechů k cizincům: „*Ti s vyšší úrovní se k nám chovali dobře, třeba na Temelíně. Když jsou lidé inteligentní, je to jiné.*“ Nakonec paní E konstatuje: „*Jsou dobří lidi, jsou špatní lidi.*“

Češtinu se paní E učila společně se svými syny z učebnic základní školy. Myslí si, že češtinu ovládá dobře: „*Vždycky když jsem šla na úřad, tak jsem si celou cestu opakovala větu, abych ji řekla správně. A já ji správně řekla. Ale ta úřednice se na mě nechápavě koukla a řekla jen Prosím? To jsem hnedka ztratila odvahu i chuť ke všemu.*“ Paní E vždy mrzelo, že Češi dělají, že nerozumí, místo toho, aby se snažili porozumět.

Pomáhající organizace

Ruský klub - služby za peníze.

Řeckokatolická charita – exkurze.

Ostatní

Paní E zmínila, že byla na počátku svého pobytu v ČR doslova šokována tím, jak včas jezdí trolejbusy. To na Ukrajině není zvykem. Také se jí velmi líbilo, že v obchodě hned říkají „*prosím*“ a „*dobrý den*“. K tomu také dodává: „*Můžeš si dlouho prohlížet zboží, aniž ho koupíš.*“

Příloha V. - KAZUISTIKA č. 4 - manželé FG

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	F	G
<i>Pohlaví</i>	Žena	Muž
<i>Věk</i>	45	45
<i>Stav:</i>	vdaná	Ženatý
<i>Děti</i>	Chlapec 22 let	
<i>Druh pobytu:</i>	Trvalý	Trvalý
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	České Budějovice	
<i>Současné povolání:</i>	Pomocné práce v kuchyni	Živnostenský list - opravář, údržbář
<i>Profesní život na UA:</i>	prodavačka	Rádioelektronik - slaboproud
<i>Bydliště na UA:</i>	Lvivská oblast	

KAZUISTIKA:

Manželé odjeli do ČR s přáním vydělat si na auto. Nejdříve sem v roce 1996 odjel pan G. V televizi běžela reklama na firmu, která vyřizuje dokumenty do Čech. Nejdříve tedy zaplatil 120 dolarů, pak jej poslali do Kijeva, kde zaplatil dalších 120 dolarů. Cesta do Prahy byla náročná a dobrodružná ... Když konečně dojeli do Prahy, zastavila je ruská mafie, všichni, kdo uměli něco dělat, byli rozdělováni doprava, doleva, kdo nic neuměl, měl zůstat v autobuse. Pan G zůstal v autobuse. Dovězli je na ubytovnu, musel zaplatit ještě dalších 120 dolarů, aby mu do 10 dní sehnali i práci. Pochopil, že si musí shánět práci sami. Protože již dříve v minulosti v Čechách byl (příležitostně s manželkou jezdili prodávat všelijaké zboží), trochu česky uměl a byl tedy brán za staršího a zkušenějšího při vycházkách po Praze. Tak se stalo, že byl jednou osloven „mafíánem“ ze Zakarpatí, který mu nabídnul práci. Podmínky nebyly špatné, 3 spali na 2 postelích, sekali v lese trávu pod potrubím, 40 haléřů za metr čtvereční kosou, 90 haléřů za metr čtvereční srpem.

Poté si našel práci na Temelíně, v roce 1998. Tehdy za ním přijela jeho manželka, paní F a jedenáctiletý syn. Po získání trvalého pobytu si pořídili na hypotéku vlastní malý domeček, který dodnes opravují a splácejí.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt Pan G vzpomíná na své začátky a říká: „*Na začátku sem jezdili Zakarpatci, ti nám udělali tu špatnou reputaci.*“ Také se zamýšlí nad clientským systémem: „*Problém je, že naši využívají naše.*“

Práce

V oblasti zaměstnání mluví manželé FG o zřejmé diskriminaci, o nerovném přístupu k zaměstnání. „*Jste Čech? Ne? Tak to my bychom vás vzali jen přes pana X.*“ Tady pan G naráží na to, že bez trvalého pobytu nebylo možné získat práci jinak než přes “klienta”. Zaměstnavatelům bylo výhodnější, aby nebrali zaměstnance “na přímo”, nemusejí pak platit odstupné, “*můžou nás kdykoli vyhodit*” (paní F), nemají s tím starosti.

Bydlení

V oblasti bydlení ukazuje pan G na to, že vždycky bylo těžké si byt pronajmout, a to hlavně z důvodu záměny pojmů trvalý pobyt a trvalé bydliště. Manželé jsou rádi, že si díky získání trvalého pobytu mohli pořídít vlastní bydlení na hypotéku.

Zdravotní pojištění

V dobách, kdy manželé FG do ČR přijeli: „*Problém s pojištěním nebyl, protože jej nikdo neměl!*“ (smích)

Pan G se, ač má trvalý pobyt, raději jezdí léčit na Ukrajinu. Mluví o tom, že lékaři nemají opravdový zájem o pacienta, že neléčí komplexně, každý jako by byl specialistou jen ve svém vlastním, úzce vymezeném oboru.

Orientace ve společnosti

Ohledně znalosti českého jazyka míní paní F, že “*Na takovou práci, co děláme, to stačí. Polovina lidí s tím něco dělá (neznalost češtiny), ale druhá polovina rezignuje, stejně neseženeš nějakou lepší práci.*”

Panu G zase nejvíc vadí, že se neumí bránit: “*Nejhorší bylo, že jsem se neuměl bránit, že jsem je nedokázal odpálkovat. A oni mě pak měli za blbce.*”... “*Když ti dobře nerozumí, tak se Češi začínají nervovat...*”

Oba manželé vidí jako problém svou bezradnost ohledně informací na úřadech: “*Na úřadech vám nikdo neporadí.*” Poukazují na to, že úředníci nejsou ochotni poradit,

pomoc. Pan G také upozorňuje na ochotu nebo spíš neochotu českých úředníků: *“Na pracáku už vím, k jaké paní mám jít a k jaké nemám jít.”*

A oba doznávají: *“Potřebovali bychom pomoc s papírováním.”*

Co se týče vztahů Čechů k cizincům, pan G uvádí: *„Na začátku nás berou jako Rusáky. Až pak, když poznají, že třeba na Ukrajině jsme na tom byli dost špatně a vedlo se nám těžko, tak nám někteří začnou pomáhat. .... Znal jsem ale lidi, Zakarpatce, kteří toho zneužívali a všem vykládali, jak se mají špatně, aby jim lidi víc pomáhali a přinášeli různé oblečení a pomoc.“*

Oba konstatují: *„Jsi cizí a vždycky budeš cizí. I když máš trvalý, i když má občanství. To třeba ve Španělsku není, říkal mi jeden známý.“*

Pomáhající organizace

Ohledně pomáhajících organizací paní F uvádí: *„Kdysi nic takového nebylo, ti, kdo přijíždějí dneska, mají všechno hotové, všude se jim nabízí pomoc, to za našich časů nebylo.“*

Ostatní

Paní F se zvláště shoduje s paní E (kazuistika č. 3) na tom, že byla překvapena dochvilností autobusů a trolejbusů. Také zmiňuje naprosto odlišný přístup prodavačů na Ukrajině a v Čechách. Dnes už ovšem v této oblasti takový rozdíl není, jak dodává.

Příloha VI. - KAZUISTIKA č. 5 - paní H

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	H
<i>Pohlaví</i>	Žena
<i>Věk</i>	42
<i>Stav:</i>	Rozvedená
<i>Děti</i>	dospělý syn na ekonomických studiích
<i>Druh pobytu:</i>	Dlouhodobý za účelem zaměstnání
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	České Budějovice
<i>Současné povolání:</i>	dělnice na výrobní lince, elektro, firma MekTek
<i>Profesní život na UA:</i>	Kontrolor; mistr - pekař
<i>Bydliště na UA:</i>	Kirovohrad

KAZUISTIKA:

Paní H pochází z Kirovohradu, vzhledem k oblasti původu mluví rusky. Má dvě středoškolská vzdělání, 18 let pracovala v pekárně na různých pozicích. Je rozvedená a má dospělého syna. Důvodem jejího odjezdu z Ukrajiny v roce 2008 byl syn, kterého se svým platem cca 100 dolarů nemohla podporovat na ekonomických studiích. V časopise viděla reklamu na zprostředkovatelskou firmu nabízející práci v Čechách. Vyřizování dokumentů trvalo asi 4 měsíce, pro vízum musela dojet do Kyjeva. Odsud jela autobusem do Brna, kde ji měl někdo vyzvednout. Řeč neuměla, neměla s sebou žádný kontaktní telefon, vystoupila v Brně, autobus odjel.. „Klient“ pro ni naštěstí po chvíli přijel, cestou nabrali ještě další Ukrajinu, odvedl je na policii k přihlášení k pobytu. Tehdy se dozvěděla, že v Brně pro ni práce není, takže je „klient“ posílá do Českých Budějovic. Posadil je na autobus, řekl: „*Vystoupíte v Českých Budějovicích.*“ Myslely tehdy, že je to tak 15 minut cesty, takže když už jely třetí hodinu a venku za okny už byla tma, měly strach.

V Českých Budějovicích pro ně naštěstí „klient“ přišel, zavedl je na ubytování a začaly pracovat ve firmě MekTek. Nemohla si zprvu zvyknout na 12hodinovou

pracovní dobu, bylo to těžké, zrovna jako to, že první rok se nemohla vůbec podívat domů. Asi za rok přišla hospodářská krize, s ní ztráta práce. „Klient“ se ale snažil, takže jim na 2 měsíce sehnal práci v lese (duben, květen). Dojížděla s ostatními spolubydlíci hodinu cesty za Budějovice, sadila stromky.

Po čase zase přešla na svou původní práci, ve které je spokojená. Dostává 60 Kč na hodinu, platí 1.000 korun měsíčně na zdravotní pojištění, za prodloužení víza 5.000 za rok, za ubytování neplatí. Bydlí na ubytovně v pokoji s dalšími 5 ženami, společné sociální zařízení je na patře pro 9 lidí. Dokumenty si prodlužuje sama, klient přinese balíček připravených potřebných dokladů, se kterými ona jde na policii. V Čechách zůstat nechce, chce jen vydržet do konce synových studií, chce mu finančně pomoci.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt

Největší překážkou po příjezdu bylo pro paní H přežít v cizím prostředí, bez rodiny. Říká k tomu: „*Než se můžeš podívat domů, musíš na „klienta“ odpracovat aspoň rok.*“

Potíže s dokumenty nemá, snad by mohly být levnější, sama zná lidi (hlavně z Prahy a větších měst), kteří platí za prodloužení i několikanásobně více než ona.

Paní H připomíná, že po novém roce, kdy se změnila podmínky (vešla v platnost novela cizineckého zákona), „klient“ sám své pracovníky prosí, ať si podají dokumenty na trvalý pobyt. Kdysi mu to nebylo výhodné.

Práce

Pro paní H byla od počátku velmi náročná 12hodinová pracovní doba, firmě ale není výhodné, aby Ukrajinci pracovali méně hodin. Při této pracovní době už nezbývá čas na nic jiného: „*Je to jenom práce, doma si připravit jídlo, vyprat nejnужnější a spát. A znovu do práce.*“

Bydlení

Bydlení na ubytovně s tolika lidmi není paní H příjemné, ale nemůže proti tomu nic dělat. Potřebuje, aby náklady na bydlení byly co nejmenší. Teď za ubytování de facto neplatí (cena je součástí dohody o mzdě), kdyby si našla jiné bydlení, musela by ho platit sama a hodinová mzda by vyšší nebyla.

Zdravotní pojištění

V této oblasti paní H nemá problémy.

Orientace ve společnosti

Co se týče znalosti češtiny, v práci pracuje mezi Čechy, ti znají ruštinu, takže se s nimi dorozumí. První rok nemohla vůbec promluvit česky ani slovo, snažila se rozumět, ale mluvit jí prostě nešlo. I když navštěvovala kurzy českého jazyka (Řeckokatolická charita), nepodařilo se jí nikdy dosáhnout významných pokroků, prostě jí to nějak nejde.

Za problém považuje vyplňování formulářů na úřadech, v pojišťovně, na poště, v bance, na cizinecké policii. Tam by potřebovala pomoc.

Pomáhající organizace

Paní H říká: *„Moje spolucestující z Brna mě hned v prvních dnech zavedla do kostela. Do první výplaty (1,5 měsíce) to bylo hrozné, chodila jsem tam doslova hladová. Kněz nás podporoval, nenápadně nám nabídnul třeba půjčit nějaké peníze, přinášel nám všelijaké potraviny, byly jsme tehdy za to moc vděčné.“*

Paní H se aktivně účastní života řeckokatolické farnosti, zapojuje se do všech aktivit. Jezdí na výlety, exkurze (např. Budvar, zámek Netolice, Třeboň). Říká, že tyto nedělní výlety jí dávají sílu přežít v práci, má totiž kromě práce ještě něco jiného, zážitky, na které může vzpomínat. Doma pak hrdě ukazuje fotoalba, kromě výdělků si přiváží i jiné, duchovní bohatství.

Ostatní

Paní H touží například po tom chodit na kurz tance, dokonce se už byla poptat v IGY centru. Brání jí v tom ale nedostatek času, při 12hodinových směnách by musela odcházet dříve z práce, z důvodu střídání nočních a denních směn by mohla docházet na lekce jen obtýden.

Paní H říká: *„Kromě práce potřebuju ještě kulturu, potřebuju se zaměstnat ještě něčím jiným, i když vlastně kromě práce není na nic jiného čas. Tady v Čechách je to dobré, běž si kam chceš, všude je pořádek, můžeš jít do divadla, můžeš sportovat, máš hodně možností.“*

Příloha VII. - KAZUISTIKA č. 6 – slečna I

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	I
<i>Pohlaví</i>	Žena
<i>Věk</i>	35
<i>Stav:</i>	Svobodná
<i>Děti</i>	-
<i>Druh pobytu:</i>	Dlouhodobý za účelem zaměstnání
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	České Budějovice
<i>Současné povolání:</i>	Dělnice na výrobní lince, firma MekTek
<i>Profesní život na UA:</i>	VŠ inženýr - technolog
<i>Bydliště na UA:</i>	Okolí Kirovohradu

KAZUISTIKA:

Slečna I na Ukrajině vystudovala vysokou školu jako inženýr – technolog. Po škole měla nastoupit do firmy, která ji na studiích podporovala a u které si měla odpracovat povinných několik let. Bohužel v době, kdy slečna I nastoupila, firma zastavila výrobu. A tak do ní sice nastoupila, ale pracovala na různých odděleních, na personálním, v laboratoři, ne však na své odborné pozici. Poté 5-6 let pracovala v různých profesích, na benzince, prostě tam, kde našla místo.

V roce 2008 se tedy rozhodla odjet. V novinách našla zprostředkovatelskou firmu z Kyjeva, zaplatila 600 euro. „*Jela jsem jen žít, ne vydělat miliony.*“ Do Čech jich jela skupinka pěti lidí, z Kyjeva do Mukačeva vlakem, poté autobusem až do Benešova nad Černou. „*Přijeli jsme do nějakého lesa, nemohla jsem se vzpamatovat, že už jsme na místě.*“ Strašně na ni zapůsobila ubytovna, která byla vybudována z hospodářského statku, bydleli po dvou v malinkých pokojích, sociální zařízení na patře sloužila asi 40 lidem společně. Jak ale říká, lidé z jejich skupinky, které vysadili v Kaplici, na tom byli s ubytováním ještě mnohem hůř, v pokojích neměli ani nábytek, dělali si stolky z kartonu.

Pracovala ve firmě Elektro Bentex, 12 hodinové směny. V době, kdy ona přijela (2008) jich už na ubytovně i ve firmě pracovalo asi o polovinu méně než do té doby. V roce 2009 se uskutečnila oprava ubytovny, v témže roce byl uvězněn jejich klient. Podle jejích slov ale stačil šikovně svou firmu převézt na svého účetního, takže nikdo práci neztratil. Tato událost jí ale dodala odvalu hledat si práci sama, oslovila telefonicky několik místních klientů. Vždycky ale požadovala, aby si mohla předem prohlédnout pracovní místo, nikdo jí však nechtěl vyhovět, dosavadní praxe totiž byla taková, že nejdříve se pracovník dohodne s klientem a je svolný k jakékoli práci, o které mu klient ovšem předem neřekne. Slečna I naštěstí našla jednoho klienta, který byl ochoten jí o nabízené práci alespoň něco říct. Přestěhovala se tedy do Českých Budějovic, začala pracovat na Tesle, poté na MekTeku.

V Čechách chce zůstat, ráda by se učila česky, ale není čas, neví zatím, jak udělá zkoušku, protože nemá vůbec čas se učit, kromě práce nic jiného nestihá. Za velmi důležité považuje pracovat jen na 8 hodin.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt

Ohledně pobytu slečna I potíže nemá, „klient“ vše spolehlivě zařídí.

Práce

Jako základní potřebu vidí slečna I potřebu pracovat jen na 8 hodinové pracovní směny: „*Při 12hodinové pracovní době už nic jiného nestiháš.*“

Na otázku, zda někdy uvažovala o nostrifikaci svého vzdělání, říká slečna G, že je to passé, protože v jejím oboru jdou technologie tak rychle vpřed, že pokud vypadneš z oboru, nemáš už šanci se tam vrátit. Samozřejmě by ale nechtěla pracovat stále na dělnické pozici.

Bydlení

Současné bydlení je pro slečnu I vyhovující, ubytování, které „klient“ sehnal předtím, bylo hrozné, „*málem nám ten barák spadnul na hlavu*“.

Zdravotní pojištění

Zdravotní pojištění je problémem. Slečna I nezná konkrétní podmínky, neví, k jakému lékaři může jít, k jakému ne, jaké má pravomoci.

Orientace ve společnosti

Ohledně vztahu Čechů k cizincům se slečna I vyjadřuje: *„Oni si myslí, že cizinci jim berou práci. Tím, že pracujeme za menší peníze.“*

Slečna I začala navštěvovat kurzy českého jazyka pořádané Řeckokatolickou charitou, ale brzy přestala chodit. Říká, že nemá čas se učit, dojít jednou týdně na lekci je pak podle ní zbytečné.

Ostatní

„Doma nejsou takové příležitosti jako tady, od mého dětství se tam v podstatě nic nezměnilo. Ještě tak ve velkých městech, ale v menších se nic nezměnilo.“

Příloha VIII. - KAZUISTIKA č. 7 – pan J

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	J
<i>Pohlaví</i>	Muž
<i>Věk</i>	48
<i>Stav:</i>	Ženatý
<i>Děti</i>	2 chlapci 15 a 11 let
<i>Druh pobytu:</i>	Trvalý
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	Strakonice
<i>Současné povolání:</i>	svářeč
<i>Profesní život na UA:</i>	svářeč
<i>Bydliště na UA:</i>	Lvivská oblast

KAZUISTIKA:

Pan J poprvé odjel z Ukrajiny v roce 1997. Je ženatý, na Ukrajině má dvě děti. Profesionálně je svářečem, takže zareagoval na nabídku zprostředkovatelské firmy, která nabízela práci svářečům v ČR. Doma placená práce nebyla.

Pracoval nejdříve v Českých Budějovicích, pak ve Strakonících a okolí. V roce 2007 obdržel trvalý pobyt, před třemi roky si zařídil živnostenský list. Domů jezdí jednou za tři měsíce na čtrnáct dní. Svoji budoucnost vidí tak, že dokud to bude možné, bude do ČR za práci takto dojíždět. Nikdy neuvažoval o tom, že by v ČR zůstal natrvalo nebo sem přivezl svou rodinu. Momentálně je již druhý měsíc bez práce, s kamarády objeli všechny firmy zaměstnávající svářeče, marně. Jede proto domů a přijede opět na jaře.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt

Od té doby, co má pan J trvalý pobyt, nemá žádné potíže s dokumenty ani jejich vyřizováním, je spokojený. Do té doby za něj všechny dokumenty vyřizoval „klient“,

respektive „klient“ nachystal všechny dokumenty a pan J s nimi jen zašel na cizineckou policii.

Panu J nejvíce chybí rodina, hlavně žena.

Práce

Problémem je současnost – pan J je již dva měsíce bez práce. Má špatnou zkušenost s firmou Engel z Kaplice, která sice svářeče hledá a zaměstnává, ale Ukrajince nebere. Pan J společně s panem K (kazuistika č. 8) se směje tomu, že firma nabírá všechny možné národnosti, ale Ukrajince nechce.

Pan J je doslova nabroušený proti „klientům“, říká, že by je rád viděl na nějaké těžké práci. „Klienty“ doslova nenávidí, což byl i důvod, proč přešel na práci na živnostenský list. Chce být samostatný.

Bydlení

Pan J bydlí v „penzionu“, který jim na počátku zprostředkoval „klient“, teď už se o toto bydlení stará sám. Společně s kamarádem platí 6.000 Kč za pokoj, kuchyňský kout a koupelnu.

Zdravotní pojištění

V této oblasti nemá pan J žádné problémy, k lékařům nechodí, je zdravý.

Orientace ve společnosti

Informace se shánějí hlavně přes známé, kdo měl s čím jakou zkušenost.

Pomáhající organizace

Za důležité považuje pan J mít kamarády, kteří ti pomohou, poradí. Pozitivně hodnotí církevní společenství (Řeckokatolická církev), kde se dozví zajímavé informace o změnách v zákonech, o tom, kdo nabízí bydlení a kdo je shání, kdo může nabídnout nějakou práci. Věřící si tak pomáhají navzájem. Jinou pomoc – od nějakých pomáhajících organizací – nikdy nepotřeboval ani nevyhledával.

Ostatní

Velký problém je pro pana J v tom, že když má v ČR zaregistrované auto („jezdím na českých značkách“), má problémy na hranici s Ukrajinou. Když jede domů, dávají mu povolení ke vjezdu jen na 10 dní, poté musí vycestovat. Když se tak nestane, musí platit pokutu a ještě i úplatek. Neví, kde by se dozvěděl, jak je to vlastně v zákoně, říká, že zákony se mění příliš rychle a nikdo vlastně neví, na co má kdo právo a na co ne, nikdo se nemůže dobrat pravdy. Smutné na tom je, že Ukrajinci jsou ti, kdo chtějí vydělávat na svých krajanech. Celníci mají představu o „zarobitčanech“ (těch, kdo jezdí pracovat za

hranice Ukrajiny), že jezdí domů s napakovanými kapsami, takže je chtějí aspoň trochu obrát. Ukrajinci škodí Ukrajincům.

V ČR je spokojený s cenami, které jsou ve srovnání s platem dobré. Ceny na Ukrajině se českým cenám rovnají, platy bohužel zdaleka ne.

Příloha IX. - KAZUISTIKA č. 8 – pan K

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	K
<i>Pohlaví</i>	Muž
<i>Věk</i>	54
<i>Stav:</i>	Rozvedený
<i>Děti</i>	1 dospělá dcera
<i>Druh pobytu:</i>	Trvalý
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	Strakonice
<i>Současné povolání:</i>	svářeč
<i>Profesní život na UA:</i>	svářeč
<i>Bydliště na UA:</i>	Lvivská oblast

KAZUISTIKA:

Pan K přijel do ČR v roce 1995. Stejně jako pan J (kazuistika č. 7) sem přijel přes zprostředkovatelskou firmu, která nabízela práci svářečům. Nic samozřejmě nebylo tak, jak „klient“ nejdříve sliboval, ale aspoň celou dobu pracoval ve svém oboru, jako svářeč. Pracoval nejdříve v Českých Budějovicích, pak ve Strakonici. Je rozvedený, na Ukrajině má už vdanou dceru, jezdí domů tak 2x za rok.

V roce 2006 obdržel trvalý pobyt, ale stále pracuje pod „klientem“. Na Ukrajinu se natrvalo vracet nechce, kdyby nebylo možné být v ČR, jel by někam jinam za hranice.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt

Pan K nemá žádné potíže s dokumenty hlavně od té doby, co získal trvalý pobyt.

Práce

Problémem je současnost – pan K je jako jeho kamarád pan J také už 2 měsíce bez práce. Objeli všechny možné firmy v širokém okolí Strakonice i Českých Budějovic, ale marně. Práce teď prostě není.

Pan K přichází s pro mě vyjimečným názorem, že není nic lepšího než pracovat pod „klientem“. I když už má dávno trvalý pobyt, klientský systém mu vyhovuje. Největší výhodou pro něj je, že je nezávislý ve smyslu: *„Domluví se s klientem a můžu jet domů. Kdykoli, na jak dlouho chci.“* „Klient“ mu také shání práci, nemusí se o nic starat.

Bydlení

S bydlením je pan K spokojený, nevidí žádné potíže. Bydlení mu sehnat „klient“.

Zdravotní pojištění

Pan K je velmi rozčarován s tím, že se neustále potýká se tím, že je cizinec. Uvádí příklad, kdy šel na polikliniku na rentgen. Poté ho poslali do jiné ordinace, že mu tam k němu mají napsat komentář. Tam ho ovšem lékařka nepřijala s tím, že na cizince nemá čas. Pan K k tomu dodává: *„Nechtěl léčit svoje, natož cizí.“*

Orientace ve společnosti

Pan K při každé příležitosti uvádí, že se cítí být cizincem. Neustále. A s tím je velmi nespokojený. Jinak by mu v ČR celkem nic nechybělo, ale tohle mu vadí. *„Pro Čechy jsme Rusáci. Mně je to jedno, když si to myslí, ať si to myslí. Jednou jsem jednomu Čechovi řekl, že když on mi říká Rusák, tak já mu budu říkat, že je třeba cikán – pro mě to taky bude jedno, v Evropské unii mají i Rumuny, cikány... tak já ho budu brát jako cikána. Vytřeštil na mě oči, nechápal proč.“*

Pomáhající organizace

Pan K si vždycky musel poradit sám, za důležité považuje jen kamarády, od těch se může něco dozvědět, ti můžou nějak pomoci.

Příloha X. - KAZUISTIKA č. 9 – paní L

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	L
<i>Pohlaví</i>	žena
<i>Věk</i>	55
<i>Stav:</i>	Vdova
<i>Děti</i>	Dospělé děti – syn, dcera
<i>Druh pobytu:</i>	Trvalý
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	Planá u Českých Budějovic
<i>Současné povolání:</i>	Dělnice na KOH-I-NOORu
<i>Profesní život na UA:</i>	Prodavačka
<i>Bydliště na UA:</i>	Lvivská oblast

KAZUISTIKA:

Do Čech přijela paní L v roce 2003, důvodem odjezdu bylo hlavně to, že chtěla finančně pomoci svým dospívajícím dětem. Přijela přes zprostředkovatelskou firmu, pracovala v Českých Budějovicích na různých pracích, kde bylo zrovna potřeba – úklid v Intersparu, v Motokovu, teď naposledy pracuje již několik let jako dělnice ve firmě KOH-I-NOOR.

Trvalý pobyt obdržela paní L v roce 2009. Bydlení jí na počátku sehnal „klient“, tam i zůstala. V Čechách se poznala s pánem – Ukrajincem ze sousední vesnice, se kterým nyní žije. Domů jezdí asi 2x ročně, říká, že kromě své rodiny tam už přestává mít známé, začíná se „doma“ cítit cizincem.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt

Do získání trvalého pobytu za ně dokumenty připravoval „klient“, oni jen zašli na policii, po obdržení trvalého pobytu nemá už žádné potíže s pobytem.

Práce

Co se týče zaměstnání, paní L pracuje přes „klienta“, i když už má dávno trvalý pobyt. Říká, že jako agenturní zaměstnanec může pracovat víc hodin, než by mohla, když by byla zaměstnána „na přímo“. V současné práci je výhodou, že pracuje podle hodin, ne podle normy.

Jinak ale není prý klientský systém příliš výhodný. „Klienti“ naslibují, člověka sem přivezou, na první měsíce mu dají práci, postarají se o to, aby se jim prostředky vložené do člověka vrátily, „*namastí si kapsu*“ a pak už se o člověka příliš nestarají.

Bydlení

S úrovní svého bydlení je paní L spokojená, problémy žádné nevidí.

Zdravotní pojištění

V této oblasti neshledává paní L žádné potíže, má veřejné zdravotní pojištění.

Orientace ve společnosti

Co se týče vztahů s Čechy, říká paní L, že když je hodně práce, je všechno v pořádku. Když je ale práce méně, dívají se Češi na cizince jako na ty, kdo jim berou práci.

Paní L mluví o diskriminaci, kterou tady cizinci ze strany Čechů zažívají. Vypráví o své zkušenosti z Intersparu, kde na ně Češky křičely: „*Doma budete sedět, tady jste v práci, tak makejte.*“ Říká, že ačkoli se v práci nezastavily, Češky je pořád popoháněly. Ukrajinky se tehdy spojily a prosily mafiána o zastání, jinak že odejdou, tohle že není lidské zacházení. „Klient“ opravdu zasáhl a k dalším nepřístojnostem už pak nedocházelo.

Obecně se v Čechách paní L cítí být pořád cizinkou.

Pomáhající organizace

Paní L tady chybí nějaký představitel ukrajinského společenství, který by je bránil, bojoval za jejich práva.

Mluví o situaci ve Španělsku, kde asi rok a půl pracovala. Hodně tam pro ně dělal Červený kříž. Dostávali jídlo, když neměli práci, pracovní oblečení. Přes Červený kříž se dala sehnat i práce. Tady nic takového není. Pomoci se může dočkat jen od církve, tam se ve společenství dají sehnat různé informace, rady. Takhle to dělali taky ve Španělsku, že se sdružovali přes řeckokatolickou církev.

Ostatní

Paní L moc chutná české pivo, obzvláště Kozel. „*Ve světě není takové pivo jako tady...*“ Také zmiňuje, že se jí líbí stav silnic” „*To na Ukrajině jsou cesty špatné*”.

Příloha XI. - KAZUISTIKA č. 10 – manželé MN

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	M	N
<i>Pohlaví</i>	Žena	Muž
<i>Věk</i>	34	36
<i>Stav:</i>	vdaná	Ženatý
<i>Děti</i>	Dcera 1,5 let	
<i>Druh pobytu:</i>	Trvalý	Dlouhodobý za účelem zaměstnání
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	Benešov nad Černou	
<i>Současné povolání:</i>	Na rodičovské dovolené	Kontrolor kvality, firma Bravo Kaplice
<i>Profesní život na UA:</i>	šička	Vzděláním letecký inženýr, voják z povolání, hodnost kapitána
<i>Bydliště na UA:</i>	Zakarpatská oblast	Lvivská oblast

KAZUISTIKA:

Paní M pochází ze Zakarpatské oblasti. Na Ukrajině pracovala jako švadlena, vydělávala asi 300 hřiven měsíčně. Jelikož bylo potřeba dát se do opravy domu a také její starší maminka byla nemocná a potřebovala peníze na léčení, rozhodla paní M v roce 2004 pro odjezd do Čech. Obrátila se na známé, kteří již měli zkušenost se zprostředkovatelskou firmou, vyřídila si zahraniční pas, měla jet pracovat jako šička, původně jen na 3 měsíce, za výplatu 250 dolarů.

Přijela do Benešova nad Černou. Ubytování bylo zdarma, „klient“ jim zpočátku dával 300 Kč týdně na jídlo. Pracovala 12hodinové směny, ale normy plnili jako za 16,

vydělávali tehdy 450 – 500 dolarů, vízum a dokumenty splatila za půl roku, poté za vydělané peníze opravila na Ukrajině rodičům dům a zaplatila mamince léčení.

Pan N pochází z Lvivské oblasti. Na Ukrajině vystudoval letecké inženýrství, stal se vojákem z povolání, pracoval v Dnipropetrovsku. Poté, co ukrajinská armáda snižovala stavy, byl propuštěn. Jinou práci na Ukrajině najít nemohl, proto se rozhodl pro odjezd do Čech. Zprostředkovatelská firma z Kijeva vše zařídila asi za 600 dolarů. V roce 2005 přijel do Benešova nad Černou, ubytován byl na Titaniku, pracoval ve firmě Bentex.

S paní M se poznali na kurzech českého jazyka pořádaných Diecézní charitou, v roce 2007 se na Ukrajině vzali. Z ubytovny odešli do pronájmu do Benešova, pronájmy často střídali, protože vždy po roce docházelo ke zvyšování nájmu, s čímž nesouhlasili.

V roce 2008 byl jejich „klient“ vzat do vazby, firma Bentex se k tomu postavila dobře a snažila se zaměstnat agenturní zaměstnance „na přímo“. Protože paní M zrovna končilo vízum, byla nucena si prodloužení dokumentů na ÚP i policii zařídít sama. Vybavena základními znalostmi z kurzu musela odložit ostych. *„Když Češi hovořili příliš rychle a já jim nerozuměla, prosila jsem, aby mi napsali, co všechno potřebuju. Připravila jsem se na to a napříště už jsem byla schopna se domluvit.“*

Následnou hospodářskou krizi Bentex podle ní využil ve svůj prospěch. Smlouvy prodlužoval jen na 3 nebo 6 měsíců, několikrát se zvedaly normy, a to ne o 30%, ale hned několikanásobně! Pracovali pořád 12hodinové směny, ale dostávali za to méně peněz. Kdo už měl trvalý pobyt, ten odešel, kdo byl zaměstnaný na vízum, musel trpět.

Když paní M otěhotněla, chtěla dosáhnout toho, aby poslední tři výplaty před odchodem na mateřskou byly větší (tak 13-14.000 za měsíc), aby potom měla hezku mateřskou. To se jí však nepodařilo, nebylo tolik práce a normy byly vysoké, takže se rozhodla odejít na nemocenskou asi v 5. měsíci.

Protože v té době už byla ubytovna Titanik opravená, s manželem se tam vrátili. Za pokoj platili nejdříve 2.000 za člověka, pak byla ubytovna prodána novému majiteli a nastalo zdražování. Nejdříve 2.200, pak 2.500, pak ještě doplatky za elektřiku, takže když se dostali na 6.000, rozhodli se hledat svoje bydlení.

Mezitím ovšem se jim narodila dcera (2009), těsně před tím získala paní M trvalý pobyt. Tím se vyřešilo placení porodu, s trvalým pobytem je svázáno i veřejné zdravotní pojištění.

Poté, co bydlení na ubytovně začalo být finančně neúnosné, vyhledali si manželé malou garsonku v Kaplici, posbírali ušetřené peníze a garsonku koupili. Pan N dojížděl

do práce do Benešova a poptával se po práci v Kaplici. Vyřídil si nostrifikaci svého diplomu, takže se mu podařilo sehnat kvalifikovanější práci jako kontrolor kvality ve firmě Bravo, není už tedy pouhým dělníkem.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt

Osobní potíže s pobytem – viz kazuistika. Od doby, kdy má paní M trvalý pobyt, potíže nemá. Teď ještě čekají na to, až trvalý pobyt obdrží i manžel.

Práce

Potíže se zaměstnáním jsou např., když chce cizinec zaměstnání změnit. Pan N pracoval před nějakou dobou na úseku, kde celý den dýchal aceton, což nesvědčilo jeho zdraví. Když se domluvil, že by přešel na jiný úsek, kde pracovala paní M, vyhrožoval mu zaměstnavatel okamžitým zrušením víza. Pan N byl nucen na těžké práci zůstat.

Paní M dále uvádí: *„Naši lidi v práci moc spěchají, udělají normu a pak chodí a nemají co dělat. Naši už jsou prostě takoví.“*

Jakožto problém vidí manželé to, že firmy nechtějí brát zaměstnance „na přímo“, je jim výhodnější zaměstnat je přes agenturu. Z doslechu vědí, že např. v Českých Budějovicích jsou firmy, které nechtějí brát „na přímo“ ani cizince s trvalým pobytem.

Dalším problémem týkajícím se práce je, že ženy po rodičovské dovolené nemohou umístit dítě do školky, aby mohly jít samy pracovat. Školky jsou přeplněné, nechtějí brát děti cizinců, podávají rozporuplné informace. *„Jedné známé odmítli vzít dítě do školky z důvodu, že nemá trvalý pobyt. Když ho pak měla, vadilo jim zase něco jiného.“*

Bydlení

Velkým problémem je podle manželů neúměra v podmínkách bydlení (např. na ubytovně) a navyšování ceny.

Uváděli také příklad, kdy jich zpočátku bydlelo v pokoji 5, pak někteří lidé odešli, oni sami si měli dle jejich „klienta“ sehnat další spolubydlící, jinak byli nuceni doplácet i za odešlé spolubydlící.

Po obdržení trvalého pobytu již měli možnost pořídit si vlastní bydlení. Protože jim ale chybělo k celkové sumě 400.000 asi 70.000, obrátili se na Komerční banku s žádostí o hypotéku. Zpočátku to neměl být problém, banka ale nějak rozhodnutí odkládala, měnila podmínky den ze dne, zdržovala. Nakonec požadovala za zmíněných 70.000

zástavní právo na byt. To se manželům nelíbilo a nakonec se jim podařilo zbylou částku popůjčovat u známých. Nyní jsou spokojeni, garsonka je maličká, ale „*jejich*“, platí už jen za služby.

Zdravotní pojištění

Paní M, ačkoli byla z Benešova nad Černou, jela rodit do Českých Budějovic, protože od krajské nemocnice očekávala lepší zacházení než v Českém Krumlově, o kterém od svých známých neměla dobré reference. Bohužel byla velmi zklamána, ačkoli už měla trvalý pobyt a tedy veřejné zdravotní pojištění, zacházeli s ní jako s cizinkou. Porod nakonec skončil císařským řezem. Následné zacházení na oddělení pro ni bylo šokující. Sestra ji doslova nahnala do sprchy a se sprostými nadávkami a tykáním jí naznačila, že břicho má sice rozřezané, ale nohy že jí slouží. Svou roli kromě ukrajinské národnosti sehrálo pravděpodobně i to, že paní M je snědší pleti a černovlasá. Otřesné zážitky z porodnice si paní M pamatuje dodnes a ze svého pobytu zde je velmi rozčarována.

Ještě před obdržáním trvalého pobytu u lékařů neměla paní M žádné zvláštní problémy, měla pojištění ze zaměstnání a hlavně starší lékaři rozuměli rusky, takže dostávala i na vybranou, v jaké řeči chce hovořit. Nespokojena byla spíše s kvalitou lékařské péče, čeští praktičtí lékaři v Benešově i Kaplici se jí nezdají příliš kvalifikovaní.

Orientace ve společnosti

Co se týče vyhledávání informací, manželé se vždy obraceli především na policii. Tam našli třeba i brožury ve své řeči. Také se hodně věcí dozví z televize, pak už paní M nemá strach zavolat třeba na ÚP (např. ohledně změn okolo rodičovského příspěvku) a doptat se.

Ke zvládnutí českého jazyka pomohly paní M kurzy a také stresy s končícím vízem, které ji donutily mluvit. Nyní vnímá, že ač bude mluvit sebelíp, vždycky ji prozradí její přízvuk. Doufá, že její dcera už na tom bude lépe než ona.

Často se setkává s tím, že ji Češi vždycky budou brát jako cizinku. Nejhorší zkušenost měla v porodnici.

Co se týče zvyšování své kvalifikace, paní M říká, že ona je pouhá švadlena, nikdy si nenajde lepší práci, ale chtěla by, aby alespoň manžel šel dopředu. Je ráda, že si nostrifikoval diplom a našel lepší pozici v práci. Teď ale shledává, že by se k dalšímu růstu potřeboval naučit německy. Už si pořídili učebnice, do budoucna budou uvažovat o nějakém jazykovém kurzu, momentálně na to ale bohužel nemají finanční prostředky.

Pomáhající organizace

V počátcích svého pobytu v ČR manželé využívali kurz českého jazyka pořádaný Diecézní charitou a také se účastnili několika exkurzí (např. Hluboká nad Vltavou, Karlovy Vary, Praha).

Manželé mají zkušenost s organizací CIC, u které využili právní poradenství týkající se koupě jejich garsonky. Organizaci si vyhledali na internetu poté, co jim o ní řekli jejich známí. S jejich službami jsou velmi spokojeni, vždycky když zavolají, dostanou správné informace. CIC jim také posílá emaily s různými pracovní-právními i jinými informacemi.

Dále ještě manželé využili služeb Ruského klubu, kde si nechali zprostředkovat výpis z rejstříku trestů, když panu N vyřizovali vízum na sloučení rodiny. Zaplatit Ruskému klubu bylo výhodnější než jet na Ukrajinu vyřizovat si věc sami.

Příloha XII. - KAZUISTIKA č. 11 – manželé OP

STRUČNÁ ANAMNÉZA:

<i>Iniciály</i>	O	P
<i>Pohlaví</i>	Žena	Muž
<i>Věk</i>	34	35
<i>Stav:</i>	vdaná	Ženatý
<i>Děti</i>	Dcera 3 roky	
<i>Druh pobytu:</i>	Trvalý	Dlouhodobý za účelem zaměstnání
<i>Současné bydliště v ČR:</i>	Benešov nad Černou	
<i>Současné povolání:</i>	šička	Dělník v Elektro Bentex
<i>Profesní život na UA:</i>	šička	Jen vyučen, bez zaměstnání
<i>Bydliště na UA:</i>	Zakarpatská oblast	

KAZUISTIKA:

Paní O na Ukrajině vychodila jen 10 základních tříd, poté začala pracovat jako šička. Pracovala ve 12hodinových směnách, ale měla malou výplatu, dle svých slov pořád žila v dluzích. V roce 2004 se tedy rozhodla odjet do Čech, v novinách našla inzerát, že nabírají šičky. Jelikož neměla peníze předem, zprostředkovatelská firma jí dokumenty vyřídila s tím, že je bude splácet z vydělaných výplat.

Přijela do Benešova nad Černou, kde nyní pobývá už 7. rokem. Tehdy přijela spolu s dalšími 18 lidmi, takové skupiny autobus přivázel každé 3 dny. Začala pracovat jako šička ve firmě Bentex, kde šila potahy do aut. Pracovala půl roku 12 hodinové směny, aby vrátila peníze za dokumenty (za zahraniční pas 180 dolarů, za víza 250 dolarů). První dva měsíce jim „klient“ také dával týdně 300 Kč, aby měli na životní potřeby, i to musela splácet. Ubytování bylo zajištěno na ubytovně nesoucí neoficiální jméno Titanic. V každém malém pokoji 4-5 lidí, na patře asi 30 pokojů (budova dvoupatrová, přestavěná ze zemědělské budovy), pro všechny 1 kuchyňka, společné hygienické zařízení.

Pracovala dvanáctky, o víkendech chodila na disco v místní obci nebo s děvčaty jezdily do Kaplice. Za dva měsíce zhubla o 16 kg.

V roce 2006 se na kurzech českého jazyka seznámila se svým současným manželem, v roce 2007 odjeli na Ukrajinu, aby se vzali, pak se znovu vrátili. V roce 2008 se jim narodila dcera. V tomtéž roce získala trvalý pobyt, stejně tak i její dcera.

Pan P pochází z Chustu, také Zakarpatská oblast. Doma neměl práci, v roce 2006 tedy přijel do Benešova nad Černou, přes tutéž zprostředkovatelskou firmu, co paní O. Pracoval také ve firmě Bentex, bydlel na Titanicu.

Potíže podle manželů začaly, když jejich „klienta“ vzali do vazby, což bylo v únoru 2008. Vzpomínají, jak tehdy všechny Ukrajince vozili do Českého Krumlova k výslechům, policie prý „klienta“ pozorovala víc jak 10 let. Potíže vznikly v první řadě v zaměstnání. Firma Bentex naštěstí většinu lidí zaměstnala „na přímo“, pan P zásadní potíže neměl, ale paní O jako těhotná zůstala „viset ve vzduchu“, smlouvu už jí nikdo dát nechtěl. Musela si zařídit sama zdravotní pojištění (6.000 Kč), ale aby mohla mít vízum za účelem sloučení rodiny (s manželem), potřebovali vykázat 13.800 Kč prostředků za měsíc k zajištění rodiny (pro manžele i pro dítě). Manžel vydělával asi 11.000 Kč. Na policii jí poradili, aby zašla na sociální odbor, kde si vyřídí rodičovský příspěvek, a tím této částky dosáhnou. Paní O totiž ještě mluvila o tom, že tím, jak zůstala ve vzduchoprázdnu, jí nikdo nevyplácel mateřskou, „klient“ byl ve vězení. (K tomu však později dodává, že jí v práci známá Češka napsala stížnost do Prahy, takže zpětně obdržela 28.000 Kč.)

Situace nebyla lehká, ačkoli firma Bentex zaměstnala bývalé agenturní pracovníky na přímo, dávala jim smlouvy jen na 4 měsíce. To znamenalo stálou nejistotu a také množství vydaných finančních prostředků (u manželů např. 1.000 Kč za každého a 500 za dítě při prodlužování dokumentů), takto se to opakovalo každé 4 měsíce po dobu asi 2 let. Z počátku po ubytovně chodila policie a nabízela tomu, kdo odjede, úhradu 5.000 Kč. Manželé se rozhodli neodjet, ačkoli „klientovým“ vzetím do vazby jim vznikly další problémy, např. ohledně ubytování. Doposud jej hradil „klient“. Teď museli platit 1.800 za člověka na pokoji. Tato cena neustále rostla, na současných 2.500 za člověka, rodina tedy platí 6.000 měsíčně. Přitom podmínky jsou naprosto nevyhovující. 1 malý pokoj, kuchyňka a soc. zařízení společné na patře. Paní O si stěžuje, že už druhý měsíc v kuchyni nejsou funkční dřezy, nádobí i potraviny musí chodit umývat buď na záchod nebo do prvního patra (žijí na druhém). Pokoje mají stěny ze sádrokartonu, není zde

tedy naprosto žádné soukromí, paní O uvádí, že pokud chce, aby dcera usnula, musí jí pustit naplno televizi, aby neslyšela hluk z okolních pokojů a chodby.

Do doby, než obdržela trvalý pobyt, musela si zřídit zdravotní pojištění pro sebe (6.000 Kč) a pro dceru (17.000) za rok, dále například porod v Českém Krumlově jí vyšel na 8.000 Kč. Obdržením trvalého pobytu se leccos zlepšilo, momentálně tedy má paní O s dcerou trvalý pobyt, čekají, až za 1,5 roku obdrží trvalý pobyt i manžel P.

POTŘEBY A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ:

Pobyt

Ohledně pobytu zmiňuje paní O stálou nejistotu. Neustálé prodlužování víz je také spojené s nemalými finančními náklady. Nejistota pobytu spojená se ztrátou zaměstnání často způsobuje, že ženy odvázejí své děti na Ukrajinu k příbuzným, aby samy mohly pracovat a vydělávat peníze. Nebo odjíždějí i ony a nechávají tu své manžely. Tím se vytváří prostor pro nevěru a další problémy s tím spojené, paní O říká, že ženské tady se samy chlapům vnucují a odvádějí je tak od rodin, uvádí mi množství konkrétních případů.

Ze zkušeností svých známých vypravuje o případu, kdy Ukrajinec nedostal trvalý pobyt, protože nebylo dostačující, že žije na ubytovně.

Práce

I ohledně práce žijí manželé v nejistotě, v poslední době práce prostě není, ve velkém jsou propouštěni nejdříve všichni agenturní zaměstnanci. Po nich přijdou samozřejmě na řadu ti s pracovní smlouvou na určitou dobu, jako např. pan P.

Jako další překážku v zaměstnání zmiňuje paní O časté zvyšování norem. Kdysi jsme pracovali dvanáctky, ale normy jsme plnili jako za šestnáctky. Postupem času jsme za 12 hodin nemohli splnit ani normy určené pro osmihodinové směny.

Největší současnou touhou manželů je, aby se podařilo od podzimu umístit dcerku do místní školky a zároveň, aby paní O našla práci v Bentexu.

Bydlení

Problémy ohledně bydlení na ubytovně pociťují manželé OP zřetelně zvláště od doby, kdy se jim narodila dcera. Hluk, nedostatek soukromí, špatné podmínky, vodu na koupání dcery musí ohřívát v rychlovarné konvici, protože ve sprchách není dostatek horké vody. V poslední době na ubytovně bydlí už jen 14 Ukrajinců, ostatní obyvatele tvoří Mongolové, Vietnamci a také Češi ze sociálně slabých rodin. To s sebou nese další

problémy v soužití různých kultur, paní O uvádí například pro ně nesnesitelný zápach šířící se z kuchyňek, když si jídlo připravují Vietnamci. Není výjimkou, že ze sušárny zmizí hezčí kousky vypraného prádla. Problémem je pro paní O vaření i praní, dceru musí nechat v pokoji samotnou nebo ji vezme s sebou, ale neustále ji musí zklidňovat, protože různí obyvatelé ubytovny pracují v různých směnách a podle toho také spí v různou denní dobu.

Hlavním problémem jsou samozřejmě finanční prostředky. Rodina si nemůže dovolit nic dražšího. Mohla by sice sehnat pronájem malého bytu, to by však musela do Kaplice nebo Českých Budějovic. Protože pan P má práci v Benešově nad Černou, znamenalo by to jednak další finanční náklady na cestování, jednak ztrátu času, který je při 12 hodinových směnách pro pana P velmi drahý. (Pozn. cesta z Kaplice trvá v pracovních dnech veřejnou dopravou 20 minut, cesta z Českých Budějovic v průměru 1,5 hodin, problémem je však frekvence spojů; změna zaměstnání není v současné situaci možná, protože práce prostě není.)

Zdravotní pojištění

S trvalým pobytem paní O už problémy se zdravotním pojištěním nemá, problémy nebyly, ani když byli manželé v zaměstnaneckém poměru, k lékařům příležitostně chodila, žádné potíže neuvádí.

Horší je to s pojištěním komerčním. Manželé uvádějí příklad, že zřídili pro dceru drahé pojištění. Šli s ní na ošetření do nemocnice, tam jim řekli, že pojištění není v pořádku a že budou muset platit hotově. Zaplatili tedy. Po čase došlo k tomu, že jim z důvodu nějakého administrativního omylu pojišťovna pojistné vrátila. Manželé se tím nezabývali, protože v té době již paní O s dcerou získala trvalý pobyt. Problém vyšel najevo asi za rok, kdy najednou pojišťovna požadovala znovuzaplacení pojistného plus penále. Manželé se obrátili prostřednictvím Řeckokatolické charity na CIC, kde jim ale bylo v rámci právního poradenství porazeno, aby raději pojistné i penále zpětně zaplatili, protože by mohli mít problémy s tím, že na uvedenou krátkou dobu (jednalo se asi o dva měsíce) neměla dcera sjednáno žádné pojištění, což je v rozporu s legislativou. Po roce tedy zaplatili pojistné i penále v řádu tisíců korun, aby jim vzápětí pojišťovna proplatila ošetření z nemocnice v řádu stovek korun.

Paní O vypráví negativní zážitek, kdy dcera v noci onemocněla, dostala nějakou vyrážku po celém těle a horečku, plakala. Paní O neměla k dispozici auto, rozhodla se proto zavolat rychlou záchrannou službu. První věta, kterou slyšela od lékaře po

příjezdu do nemocnice byla: „*Proč jste volala záchranku? Ta se přece volá, když jde o život!*“ Paní O byla v šoku, protože lékař děvčátko ještě ani neviděl. Její stav byl natolik vážný, že je hospitalizovali.

Orientace ve společnosti

Oba manželé si velmi chválí, že docházeli na kurzy češtiny, které několik let pořádalo Multikulturní centrum při Diecézní charitě, a to přímo v Benešově nad Černou. Paní O vypráví, že mnoho Ukrajinců, kteří zde žijí třeba 4 roky a teď musí pro získání trvalého pobytu složit jazykovou zkoušku, toho není schopná, protože prakticky česky neumí. V práci i na ubytovně hovoří s Ukrajinci. Vypráví mi o jedné známé, se kterou šla do lékárny. Známa byla velmi překvapena tím, že se paní O umí s lékárníkem domluvit, ptala se, odkud má takovou znalost češtiny. Paní O hrdě odkazovala na kurzy, které byly ve své době nabídnuty množství Ukrajinců na ubytovně, jichž však využila jen nevelká skupina si 20 lidí. Manželé se zmiňují o tom, že i pro ně bylo velmi těžké najít si čas, chuť a sílu docházet na kurzy, že jsou však velmi vděční za to, že se tehdy přinutí chodit. Paní O říká, že neměla žádné problémy při složení zkoušky, na rozdíl od těch, kteří žádné kurzy nikdy nenavštěvovali.

Paní O sice nemluví česky zvláště dobře, ale je schopna se domluvit a nemá ostych z komunikace. K navazování krátkých komunikací se výborně hodí i dcerka, se kterou jde třeba nakupovat, takže s prodavačkami vždycky prohodí pár slov.

Pan P upozorňuje na špatné chování Čechů k cizincům: „*J sme tady cizí, nikdo nás tu nepotřebuje, leda tak na práci.*“ Paní O k tomu říká: „Češi cizince obírají o peníze“. A dokumentuje to svou zkušeností z autoškoly. Češka, se kterou dělala společně autoškolu, platila 7.000 Kč, ona jako cizinka 9.000 Kč. Když dělala testy sama, poručil si instruktor 300 Kč za zkoušku, když napříště dělala testy společně s jinou Češkou, platily obě jen 100 Kč. Paní O říká, že se nebránila, vždyť přece: „*Kdo jsme tady? Cizinci.*“

Pomáhající organizace

Manželé OP vděčně vzpomínají na dobu před několika lety, kdy jim v těžkých dobách velmi přišla vhod humanitární pomoc od Charity. Charita byla také poskytovatelem jazykového kurzu pořádaného přímo v Benešově nad Černou. Zároveň se díky této organizaci zúčastnili mnoha exkurzí – do Jihlavy, Prahy, Karlových Varů, podíleli se na přípravě a realizaci Multikulturního večera v Českých Budějovicích, kde dokonce vystoupili s vlastním nacvičeným divadelním představením. Paní O vzpomíná na sebe

samu jako Věrku Serdjučku (parodie známé zpěvačky) a ukazuje mi hrdě novinový článek MF Dnes se svou fotografií. Vytahuje alba s fotkami a ukazuje, jak byli na multikulturním večeru v Nových Hradech a mnoho dalšího.

Výše jsem zmiňovala, že manželé přišli do styku ještě s organizací CIC, kde obdrželi bezplatnou právní pomoc.

Ostatní

Na Ukrajinu jezdí manželé tak jednou za rok. Paní O vypráví, jak celý rok šetří, aby tam pak pro rodinu nakoupila na trhu oblečení a různé věci zase na další rok. Bydlí totiž u maďarských hranic a k dostání jsou tam věci z Maďarska, Polska, Turecka, které jsou levnější a kvalitnější než věci od Vietnamců. Oblečení z obchodu, o značkovém už ani nemluvě, si paní O nemůže dovolit kupovat.

ABSTRAKT

Zassiedko, J., Mgr., DiS. *Sonda do potřeb Ukrajinců a možností jejich naplňování ve vybraných obcích Jihočeského kraje*. České Budějovice 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. David Urban, Ph.D.

Klíčová slova: Ukrajinci, dlouhodobý pobyt, trvalý pobyt, problémy, potřeby, práce, bydlení, zdravotní pojištění, orientace ve společnosti, stát, pomáhající organizace, církve

Bakalářská práce je sondou do života Ukrajinců v Jihočeském kraji. Cílovou skupinou jsou Ukrajinci, kteří v ČR pobývají na základě dlouhodobého pobytu za účelem zaměstnání, podnikání na živnostenský list nebo sloučení rodiny a také Ukrajinci s trvalým pobytem, jejichž předchozí dlouhodobý pobyt byl vázán právě na některý z výše jmenovaných účelů. Práce si klade za cíl zmapovat problémy, se kterými se vymezená cílová skupina ve svém životě v ČR setkává a pokusit se vyvodit z nich potřeby, které má. Při hledání možností naplňování těchto potřeb si všímá úlohy státu, pomáhajících organizací a církve.

Praktická část prezentuje výsledky kvalitativního výzkumu uskutečněného mezi Ukrajinci z vybraných obcí Jihočeského kraje. Cílem výzkumného šetření bylo popsat, jaké problémy řeší, zda jsou jejich problémy i potřeby shodné s těmi, které jsou vymezeny v teoretické části práce nebo se tyto Ukrajinci potýkají s problémy odlišnými.

ABSTRACT

The probe into the needs of Ukrainians and the potencial of its fulfilment in the selected municipalities of south - bohemian region.

Key words: Ukrainians, long-term stay, permanent residence, problems, needs, work, housing, health insurance, orientation at society, nation, helping organisations, church.

This bachelor thesis is a probe into the lives of Ukrainians in South-Bohemia region. The target group are Ukrainians, which are staying in the Czech republic on the basis of long-term stay for purpose of employment, business activity or family unification and also Ukrainians with permanent residence, whose previous long-term stay has just been connected to one of the above-mentioned purposes.

This work is proposing to map problems, which is delineated target group facing in their lives in the Czech Republic and to try to conclude their needs. In search of possibilities of fulfilment of these needs is taking notice of the function of state, helping organisations and church.

The practical part is presenting outcomes of qualitative research that was done among the Ukrainians from chosen urban areas from South-Bohemia region. The target of research was to describe problems that are facing and if their problems and needs are in line with those that are described in theoretical part or if these Ukrainians are facing problems that are rather different.